

KERKEN- BELEIDSPLAN MECHELEN

2025

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Dit kerkenbeleidsplan werd in 2025 opgemaakt in overleg tussen de **stad Mechelen**, de **Pastorale Regio Mechelen van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel**, het **Centraal Kerkbestuur van Mechelen** en alle **kerkfabrieken** die eronder ressorteren.

Gezien en **goedgekeurd** door:

- *Vicariale Raad van het Vicariaat Vlaamse-Brabant en Mechelen*
- **Aartsbisschop Luc Terlinden van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel dd. 6 mei 2025**
- College van burgemeester en schepenen stad Mechelen.
- **Gemeenteraad stad Mechelen dd. 27 mei 2025**

Het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 werd op 2 juni 2025 officieel ingediend bij het agentschap Binnenlands Bestuur.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	5
Kerkgebouwen in Mechelen	5
Historiek kerkenbeleidsplan	6
Aanleiding tot actualisatie van het bestaande kerkenbeleidsplan	7
Gevolgen voor de financiële ondersteuning voor investeringen aan kerkgebouwen	8
Vorbereiding opmaak Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025	8
Pastorale Plan	9
Opmaak Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025	11
1. SITUERING KERKGEBOUWEN IN MECHELEN	13
Historische kerken van de binnenstad	14
Kerken op grondgebied van de stad Mechelen (wijken in de stadsrand)	16
Kerken op grondgebied van de deelgemeenten (voormalige dorpskerken)	18
Kerken die niet meer voor de eredienst worden gebruikt	20
2. FICHES KERKGEBOUWEN	23
2.01. Sint-Romboutskathedraal	25
2.02. Sint-Pieter-en-Paulkerk	35
2.03. Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk	45
2.04. Sint-Catharinakerk	55
2.05. Sint-Alexius-en-Catharinakerk	65
2.06. Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek	75
2.07. Onze-Lieve-Vrouw over de Dijlekerk	85
2.08. Sint-Jan Berchmanskerk	95
2.09. Sint-Jozef Colomakerk	103
2.10. Heilig Kruiskerk	111
2.11. Sint-Libertuskerk	119
2.12. Sint-Niklaaskerk – Leest	127
2.13. Sint-Lambertuskerk – Muizen	137
2.14. Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand kerk – Walem	147
2.15. Sint-Amanduskerk – Heffen	155
2.16. Sint-Martinuskerk – Hombeek	165
2.17. Kapel Sint-Jakob	175
2.18. Kapel Pius X	181
2.A. Onze Lieve-Vrouw van Leliëndaal	187
2.B. Heilig Hartkerk	193
2.C. Sint-Gummaruskerk	195
2.D. Kapel Ter Hert	197
2.E. Sint-Albertuskerk – Muizen	199
2.F. Sint-Jozefkerk – Battel	201
3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	203
3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	203
3.1.0. Overzichtstabel van de kerken te Mechelen	203
3.1.1. Toekomstvisie voor de kerkgebouwen te Mechelen (MACRO-niveau)	206
3.1.2. Toekomstvisie voor de kerkgebouwen te Mechelen (MESO-niveau)	208
3.1.2.1. Historische kerken binnenstad	208
3.1.2.2. Kerken en Kapellen in de wijken	208
3.1.2.3. Dorpskerken	209
3.1.3. Toekomstvisie voor de kerkgebouwen te Mechelen (MICRO-niveau)	209
3.2. Plan van aanpak: Hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht	210
4. BESLUIT	213
BIJLAGE 1 GOEDKEURING AARTSBISDOM MECHELEN-BRUSSEL 06/05/2025	215
BIJLAGE 2 GOEDKEURING GEMEENTERAAD MECHELEN 27/05/2025	217

INLEIDING

Kerkgebouwen in Mechelen

Op het ogenblik van de opmaak van onderhavig Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 zijn er op het grondgebied van de stad Mechelen en haar deelgemeenten nog 18 kerkgebouwen en kapellen, bestemd voor de katholieke eredienst.

- **Sint-Romboutskathedraal**, Sint-Romboutskerkhof z.nr., 2800 Mechelen
- **Sint-Pieter-en-Paulkerk**, Keizerstraat 1, 2800 Mechelen
- **Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk** (Sint-Janskerk), Sint-Janskerkhof, 2800 Mechelen
- **Sint-Catharinakerk** (Katelijnekerk), Sint-Katelijnekerkhof, 2800 Mechelen
- **Sint-Alexius-en-Catharinakerk** (Begijnhofkerk), Nonnenstraat 28, 2800 Mechelen
- **Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek**, Hanswijkstraat 67, 2800 Mechelen
- **Onze-Lieve-Vrouw over de Dijlekerk**, Onze-Lieve-Vrouwewerkhof, 2800 Mechelen
- **Sint-Jan Berchmanskerk**, Brusselsesteenweg 51, 2800 Mechelen
- **Sint-Jozef Colomakerk**, Tervuursesteenweg 20, 2800 Mechelen
- **Heilig Kruiskerk**, Antwerpsesteenweg 42, 2800 Mechelen
- **Sint-Libertuskerk**, Nekkerspoelstraat 360, 2800 Mechelen
- **Sint-Niklaaskerk** – Leest, Leest-Dorp 1B, 2811 Leest
- **Sint-Lambertuskerk** – Muizen, Muizen-Dorp 4, 2812 Muizen
- **Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand kerk** – Walem, Koning Albertstraat 58, 2800 Mechelen
- **Sint-Amanduskerk** – Heffen, Heffen-Dorp 15, 2801 Heffen
- **Sint-Martinuskerk** – Hombeek, Sint-Maartenplein, 2811 Hombeek
- **Kapel Sint-Jakob**, Stuivenbergbaan 141, 2800 Mechelen
- **Kapel Pius X**, Kruisbaan 119a, 2800 Mechelen

Deze 18 kerken, die nog steeds gebruikt worden voor de eredienst, maken deel uit van het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025.

Voor elk van deze kerken zal in dit kerkenbeleidsplan een fiche opgenomen worden met de identificatie, een uitgebreide beschrijving over de cultuurhistorische waarde en de architecturale mogelijkheden en de uitgevoerde en geplande werken, de situering in de ruimtelijke omgeving en het actueel gebruik en de actuele functie van het kerkgebouw.

Tevens worden op de fiches kort het toekomstig gebruik en de toekomstige functie weergegeven, verwijzend naar hoofdstuk 3 met de 'Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie' en 'Plan van aanpak' voor het geheel van de kerkgebouwen op het grondgebied van de stad Mechelen.

Nota: In het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2017 werden nog 24 kerkgebouwen opgenomen.

In 2017 waren daarvan reeds 3 kerken profaan verklaard (zoals vermeld in Kerkenbeleidplan Mechelen 2017):

- **Sint-Gummaruskerk**, Kerkhoflei 45, 2800 Mechelen
→ profaanverklaring dd. 16/07/2014
- **Sint-Albertuskerk** – Muizen, Sint-Albertusstraat 18, 2812 Muizen
→ profaanverklaring dd. 05/10/2016
- **Kapel Ter Hert**, Ter Hertstraat 1, 2800 Mechelen
→ profaanverklaring dd. 28/04/2017

In de periode 2017-2024 werden nog 3 parochiekerken aan de eredienst onttrokken.

- **Sint-Jozefkerk** – Battel, Wolverbosstraat 42, 2800 Mechelen
→ profaanverklaring dd. 17/12/2019
- **Heilig Hartkerk**, Adegemstraat 93/95, 2800 Mechelen
→ profaanverklaring dd. 15/03/2022
- **Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk**, Bruul 56, 2800 Mechelen
→ profaanverklaring dd. 17/12/2024

In dit kerkenbeleidsplan wordt van deze 6 kerkgebouwen ter informatie een korte fiche met een korte beschrijving en de herbestemming toegevoegd.

Historiek kerkenbeleidsplan

De stad Mechelen maakte, samen met de kerkelijke instanties, reeds in 2017 een eerste Kerkenbeleidsplan Mechelen op.

In zijn **conceptnota 'Een toekomst voor de Vlaamse parochiekerk'** van 24 juni 2011 bepaalde toenmalig minister Geert Bourgeois immers dat het uitwerken van een langetermijnvisie voor de parochiekerken nodig was.

In verschillende Vlaamse decreten werd deze verplichte 'langetermijnvisie' voor de kerkgebouwen in Vlaamse steden en gemeenten opgenomen :

- het '**Eredienstendecreet**' ('Decreet van 7 mei 2004, gewijzigd bij decreet van 6 juli 2012, betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten')
- het '**Decreet van 12 juli 2013 houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionele morele dienstverlening en crematoria**'
- het '**Onroerendergoeddecreet**' ('Decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij decreet van 15 juli 2016')

De definitie en de nadere bepalingen ivm de opmaak en uitwerking van het kerkenbeleidsplan werden opgenomen in het '**Onroerendergoedbesluit**' ('Besluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013').

Het doel van het kerkenbeleidsplan was het vastleggen van een geïntegreerde visie om zo doelgericht mogelijk te investeren in het kerkelijk patrimonium.

Deze langetermijnvisie was bovendien een voorwaarde voor het toekennen van (verhoogde) restauratie- of erfgoedpremies voor beschermde kerken en subsidies voor niet-beschermde kerken.

De basis voor de opmaak van het kerkenbeleidsplan in 2017 was het Pastoraal Plan 'Traject Nieuwe wegen-Mechelen-stad: canoniek – praktisch' uit 2013.

In het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2017 werden 24 kerkgebouwen opgenomen. Voor verschillende van deze kerken werd een herbestemming of nevenbestemming vooropgesteld.

De daaropvolgende jaren werden voor de implementatie van dit kerkenbeleidsplan enkele onderzoeksprojecten opgestart. Er werden 2 werkgroepen opgericht rond mogelijke nevenbestemmingen voor de Begijnhofkerk en de Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandskerk te Walem. In deze werkgroepen zaten vertegenwoordigers van de betrokken parochies, van plaatselijke verenigingen en van het stadsbestuur.

Er werd een inspiratieproject rond de Begijnhofkerk gestart waarin gewerkt werd rond de thema's mystiek, cultureel-artistiek en cultureel-sociaal. Enkele concrete oplossingen qua inrichting werden door de kerkfabriek gerealiseerd. Voor de kerk van Walem werden mogelijke praktische invullingen voor de nevenbestemmingen besproken met plaatselijke verenigingen. Er werd hier echter geen concrete nevenbestemming gevonden.

Gedurende de periode 2017-2024 zijn een aantal zaken uit de visie van het kerkenbeleidsplan Mechelen 2017 gerealiseerd, maar er zijn ook visies gewijzigd. De voorziene herbestemming voor de Sint-Jozefkerk te Battel werd uitgevoerd. De genomen visie voor de Heilig Hartkerk werd gewijzigd. Zo kwam de hier (niet-voorziene) herbestemming in een stroomversnelling en werd deze kerk, in tegenstelling tot de visie van het kerkenbeleidsplan uit 2017, profaan verklaard en werd een herbestemmingstraject gestart.

Zoals vermeld in de conclusie van het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2017 is dit kerkenbeleidsplan dus een continu werkinstrument, waarbij een continue dialoog , een blijvende inzet en open mind belangrijk zijn.

Aanleiding tot actualisatie van het bestaande kerkenbeleidsplan

In 2021 verscheen de visienota 'Beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen' van ministers Somers en Diependaele.

'Deze visienota formuleert hefboomen om stappen vooruit te zetten en een hernieuwde dynamiek te doen ontstaan in het her- of nevenbestemmen van niet meer of ten dele voor de eredienst noodzakelijke kerken door er met aangepaste beleidsinstrumenten op in te spelen en de slag-en daadkracht van de lokale besturen ermee te versterken.'

In deze visienota worden de bestaande kerkenbeleidsplannen onder de loep genomen.

'Het beleidsinstrument van de kerkenbeleidsplannen krijgt een nieuwe inhoudelijke en procedurele inbedding en wordt verplicht geactualiseerd bij de start van elke lokale bestuursperiode'.

In functie van de focus van deze visienota op de parochiekerken wordt het kerkenbeleidsplan dus een verplicht instrument, opgenomen in de organieke eredienstregelgevingen en gekoppeld aan de meerjarenplannen die de (centrale) kerkbesturen moeten opmaken in de eerste helft van het jaar volgend op de lokale verkiezingen.

Aanvullend werd in 2022 het 'Eredienstendecreet' gewijzigd door de toevoeging van een artikel.

- **'Wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten (10/11/2022)'**

Een bijkomend artikel 33/2 werd ingevoegd, dat luidt als volgt: "Art. 33/2. Het meerjarenplan, vermeld in artikel 41, en eventuele wijzigingen ervan, is gebaseerd op een kerkenbeleidsplan.

Een kerkenbeleidsplan is een schriftelijk document dat een lokaal gedragen langetermijnvisie bevat voor alle parochiekerken op het grondgebied van de gemeente. Het is goedgekeurd en ondertekend door het representatief orgaan van de rooms-katholieke eredienst en door het gemeentebestuur. Het kerkenbeleidsplan bevat minstens al de volgende gegevens:

- 1° een beschrijving van de betrokken kerken, met hun cultuurhistorische waarde, hun beschermingsstatuut en hun bouwfysische toestand;*
- 2° informatie over de eigendomstoestand;*
- 3° de situering van elke kerk in zijn ruimtelijke omgeving;*
- 4° een beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie van de betrokken kerken;*
- 5° een onderbouwde visie op het toekomstige gebruik en de toekomstige functie van de betrokken kerken, inclusief een plan van aanpak over de wijze waarop de toekomstige invulling (eredienst, valorisatie, medegebruik, neven- en herbestemming) kan worden gerealiseerd.*

Het kerkenbeleidsplan, of de ondertekende bevestiging van een bestaand kerkenbeleidsplan, is niet ouder dan zes maanden als het meerjarenplan wordt ingediend met toepassing van artikel 42, eerste lid. Als dat nog niet het geval is op het ogenblik dat het meerjarenplan wordt ingediend, dan kan de gemeenteraad in het meerjarenplan investeringsuitgaven voor het gebouw van de eredienst waarvoor er geen overeenstemming bestaat over de toekomstige functie opschorten tot het ogenblik dat er een aangepast meerjarenplan wordt goedgekeurd dat wel gebaseerd is op een nieuw of herbevestigd kerkenbeleidsplan."

Het gewijzigde Eredienstendecreet verplicht iedere gemeente dus om over een actueel en officieel goedgekeurd kerkenbeleidsplan te beschikken in de eerste maanden van de nieuwe gemeentelijke bestuursperiode. Hiervoor kan ofwel een bestaand kerkenbeleidsplan expliciet worden herbevestigd of bijgestuurd, ofwel een geactualiseerd plan worden opgemaakt. Dat plan zal de basis vormen voor de meerjarenplannen van de kerkfabrieken en van de gemeenten zelf.

'Actueel' betekent dat het kerkenbeleidsplan niet ouder is dan zes maanden bij indiening van de meerjarenplanning van de kerkfabrieken (uiterlijk zes maanden na installatie van de nieuwe gemeenteraad). 'Goedgekeurd' betekent ondertekend door de bisschop en vastgelegd in een gemeenteraadsbesluit met de nieuwe gemeenteraad. Als gemeente dient men ten laatste op 1 juni 2025 over het plan te beschikken, als nieuwe fusiegemeente wordt deze datum op 1 juli 2025 vastgelegd.

Op basis van bovenstaande informatie, heeft de stad Mechelen beslist om, in samenspraak met de kerkelijke overheid, zijn bestaande 'Kerkenbeleidsplan Mechelen 2017' te actualiseren. Onderhavig 'Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025' is hiervan het resultaat.

Gevolgen voor de financiële ondersteuning voor investeringen aan kerkgebouwen

De verplichte opmaak of actualisatie van het kerkenbeleidsplan heeft ook financiële gevolgen. Enkel met een actueel kerkenbeleidsplan kan men beroep doen op **subsidies van het agentschap Binnenlands Bestuur** voor niet-beschermd kerken en op **verhoogde erfgoedpremies van het agentschap Onroerend Erfgoed** voor beschermd kerken.

Het agentschap Binnenland Bestuur staat in voor de subsidies niet-beschermd (gewezen) eredienstgebouwen.

- o Voor de aanvraag van de subsidie moet een langetermijnvisie van het gebouw worden toegevoegd. Subsidies worden toegekend voor werken die genoteerd zijn in het kerkenbeleidsplan.
- o De subsidie bedraagt maximaal 30% van de kostprijs - inclusief BTW - van de subsidiabele werken, verhoogd met 7% als tussenkomst voor de algemene kosten.
- o De subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen of de gewezen gebouwen van de eredienst van de rooms-katholieke eredienst past in het laatst goedgekeurde kerkenbeleidsplan, vermeld in artikel 33/2 van het decreet van 7 mei 2004 (Decreet houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst - Hoofdstuk 2, art. 8.).

Het agentschap Onroerend Erfgoed staat in voor de toekenning van de restauratie- en erfgoedpremies voor beschermd kerkgebouwen.

- o Vanaf 1 januari 2025 wijzigt de premieregeling voor eredienstgebouwen. Om in aanmerking te komen voor een verhoogde erfgoedpremie van 60% moet een rooms-katholiek eredienstgebouw beschermd als monument in het actuele kerkenbeleidsplan aangeduid zijn voor een ruimer gebruik dan louter de eredienst. Dit kan gaan om valorisatie, medegebruik, nevenbestemming of herbestemming. Wordt het eredienstgebouw uitsluitend gebruikt voor de eredienst, dan geldt het basispremiepercentage van 40%.
- o Voor beschermd kerken wordt valorisatie, zoals gedefinieerd in de huidige richtlijnen van de Vlaamse bisschoppen voor het gebruik van parochiekerken, een minimale vereiste voor het bekomen van een verhoogde erfgoedpremie en neven- of herbestemming een minimale vereiste voor het bekomen van een premie herbestemmingsonderzoek..

Zowel voor de subsidies van het agentschap Binnenlands Bestuur als voor de premies van het agentschap Onroerend Erfgoed zijn er bijkomende voorwaarden gesteld. Zo dienen de werken waarvoor een subsidie of premie wordt aangevraagd, specifiek vermeld te worden in het Kerkenbeleidsplan.

Subsidie: De subsidieaanvraag voor de eredienstgebouwen of de gewezen gebouwen van de eredienst van de rooms-katholieke eredienst past in het laatst goedgekeurde kerkenbeleidsplan.

Premie: Om in aanmerking te komen voor een verhoogde erfgoedpremie van 60% moet een rooms-katholiek eredienstgebouw beschermd als monument in het actuele kerkenbeleidsplan aangeduid zijn voor een ruimer gebruik dan louter de eredienst.

Vorbereiding opmaak Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025

De afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen heeft de voorbije jaren verschillende informatie- en studiedagen gevolgd in verband met de nieuwe verplichtingen tot het hebben van een actueel Kerkenbeleidsplan.

Voorafgaand aan de actualisatie werd een evaluatie gemaakt van het huidige Kerkenbeleidsplan Mechelen 2017, in overleg met de kerkelijke overheid, de verschillende kerkfabrieken en de betrokken stadsdiensten.

Net zoals bij de opmaak van het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2017 moet het geactualiseerde Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 vertrekken vanuit het pastorale plan dat wordt opgemaakt door de kerkelijke overheid. Er zijn informele gesprekken en overlegmomenten geweest met de kerkverantwoordelijken ter voorbereiding van de opmaak/actualisatie van het kerkenbeleidsplan.

Tijdens de opmaak van het geactualiseerde Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025, is overleg wenselijk tussen de verschillende betrokken stadsdiensten onderling en met de kerkelijke verantwoordelijken en het agentschap Onroerend Erfgoed.

Pastorale Plan

Het pastorale plan van december 2024, dat werd opgemaakt tijdens het overleg tussen de pastores en andere nauwe medewerkers van de pastoraal in Mechelen, vormt de basis voor het kerkenbeleidsplan. Dit document werd goedgekeurd door de Vicariale Raad van het Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen, waarna het ook door het aartsbisdom werd goedgekeurd.

Op de overlegvergadering van 24 januari 2025 tussen de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen en het Centrale Kerkbestuur en de afgevaardigden van de Kerkfabrieken, werd het pastorale plan overhandigd.

Pastorale achtergrond bij het nieuwe kerkenbeleidsplan voor Mechelen (2026-2031) December 2024

In het jaar 2017 werd het eerste kerkenbeleidsplan voor Mechelen opgesteld. Lees na op:

https://www.parcum.be/files/Erfgoedadvies/kerkenbeleidsplannen/kerkenbeleidsplan_mechelen_web.pdf

Eind 2024 is de situatie als volgt. Van de oorspronkelijk 24 gebouwen bestemd voor de katholieke eredienst werden er vijf gedesaffecteerd, te weten: Sint-Albertus Muizen, Sint-Gummarus, de kapel van Ter Hert, Sint-Jozef Battel en de Heilig-Hartkerk. De toekomst van de kerk van Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal is onzeker sinds het vertrek uit Mechelen van de Jezuïeten. De facto zijn er 6 gebouwen die niet meer in gebruik zijn voor de eredienst.

Wat de overige 18 betreft.

Kerkelijk Mechelen werd heringedeeld in 3 nieuwe parochies:

- Catharinaparochie
- Lieve-Vrouweparochie
- Emmaüsparochie

Binnen deze nieuwe gehelen blijven de "sterkmakers" van oudsher hun functie bewaren:

- Voor de Catharinaparochie is dat de Sint-Romboutskathedraal
- Voor Lieve-Vrouwe is dat zowel Onze-Lieve-Vrouw over de Dijle als Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk
- Voor de Emmaüsparochie is destijds geopteerd voor een "gemeenschap van gemeenschappen" waardoor een minder duidelijk profiel zichtbaar is. De gemeenschap van Sint-Jozef Coloma heeft de pastorale lead.

De vier genoemde kerken blijven voor de eredienst bestemd; in Sint-Jozef Coloma is er bij die functie al langer een nevenbestemming.

Bovengenoemde sterkmakers zijn de pastoraal relevante plekken waar we blijven op inzetten en die we in hun eigenheid respecteren. Daarbij vergeten we niet de gemeenschappen die er mee verbonden zijn, te weten:

- Voor de Catharinaparochie: Heilig Kruis en Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand Walem. Heilig Kruis is als gemeenschap sterker dan Walem. We opteren voor behoud van beide cultusplaatsen met de pastoraal eraan verbonden; bij Walem speelt een geografisch aspect mee. Er wordt niet direct gekozen voor een nevenbestemming van deze twee kerken.

Wat de andere kerkgebouwen betreft: Sint-Pieter-en-Paul is in medegebruik door de Ethiopisch-Orthodoxen; Sinte-Katelijne en Sint-Libertus door de Chaldeeuwse katholieken. In Sint-Jan-Baptist-en-Evangelist wordt op zaterdag na de middag een viering gehouden, maar zal de museale functie aan belang winnen. Hetzelfde geldt voor de Begijnhofkerk die wellicht een meer culturele invulling zal krijgen.

- Voor de Lieve-Vrouweparochie: Sint-Lambertus Muizen, Sint-Niklaas Leest en Sint-Amandus Heffen. Alle drie bewaren ze hun eredienstfunctie, met occasioneel gebruik door derden. Bij de beëindiging van de restauratiewerken in

en rond de kerk van Leest bekijken we de toekomst van de Heffense kerk. De gemeenschap eraan verbonden is fragiel.

- Voor de Emmaüsparochie blijven tot nader order de vijf gemeenschappen met hun kerken bestaan: Sint-Jozef Coloma, Sint-Jan Berchmans dat in medegebruik is door de Syrisch-Orthodoxen, Sint-Martinus Hombeek als landelijke gemeenschap en de kapellen van Sint-Jakob en Pius X.

Op termijn zal kerkelijk Mechelen evolueren naar één pastorale zone/parochie. Welke de functies zijn die door "het geheel" worden opgenomen, moet worden uitgeklaard. Belangrijk blijft, zoals reeds aangegeven, dat de verschillende gemeenschappen in hun eigenheid gewaardeerd worden en de kans krijgen om het katholiek-christelijke leven in de stad verder vorm te geven.

Wat de gemeenschappelijke toekomst betreft heeft een projectgroep een aantal aanbevelingen geformuleerd. Hierover bestaat nog niet op alle niveau's een consensus. Wordt vervolgd.

Duidelijk is wel dat we op het vlak van diakonia, zorg voor de meest kwetsbaren, de weg die ingeslagen is samen verder zetten:

- Het laagdrempelige Koraalhuis als een plek waar mensen met noden allerhande terecht kunnen
- De durende actie "Samen voor Sam" om kinderen/gezinnen in armoede te steunen binnen de context van gelijke kansen in het onderwijs
- "Warm welkom" om vluchtelingengezinnen een huis en een thuis te geven, met begeleiding vanuit de christelijke gemeenschappen, versterkt door andere mensen van goede wil

Ook op andere momenten verenigen we onze krachten, te weten – niet exhaustief: Hanswijkprocessie, kerstkinderviering, Vredeslicht, filmavonden.

Wellicht zal de materiële nood – het gebruik van gebouwen e.d. - verder aangepast worden naarmate de pastorale toekomst in Mechelen duidelijker wordt.

Opmaak Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025

De opmaak van dit kerkenbeleidsplan werd geïnitieerd door de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Ter voorbereiding van de opmaak van dit Kerkenbeleidsplan werd de beschikbare informatie geraadpleegd, die o.a. door het Platform Toekomst Parochiekerken werd aangereikt. Een aantal webinars, informatiesessie en presentaties werden gevolgd, beschikbare literatuur geraadpleegd.

De opmaak zelf gebeurde met regelmatig overleg en input van de kerkelijke instanties (centraal Kerkbestuur, kerkraden en kerkfabrieken en vrijwilligers).

Daarnaast werden met het bestuur van de stad Mechelen en met enkele betrokken stadsdiensten besprekingen gehouden.

Voor de inhoud en lay-out van het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 werd gebruik gemaakt van het sjabloon, opgesteld door PARCUM vzw en aangevuld door het Platform Toekomst Parochiekerken.

Na de **Inleiding** komen 3 hoofdstukken aan bod.

Hoofdstuk 1: Situering kerkgebouwen

- Alle betrokken kerkgebouwen worden ruimtelijk gesitueerd, aangeduid op een (deel)plan van de stad Mechelen.

Hoofdstuk 2: Fiche per kerkgebouw

- Per kerkgebouw wordt een fiche opgemaakt. Aan bod komen een identificatie, een uitgebreide beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een vermelding van het actueel gebruik en de actuele functie. Kort wordt ook de visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie en het plan van aanpak vermeld.

Hoofdstuk 3: Naar een toekomstvisie

- In dit hoofdstuk wordt de toekomstvisie voor de kerkgebouwen van de stad Mechelen weergegeven.

Gestart wordt met een overzichtstabel met de genomen opties (per kerk), met vermelding van eventuele medebestemming, nevenbestemming en valorisatie.

Daarna wordt de toekomstvisie op macro-, meso- en micro-niveau uitgeschreven.

Tot slot wordt het plan van aanpak om de toekomstvisie verder uit te werken en het traject dat zal worden opgestart om deze toekomstvisie te realiseren, beschreven.

Het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 wordt afgesloten met een **Besluit**.

1. SITUERING KERKGEBOUWEN IN MECHELEN

Op de volgende pagina's wordt een overzicht gegeven van de 18 kerkgebouwen in Mechelen met weergave van hun ligging op een plan.

We maken hierbij een opsplitsing van de geografische spreiding van deze kerken in Mechelen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de historische kerken van de binnenstad, de kerken op het grondgebied (stadsrand) van de stad Mechelen en de kerken op het grondgebied van de deelgemeenten (voormalige dorpen).

Ter informatie worden ook de 6 profaan verklaarde kerken aangeduid op een plan en verder kort in het kerkenbeleidsplan beschreven.

HISTORISCHE KERKEN VAN DE BINNENSTAD

1. Sint-Romboutskathedraal
2. Sint-Pieter-en-Paulkerk
3. Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk
(Sint-Janskerk)
4. Sint-Catharinakerk
(Katelijnekerk)
5. Sint-Alexius-en-Catharinakerk
(Begijnhofkerk)
6. Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek
7. Onze-Lieve-Vrouw over de Dijlekerk

De Mechelse binnenstad onderscheidt zich van andere middelgrote centrumsteden door haar nog gave middeleeuwse stadsstructuur en haar uitzonderlijk bouwkundig erfgoed.

De acht historische kerken in de binnenstad – de grootste concentratie in Vlaanderen – maken hier inherent deel van uit en spelen een bijzonder belangrijke rol in de identiteit en de aantrekkingskracht van de stad.

Ze bevinden zich op loopafstand van elkaar en worden toeristisch als één ensemble gepromoot onder de naam 'Torens aan de Dijle'. Ze staan dagelijks (in de namiddag), behalve op maandag, open voor Mechelaars en toeristen.

De vier gotische en vier barokke kerken zijn gebouwd tussen de 13de en de 17de eeuw, waarin de architecten Keldermans en Lucas Faydherbe een grote inbreng hadden. Stuk voor stuk zijn het architecturale parels, zowel hun exterieur als hun interieur.

Aan de buitenkant stralen ze de warme kleur van de Vlaamse zandige kalksteen uit; binnen bewaren ze oude afwerkingslagen en muurschilderingen.

Bovendien bieden ze onderdak aan een ontzettend rijk kunstpatrimonium, waaronder twee altaarstukken van Pieter Paul Rubens en tal van andere waardevolle schilderijen. Hun rijkelijke barokke beeldhouwwerk van hoge kwaliteit omvat altaren, preekstoelen, biechtstoelen, kerkmeesterbanken, ... uitgevoerd door beeldhouwer-architect Lucas Faydherbe en zijn leerlingen. Zo openbaren deze monumentale gebouwen zich als stenen kunstschrijnen in de stad, maar echter niet als gecreëerde musea. De gebouwen blijven kerken met een heel eigen, intieme sfeer en vormen ankerplaatsen en rustpunten, ook voor niet-gelovigen.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

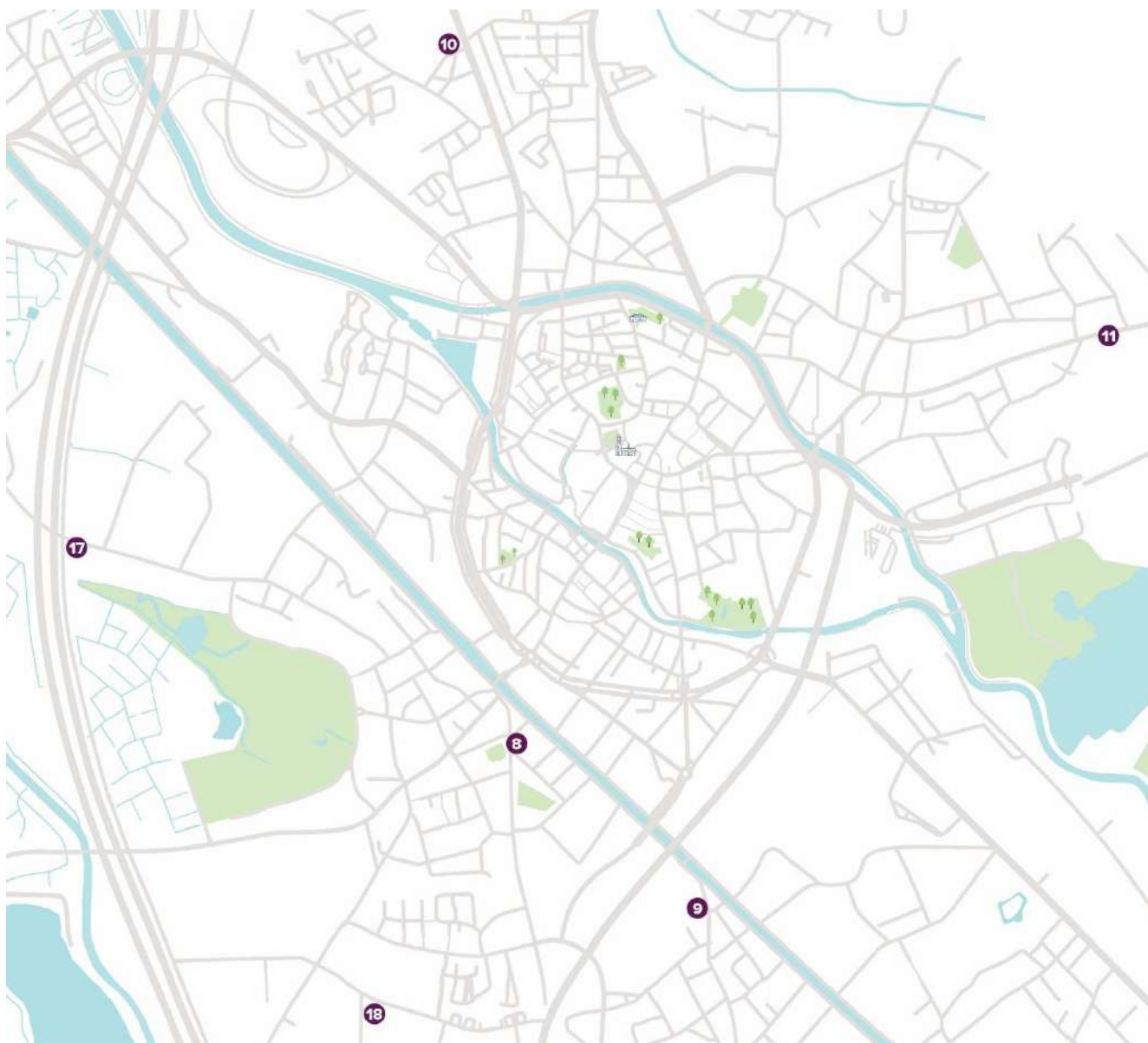
We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

KERKEN OP GRONDGEBIED VAN DE STAD MECHELEN (WIJKEN IN DE STADSRAND)

- 8. Sint-Jan Berchmanskerk
- 9. Sint-Jozef Colomakerk
- 10. Heilig Kruiskerk
- 11. Sint-Libertuskerk

- 17. Kapel Sint-Jakob
- 18. Kapel Pius X

Vanaf 1840 beleefde Mechelen een aanzienlijke groei, vooral ook buiten de binnenstad. Rondom de binnenstad ontstonden nieuwe wijken zoals Nekkerspoel, Tervuursesteenweg, Mechelen-Noord en Mechelen-Zuid. Voor de nieuwe parochies in deze wijken werden nieuwe kerken gebouwd. Deze kerken in de stadsrand van Mechelen zijn 19de/20ste eeuwse kerken die zijn gebouwd in functie van deze nieuwe stadsuitbreidingen.

In de jaren '60 van de vorige eeuw groeiden 2 buurten in de wijk Mechelen-Zuid (Stuivenberg en Geerdegem) verder uit van voornamelijk agrarisch gebied tot woongebied. Halverwege vorige eeuw werden kapellen gebouwd als annex-parochie of kapelanij.

Rond zowel de kerkgebouwen als de kapellen heeft zich een belangrijke wijkwerking ontwikkeld. Dit vinden we terug in scholen, verenigingen en jeugdbewegingen in de onmiddellijke omgeving van de kerkgebouwen en kapellen.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

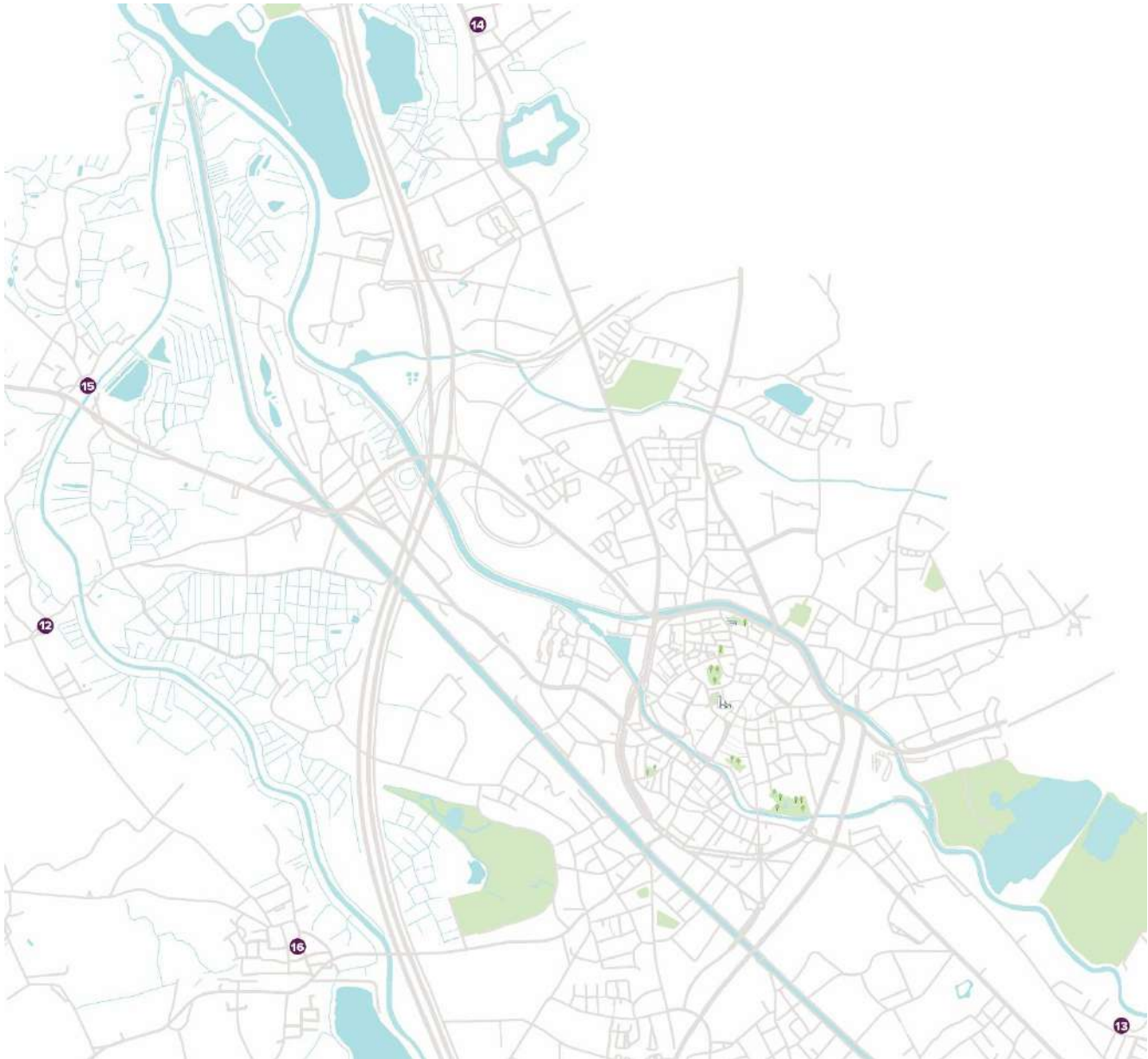
We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

KERKEN OP GRONDGEBIED VAN DE DEELGEMEENTEN (VOORMALIGE DORPSKERKEN)

12. Sint-Niklaaskerk – Leest
13. Sint-Lambertuskerk – Muizen
14. Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand kerk – Walem
15. Sint-Amanduskerk – Heffen
16. Sint-Martinuskerk – Hombeek

Bij de fusie van Mechelen in 1977 werden 5 deelgemeenten toegevoegd aan de stad Mechelen: Leest, Muizen, Walem, Heffen en Hombeek. De kerken die zich in deze deelgemeenten bevinden, hebben oorspronkelijk een functie als "dorpskerk". Deze kerken zijn vaak vele eeuwen oud en werden in de loop der tijden verbouwd en/of uitgebreid. Soms is er nog een oude kern in het gebouw aanwezig.

Het kerkgebouw stond als het ware in het midden van het dorp (vaak op een dorpsplein), al dan niet omgeven door een kerkhof.

Rond de kerk ontwikkelde zich een dorpsgemeenschap, waarin de kerk naast haar liturgische functie ook vaak een socio-culturele functie had.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

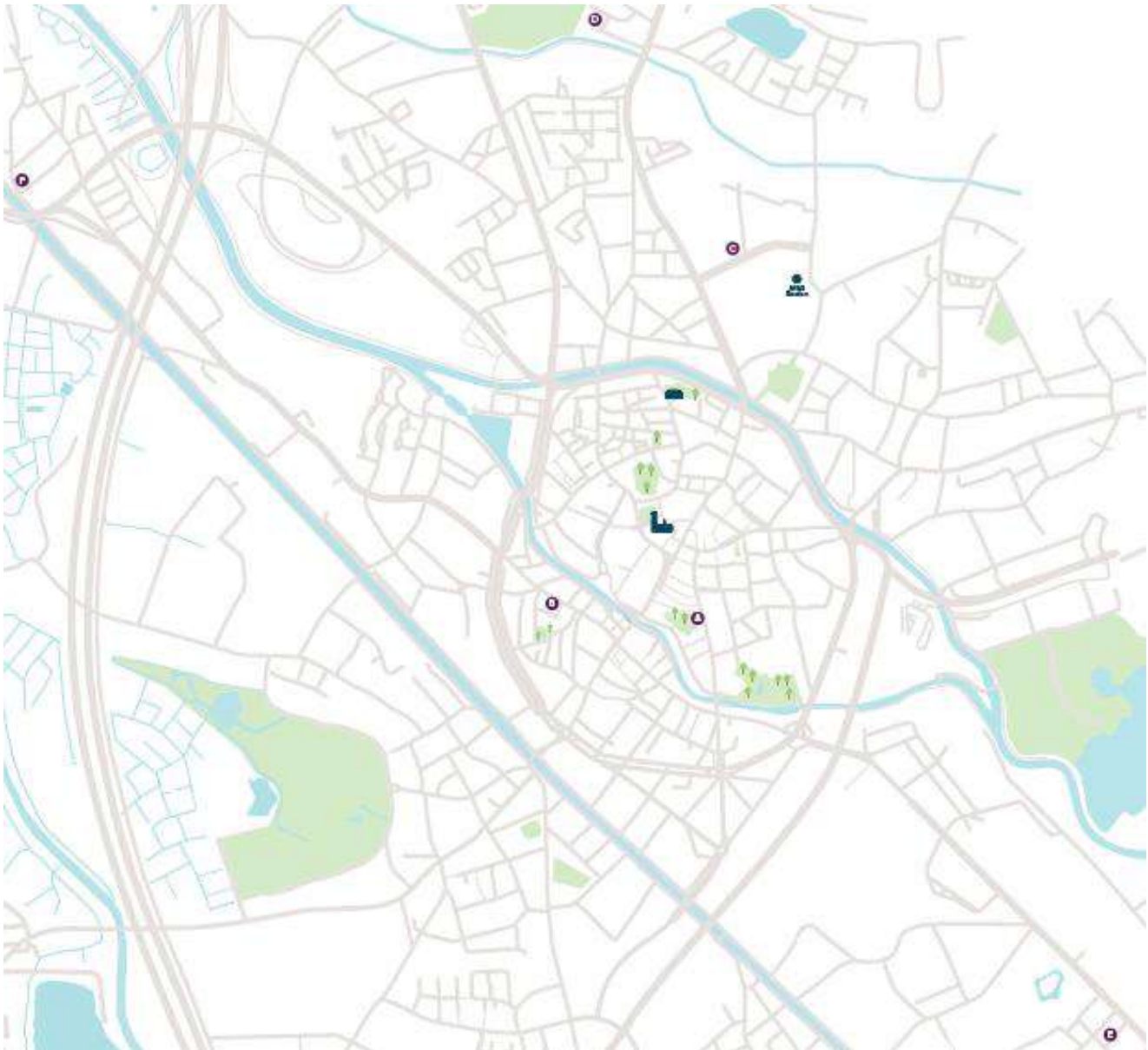
We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

KERKEN DIE NIET MEER VOOR DE EREDIENST WORDEN GEBRUIKT

- A. Onze Lieve-Vrouw van Leliëndaal
- B. Heilig Hartkerk
- C. Sint-Gummaruskerk
- D. Kapel Ter Hert
- E. Sint-Albertuskerk – Muizen
- F. Sint-Jozefkerk – Battel

6 voormalige parochiekerken werden aan de eredienst onttrokken.

Deze kerken kregen in het verleden of zullen in de toekomst een herbestemming krijgen.

Heilig Hartkerk: **mARTa socio-cultureel centrum**

Sint-Gummaruskerk: **GUMM cohousing project**

Kapel Ter Hert: **gebedshuis van de protestantse gereformeerde Assyrische christelijke gemeenschap Beth-EI**

Sint-Jozefkerk Battel: **Battelijk Microbrouwerij**

Sint-Albertuskerk Muizen: **Kantoor en ontmoetingsplaats voor de buurt**

Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal: **herbestemming nog niet gekend**

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2. FICHES KERKGEBOUWEN

Op de volgende pagina's worden de fiches per kerk ingevoegd.

Voor de opmaak van de fiches werd rekening gehouden met de lay-out die door het Platform Toekomst Parochiekerken werd opgemaakt.

De gegevens werden verzameld door de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen die vanuit hun ervaring en begeleiding van de grote restauratiedossiers en de onderhoudsraamovereenkomst voor kerken te Mechelen, de nodige informatie ter beschikking heeft. Concreet denken we dan aan de beschrijving met de waarden van de kerkgebouwen, de architecturale mogelijkheden en de bouwfysische toestand.

Door het centrale kerkbestuur en de verschillende betrokken kerkfabrieken werd op vraag van de afdeling P&M extra informatie bezorgd. Deze informatie omvat vooral de praktische informatie waarover de kerkfabrieken als beheerder van de gebouwen beschikken. We denken hierbij aan voorzieningen die aanwezig zijn op gebied van technieken, sanitair enz. De verschillende kerkfabrieken bezorgden eveneens het gedetailleerde overzicht van het actuele gebruik van de kerken.

Op basis van de onderhoudslogboeken werden de uitgevoerde werken beschreven. In overleg tussen stad en centraal kerkbestuur werd een overzicht gemaakt van de geplande en gewenste werken. Het is immers in samenspraak dat deze werken worden gepland en gefinancierd.

Achtereenvolgens komen volgende kerken, die in gebruik blijven voor de eredienst, aan bod:

- 2.01. Sint-Romboutskathedraal
- 2.02. Sint-Pieter-en-Paulkerk
- 2.03. Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk
- 2.04. Sint-Catharinakerk
- 2.05. Sint-Alexius-en-Catharinakerk
- 2.06. Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek
- 2.07. Onze-Lieve-Vrouw over de Dijlekerk
- 2.08. Sint-Jan Berchmanskerk
- 2.09. Sint-Jozef Colomakerk
- 2.10. Heilig Kruiskerk \$
- 2.11. Sint-Libertuskerk \$
- 2.12. Sint-Niklaaskerk – Leest
- 2.13. Sint-Lambertuskerk – Muizen
- 2.14. Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand kerk – Walem
- 2.15. Sint-Amanduskerk – Heffen
- 2.16. Sint-Martinuskerk – Hombeek
- 2.17. Kapel Sint-Jakob
- 2.18. Kapel Pius X

Informatief werden ook fiches opgemaakt van de kerken die profaan werden verklaard met informatie over hun herbestemming:

- 2.A. Onze Lieve-Vrouw van Leliëndaal
- 2.B. Heilig Hartkerk
- 2.C. Sint-Gummaruskerk
- 2.D. Kapel Ter Hert
- 2.E. Sint-Albertuskerk – Muizen
- 2.F. Sint-Jozefkerk – Battel

2.01. METROPOLITAANSE KERK SINT-ROMBOUTS

Zuidgevel Sint-Romboutskerk
© stad Mechelen, 2017

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

2.01.1. IDENTIFICATIE

Naam

Metropolitaanse kerk Sint-Rombouts (Sint-Romboutskathedraal)

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Sint Romboutskerkhof z.nr., 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025A0858/00A000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Sint-Romboutsparochie,

Eigenaar

Metropolitaanse Kerkfabriek Sint-Rumoldus. De toren is eigendom van de stad Mechelen

Beheer

Metropolitaanse Kerkfabriek Sint-Rumoldus. De toren valt onder beheer van de stad Mechelen.

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Metropolitaanse kerk Sint-Rombouts (ID 110245)

29/03/2019: Muurschilderingen Sint-Romboutskerk (ID 110244)

Beschermde als monument:

25/03/1938: Metropolitaanse kerk Sint-Rombouts (ID 5121)

Gelegen in beschermd stadsgezicht:

02/05/1985: Grote Markt en omgeving (ID 7641)

Unesco Werelderfgoed:

4/12/1999: Stadhuis met Belfort en Sint-Romboutstoren (ID 15027)

Beheersplan

In 2018 werd een beheersplan opgemaakt voor de Sint-Romboutskathedraal en -toren.

2.01.2. BESCHRIJVING

2.01.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en zijn inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed, van het beheersplan uit 2018 en het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad, Torens aan de Dijle".

Bescherming

Metropolitaanse kerk Sint-Rombouts: beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: historische waarde, artistieke waarde en archeologische waarde (**in casu oudheidkundige waarde**).

Grote Markt en omgeving: beschermd als stadsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de: historische waarde (**in casu architecturale waarde**).

Historiek

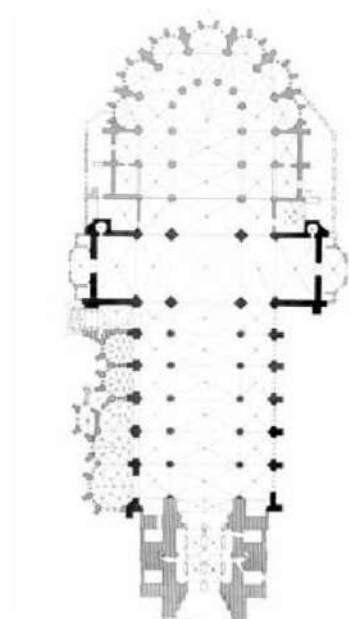
Al sinds de negende eeuw zou er een Sint-Romboutsdevotie bestaan hebben in een kapel op het Sint-Romboutskerkhof. De kapel werd verwoest in 1580, heropgericht in 1597 en gesloopt in 1798. Circa 1150 werden de relieken van Sint-Rombout vermoedelijk overgebracht naar deze kapel, in afwachting van de bouw van een nieuwe kerk. Oorkonden uit de 10de tot de 12de eeuw vermelden immers het bestaan sinds de 9de eeuw van een domaniale "abbatia" met kerk, gewijd aan de Heilige Rombout en ondergeschikt aan de bisschoppen van Luik. Deze kerk werd in 992 door prins-bisschop Notger begiftigd met een kapittel van twaalf prebenden en werd aldus een collegiale kerk. De schaarse historische gegevens geven weinig zekerheid over de toenmalige situatie. Wellicht was het een romaans bouwwerk met een vierkante westertoren, dat systematisch afgebroken werd tijdens de bouw van de huidige gotische kerk. De overdrachtsoorkonde van de parochiale titel aan het Sint-Romboutskapittel dateert van 1134, bevestigd door de bul van paus Eugenius III circa 1150. In 1491 verzamelden de ridders van het Gulden Vlies zich in de collegiale voor hun vijftiende kapittel. In uitvoering van de pauselijke bul 'Super universas' werd de collegiale kerk in 1559 verheven tot kathedraal, als zetel van het aartsbisdom Mechelen (nu Mechelen-Brussel).

Bouwgeschiedenis

Men onderscheidt in de bouwgeschiedenis van de kathedraal drie perioden. In een eerste fase (1200-1320) werden de zuidelijke en noordelijke kruisbeuk, de zijbeuken en het schip opgetrokken. Op 28 april 1312 werd de kerk ingewijd en in gebruik genomen. Op dat ogenblik werd nog gebouwd aan de eerste drie rechthoekige traveeën van het koor. Een tweede fase (1365-1451) kende naast de herstellingen na de grote stadsbrand (1342) een verhoging van de middenbeuk met een nieuw triforium. Het koor werd vergroot met een apsis en zeven straalkapellen. De gotiek was intussen sterk geëvolueerd, zodat het koorgedeelte tot de hooggotiek kan gerekend worden. Hier speelde de Franse bouwmeester Jan van Osy een bepalende rol. De derde fase (1452-1520) betreft de toren en de zijkapellen van de noordelijke zijbeuk. De meest oostelijke van deze kapellen werd in 1931 nog vergroot en aangepast voor het inrichten van een grafkapel voor kardinaal Mercier. Het werk aan de Sint-Romboutstoren werd in 1452 aangevat. De bouwkosten werden hoofdzakelijk gedekt door de giften van de gelovigen die in 1451 en de volgende jaren naar Mechelen kwamen om de aflaat te verdienen, die door paus Nicolaas V aan de stad verleend werd. Rond 1520 werd het werk stopgezet, waarschijnlijk om financiële redenen. Na deze drie grote bouwfases kan men nog spreken over herstellingswerken en minder belangrijke uitbreidingen: in 1626 werden de zijportalen aangebouwd in sobere barok, rond 1830 werd de zuidelijke sacristie tegen het koor gebouwd. In september 1914 werd de kathedraal, vooral aan de zuidzijde, door beschieting getroffen. In augustus 1972 vernielde een spectaculaire brand de vieringtoren en het dakgebinte boven het koor. De toren werd gerestaureerd tussen 1963 en 1993, de buitenzijde van de kathedraal tussen 1981 en 2019.

2.01.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Sint-Romboutskerk

Beschrijving gebouw

Het grondplan ontvouwt een klassiek gotische kruisbasiliek, massale vierkante westertoren met twee ingebouwde wenteltrappen; driebeukig schip van zes traveeën met zijkapellen van onregelmatige vorm aan de noordzijde, transeptarmen en driebeukig koor van drie traveeën met zijkapellen, kooromgang en zeven transkapellen.

Ten noorden bevinden zich de kapittelzaal, de kapittelsacristie, twee werkruimtes, keuken en toilet, ten zuiden een tweedelige sacristie en een bureauruimte.

97m hoge Sint-Romboutstoren met 8 niveaus, bereikbaar via noordelijke en zuidelijke trapkokers. Bovenaan sinds 2009 een skywalk.

Beschrijving exterieur

Het gebouw is voornamelijk opgetrokken uit Brabantse zandsteen met gebruik van Doornikse steen voor de zuilen van het schip. Hoge middenbeuk, transeptarmen en koor onder zadeldaken, lage zijbeuken onder lessenaarsdaken en zijbeukkapellen en koorkapellen onder haakse zadeldaken met dakbedekking uit natuurleien. Spitsboogvensters met 19de en 20ste -eeuwse glas-in-loodramen.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Rijzig interieur in Brabants gotisch stijl met indrukwekkende verzameling barok en neogotisch meubilair, talrijke beelden en schilderijen.

Het interieur van de kerk is zeer rijk aan roerend erfgoed, al dan niet onroerend door bestemming¹ en bevat ook cultuuroederen². In het beheersplan worden de als cultuuroederen aanvaarde objecten beschreven met de bijhorende motivatie.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

Het majestueuze hoogaltaar uit 1665, gebouwd door Lucas Faydherbe, huist het reliekschrijn (1825) van Sint-Rombout. Dit schrijn werd erkend als Vlaams Topstuk.

Het neogotisch koorgestoelte, ontworpen door Jan-Frans Pluys, werd gemaakt door de broers Hendrik en Petrus Goyers.

In het rechter zij-altaar hangt het schilderij 'Christus aan het kruis' (1630) van Antoon Van Dyck, eveneens een Vlaams Topstuk.

Bron:
www.kathedraalmechelen.be

© fot. Ad Meskens

© fot. Hugo Maertens

© fot. Cedric Verhelst

In de transepten en de transkapellen hangt een ensemble van 14 schilderijen uit 1775, dat het leven van de heilige Rombout verbeeldt. Ook deze reeks is opgenomen in de Vlaamse Topstukkenlijst.

De voormalige altaartriptieken van de Mechelse gilden bleven ook bewaard, ze werden geschilderd door belangrijke namen als Michiel Coxcie, Abraham Janssens, Gaspar De Crayer, Jan Snellinck, Jean le Sayve, Jan Cossiers en Erasmus Quellin.

Het voornamelijk barokke beeldhouwwerk is van de hand van Lucas Faydherbe, Hans en Corneel Van Mildert, Andries Colyns, Michiel Van der Voort, Frans Langhmans, Jan van der Steen, Pieter Valckx, Theodoor Verhaegen en Artus Quellin. Imposante epitafen voor Mechelse aartsbisschoppen uit verschillende eeuwen sieren het interieur.

Op het neogotisch oksaal bevindt zich het Stevensorgel uit 1958 met de laatste fragmenten van het achttiende-eeuwse transeptorgel van Van Peteghem.

¹ Onroerende goederen door bestemming zijn roerende goederen die fysiek verplaatsbaar zijn, maar als accessorium van een onroerend goed ook als onroerend worden beschouwd.

² Cultuuroederen zijn roerende goederen, die door hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 118m x 41m) bestaat uit een inkomportaal onder westertoren, 3-beukig schip met 2 zijbeuken, dwarsbeuk en koor met kooromgang en transkapellen.

Bijruimtes: Ten noorden bevindt zich de kapittelzaal, de kapittelsacristie, twee werkruimtes, keuken en toilet, ten zuiden een tweedelige sacristie en een bureauruimte. De toren (belforttoren) maakt deel uit van het gebouw, doch wordt vooral als toeristische attractie van de stad Mechelen gebruikt.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De architecturale ruimte van de Sint-Romboutskathedraal kan vanwege zijn totaalbeeld niet volledig fysiek worden opgesplitst.

Het schip en koor hebben een liturgische en culturele functie. De kooromgang is momenteel met een glaspartij afgescheiden van de rest van de kerk en heeft een museale functie, ook de transkapellen in de kooromgang of de zijkapellen kunnen eventueel afgescheiden worden voor het houden van kleinere tentoonstellingen.

Er zijn, naast de vermelde bijruimtes, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	2 toiletten in het zuidelijk inkomportaal, 1 in de noordelijke bijgebouwen
Verwarming	Luchtverwarming met bevochtigingsinstallatie
Verlichting	Led-armaturen zonder centrale sturing
Keukenvoorzieningen	Spoelbak, afwasmachine, microgolf, koelkast
Audiosysteem	Aanwezig en in orde. De luidsprekers zijn stilaan aan vervanging toe.
Beeldscherm(en)	Twee digital signage schermen, retroprojectiescherm met beamer
Rolstoeltoegankelijkheid	Toegankelijk voor rolstoelgebruikers via de zuidelijke zij-ingang. In de kerk zijn hellende vlakken voorzien, die echter niet aan de norm voldoen.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft een recente inbraakinstallatie en bepaalde objecten zijn nog afzonderlijk beveiligd. Er is een nieuwe brandalarminstallatie met evacuatie-alarm en voldoende handmelders. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de meeste ruimtes. De zolders zijn voorzien van droge stijgleidingen.
Bliksembeveiliging	Aanwezig en in orde
Gsm-operatoren	Performant WiFi-netwerk via Proximus fiber

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de Metropoolitaanse kerkfabriek, de provincie Antwerpen en de de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Exterieur:

Kerk: Het parement van de Sint-Romboutskathedraal is gerestaureerd. Momenteel (2025) loopt een volledige restauratie van de daken, inclusief het aanbrengen van ladderhaken.

Interieur:

Kerk: Het interieur van de Sint-Romboutskathedraal is in redelijke staat. Dossiers voor volledige interieurrestauratie zijn in opmaak.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

De Provincie Antwerpen treedt met instemming van de Metropoolitaanse Kerkfabriek op als bouwheer voor de werken aan de Sint-Romboutskathedraal, de stad Mechelen is bouwheer voor de werken aan de Sint-Romboutstoren.

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2025: Exterieurrestauratie Sint-Romboutskathedraal in verschillende fasen.

2019: Installatie van een keuken

2018-2020: Vooronderzoek afwerkingslagen interieur

2020: Vernieuwing van de openbare verlichting (Fluvius)

2020: Instandhoudingswerken en herinrichting Sacramentskapel

2023-2024: Verwijdering van de Proximus-cabine op de zolder

2024: Volledige vernieuwing van de brand-en inbraakinstallatie

2024: Asbestverwijdering zolder

2024-2025: Restauratie van alle daken

2024-2025: Noodfixaties in het kruisgewelf van het transept en aan de monelen in het schip

2017-2025: Onderhoudswerken Sint-Romboutstoren

Geplande werken (2025-2031)

2025-2031: Verdere fasen van de interieurrestauratie Sint-Romboutskathedraal.

2025-2026: Restauratie noordelijke bijgebouwen, inrichting erfgoeddepot en nieuw sanitair blok

2025-2031: Restauratiewerken aan Sint-Romboutstoren

Gewenste werken

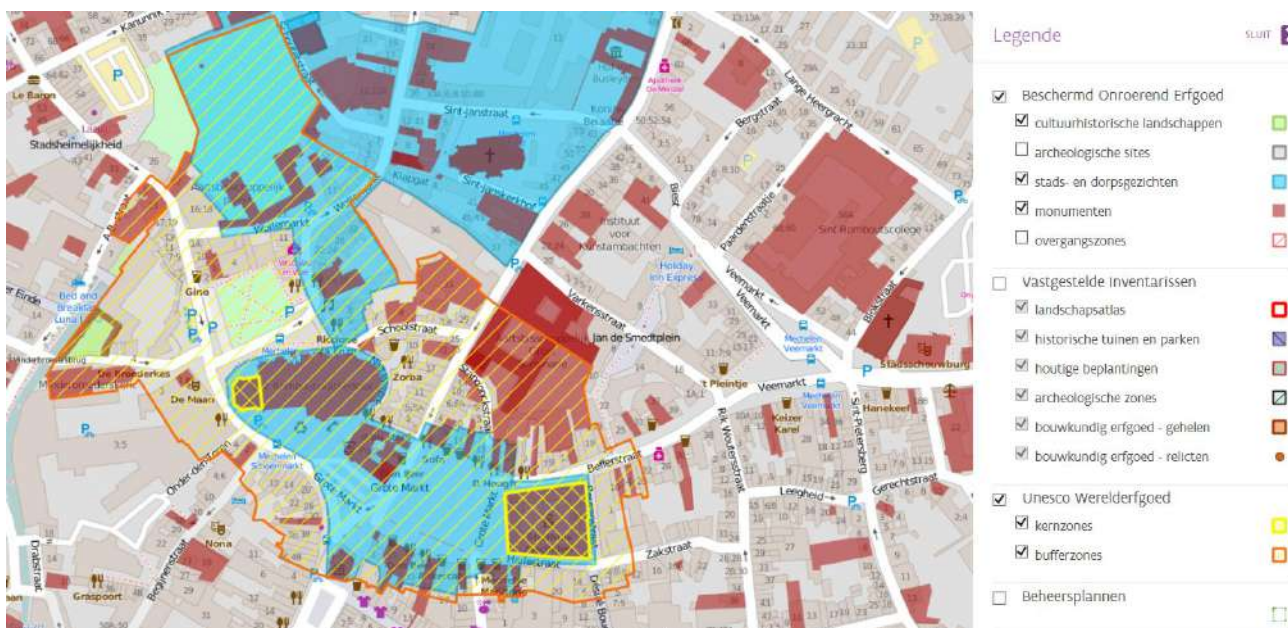
Verdere gefaseerde interieurrestauratie Sint-Romboutskathedraal.

Restauratiewerken aan Sint-Romboutstoren.

Inspecties , onderhoud en keuringen

De Sint-Romboutskerk (via de provincie Antwerpen) en Sint-Romboutstoren (via de stad Mechelen) zijn lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen worden inspecties uitgevoerd.

Voor onderhoud en dringende herstellingen kan de kerkfabriek een beroep doen op de technische en bouwkundige raamcontractanten van de provincie Antwerpen. In samenspraak tussen de betrokken diensten van de Provincie Antwerpen en de Metropoolitaanse Kerkfabriek worden de nodige contracten verlengd of afgesloten voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging van de kathedraal. Het technisch nazicht van de Sint-Romboutstoren valt onder het beheer van de stad Mechelen.

2.01.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Romboutskerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Romboutskathedraal bevindt zich in het centrum van de stad en maakt deel uit van het beschermd stadsgezicht 'Grote Markt en omgeving'.

De binnenstad van Mechelen is beschermd als CHE-gebied (gebied met culturele, historische en esthetische waarde). Daarnaast is de historische stadskern van Mechelen een vastgestelde archeologische zone.

Als Unesco-werelderfgoed (Sint-Romboutstoren) is de zone rondom ingetekend als bufferzone.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging is de Sint-Romboutskerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 100m).

Zowel onder het Sint-Romboutskerkhof als onder de nabijgelegen Grote Markt bevinden zich openbare (betalende) parkings.

De volledige Mechelse binnenstad vormt één aaneengesloten fietszone.

Omgeving

De kathedraal ligt in het centrum van de stad, in de buurt bevinden zich handelspanden (winkels en horeca). Vlakbij bevindt zich het Cultuurcentrum Mechelen en de scholen TSM (Technische Scholen Mechelen) en Busleyden Atheneum-campus Stassart.

Publieke ruimte

Naast de kathedraal bevindt zich het voormalige Sint-Romboutskerkhof (thans ondergrondse parking) met groenaanleg.

2.01.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaand gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de kathedrale kerkfabriek Sint-Rumboldus.

Actuele hoofdfunctie

De kathedraal is de zetelkerk van de Belgische aartsbisschop, met specifieke plechtigheden doorheen het jaar. Verder vinden er dagelijkse eucharistievieringen, zondagvieringen voor de lokale gemeenschap, gedurende aanbidding (vrijdag en zaterdag) en biechtgelegenheid plaats, evenals doopsels, huwelijken, uitvaarten, eerste communie, vormsels en schoolvieringen.

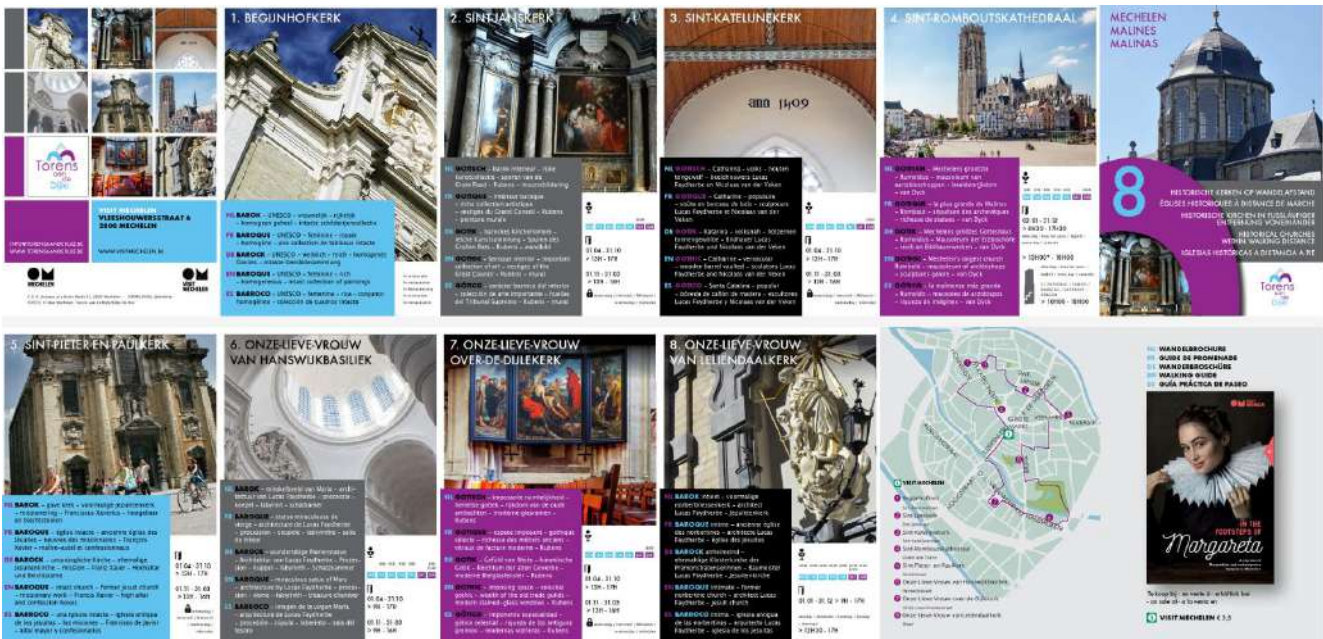
Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Romboutskathedraal is momenteel niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie³: De kathedraal kent momenteel geen nevenbestemming.

De Sint-Romboutskathedraal staat dagelijks open voor toeristisch bezoek. De Metropolitane kerkfabriek staat zelf in voor de toegankelijkheid, en doet daarvoor deels een beroep op de vrijwilligers van Toren aan de Dijle. Verdere valorisatie wordt gerealiseerd door concerten, tentoonstellingen, gidsbeurten en (erfgoed)lezingen.. Voor de Sint-Romboutstoren wordt de toegang en het bezoek aan de verschillende torenkamers en skywalk georganiseerd door Toerisme Mechelen.

Visit Mechelen heeft de kerk opgenomen in een brochure over de 8 historische kerken.

(<https://visit.mechelen.be/8-historische-kerken.pdf>)

³ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.01.5 NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' worden niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar worden opgenomen in hoofdstuk 3 van dit kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt, louter informatief, een korte samenvatting genoteerd voor de Sint-Romboutskathedraal.

Onderbouwde visie op toekomstige gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het kerkenplan blijft de Sint-Romboutskathedraal in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: In de toekomst blijft de Sint-Romboutskathedraal in principe beschikbaar voor medegebruik door christengemeenschappen in communio met de Rooms-katholieke Kerk, mits zulks past in de reeds drukke bezetting door eigen diensten en nevenactiviteiten.

Nevenbestemming/valorisatie⁴: **De kathedraal kent ook in de nabije toekomst geen nevenbestemming.**

De Sint-Romboutskathedraal, als bisschoppelijke zetel van het aartsbisdom Mechelen-Brussel, heeft een belangrijke functie binnen het kerkelijk landschap in België. Naast zijn religieuze hoofdfunctie is de Sint-Romboutskathedraal ook toeristisch zeer belangrijk, en wordt ze blijvend gevaloriseerd door concerten, tentoonstellingen, gidsbeurten en (erfgoed)lezingen..

Plan van aanpak

De Sint-Romboutskathedraal maakt, samen met zeven andere historische kerken van de Mechelse binnenstad, deel uit van "Torens aan de Dijle"⁵. Deze acht historische kerken bevinden zich op loopafstand van elkaar en worden toeristisch als één ensemble gepromoot. Er wordt voortdurend gestreefd naar het ontwikkelen van extra museale ervaringen in de historische kerken.

Samen met de vzw Torens aan de Dijle wordt per kerk een evenwicht gezocht tussen de (toekomstige) hoofdfunctie en het medegebruik en/of de nevenbestemmingen en de valorisatie. Hierbij wordt rekening gehouden met de eigenheid en historiek van de verschillende kerken, de ligging, het aanwezige roerend erfgoed enz. In drie historische kerken (de kathedraal, de Hanswijkbasiliek en de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk) loopt vanaf het najaar 2025 ook het relanceproject "Rubens in Steen" van stad Mechelen en Toerisme Vlaanderen, dat de barok in de betreffende kerken centraal stelt.

⁴ ibidem

⁵ De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk, één van de 8 historische kerken, werd zeer recent aan de eredienst onttrokken en is momenteel gesloten. Toekomstig gebruik en toekomstige functie zijn nog niet gekend.

2.02. SINT-PIETER-EN-PAULKERK

Vorgevel Sint-Pieter-en-Paulkerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroendergoed.be)

2.02.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Sint-Pieter-en-Paulkerk (*Sint-Pieterskerk*)

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Keizerstraat 1, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/B0571/00D000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekanaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Catharina

Eigenaar

Kerkfabriek Catharina

Beheer

Kerkfabriek Catharina

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Pieter en Sint-Paulus (ID 109783)

Beschermd als monument:

25/03/1938: Parochiekerk Sint-Pieter en -Paulus (ID 5281)

02/05/1985: Parochiekerk Sint-Pieter en Sint-Paulus: sacristie en toegangspoort (ID 7529)

Beheersplan

In 2017 werd een beheersplan opgemaakt voor de Sint-Pieter-en-Paulkerk.

2.02.2. BESCHRIJVING

2.02.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed, van het beheersplan uit 2017 en het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad, Torens aan de Dijle".

Bescherming

Parochiekerk Sint-Pieter-en-Paul: beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: archeologische waarde (**in casu oudheidkundige waarde**), artistieke waarde en historische waarde.

Parochiekerk Sint-Pieter-en-Paul: sacristie en toegangspoort: beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de historische waarde.

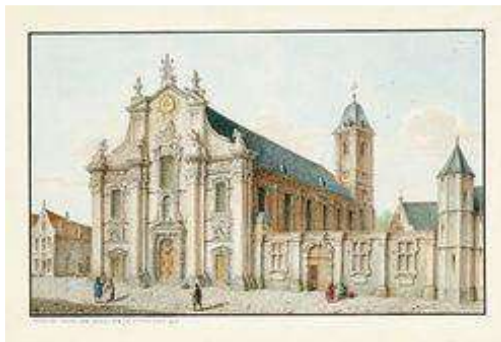
Historiek

De Jezuïeten vestigden zich te Mechelen in 1611. Daartoe deden de Aartshertogen Albrecht en Isabella afstand van het paleis van Margareta van York, voor de inrichting van het noviciaat en college. In 1773 werd de jezuïetenorde door paus Clemens XIV opgeheven.

De meeste gebouwen, op de kerk, kapel en Keizershof na, werden begin 19de eeuw gesloopt.

Voormalige kloostercomplex, met het voormalige Keizershof, de kapel, het convent en de kerk. Tekening van R. Blockhuysse in Sanderus' "Chorographia sacra Brabantiae, III" Bron: beeldbank Mechelen, SME001001407

Parochiekerk Sint-Pieter
Laat-19de eeuwse pentekening en aquarel van de parochiekerk door Jean-Baptist de Noter

Bron: beeldbank Mechelen, SME001001404

Bouwgeschiedenis

Barokkerk naar ontwerp van A. Losson, geïnspireerd op de voormalige Jezuïetenkerk van Ieper. De bouw startte in 1670, in 1677 vond de eerste mis plaats. Het duurde echter nog tot in 1715 tot de volledige kerk en interieur waren afgewerkt.

Na de afschaffing van de Jezuïetenorde in 1773, werd de kerk in 1778 ingericht als parochiekerk, ter vervanging van de nabijgelegen middeleeuwse Sint-Pieterskerk. De loden kist met maag en ingewanden van Margareta van Oostenrijk, bewaard in de oude Sint-Pieterskerk, werd overgebracht naar de Jezuïetenkerk, waar ze in 2016 teruggevonden werd onder de vloer.

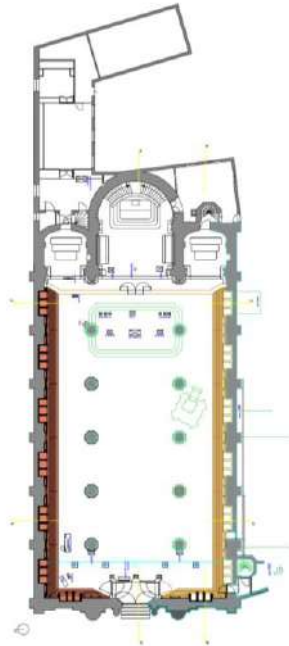
Na de Franse Revolutie werd de kerk in 1798 omgevormd tot 'Tempel der Rede' door de Fransen. Een deel van het religieuze meubilair werd verkocht, maar kon dankzij een begunstigde parochiaan bij het eerherstel van de kerk weer werden aangekocht en opnieuw in de kerk geplaatst.

Later werden er enkele grote, ingrijpende restauratiecampagnes uitgevoerd. In de 19de eeuw werden de restanten van het Jezuïetenklooster achter de kerk grotendeels gesloopt. In 1905-1906 werd een tweede restauratiecampagne aangevat, waarbij de glas-in-loodramen en enkele schilderijen werden gerestaureerd. In 1912 en 1917 volgden respectievelijk de restauratie van de voorgevel en de daken. Verdere restauraties vonden plaats in 1968-1975 (exterieur) en 1980-1981 (daken en parament).

Tot slot werd in de periode 2013-2015 de interieurrestauratie uitgevoerd. In deze campagne werden alle wanden en gewelven in de kerk volledig gerestaureerd, zowel drager als afwerking. Bij deze fase, waarbij terug werd gegaan naar een oorspronkelijke kleurstelling, werd ook het marmeren decor van het koor en het textielplafond onder het doksaal volledig gerestaureerd.

2.02.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Sint-Pieter-en-Paulkerk
(©Arter, 2017)

Beschrijving gebouw

Barokke pseudo-basiliek met driebeukig schip van zes traveeën en een ondiep koor van één travee, met halfronde koorsluiting; de zijbeuken, eveneens zes traveeën worden afgesloten met halfronde apsis. Ten noorden van de kerk (boven de laatste travee van de zijbeuk) werd een toren met vierkante plattegrond toegevoegd, bekroond met een klokvormige torenhelm. Twee traptorentjes met zeshoekige plattegrond leunen tegen abscis en toren aan.

Aan de noordwestzijde van het koor bevindt zich de sacristie met haakse aanbouw van Petruslokaal. Aan de noordwestzijde van het koor bevindt zich het stooklokaal.

Beschrijving exterieur

De voorgevel en noordelijke zijmuur van de kerk zijn voorzien van een natuursteen parament in Lediaanse kalkzandsteen. Het inkomportaal en de raamomlijstingen van de voorgevel bestaan uit blauwe hardsteen. De zuidelijke zijmuur, de toren en koorgevels zijn opgetrokken in baksteen met verwerking van kalkzandsteen voor de vensteromlijstingen, hoekblokken en lijsten. De hellende daken zijn bedekt met natuursteenleien. In de raamopeningen bevinden zich niet-figuratief gekleurd glas-in-loodramen.

© stad Mechelen, 2013

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2017

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Licht beschilderd interieur, rijk voorzien van stucdecoratie en beeldhouwwerk.

Het interieur van de kerk is zeer rijk aan roerend erfgoed, al dan niet onroerend door bestemming¹ en bevat ook cultuuroederen². In het beheersplan worden de als cultuuroederen aanvaarde objecten beschreven met de bijhorende motivatie.

© stad Mechelen, 2018

© stad Mechelen, 2018

In de kerk bevindt zich fraai barokmeubilair, waaronder communiebanken, biechtstoelen, preekstoel en zijaltaren. Voor deze interieurelementen werd beroep gedaan op enkele van de meest gerenomeerde kunstenaars, zoals Erasmus Quellinus, Lucas Franchoys de Jongere en Hendrik Frans Verbruggen.

De kerk bevat tevens een rijke verzameling baroschilderijen, o.a. 13 schilderijen over het leven van Sint-Franciscus-Xaverius, en talrijke beelden.

© stad Mechelen, 2015

© stad Mechelen, 2018

© stad Mechelen, 2019

Het oorspronkelijke orgel, waarvan de orgelkast tot op heden bewaard is, was van de hand van de Mechelse orgelmaker Carolus Dillens. Het orgel werd in 1713 vervangen en later verbeterd door de Gentse orgelbouwer Van Peteghem. Tussen 1892 en 1893 werd het orgel omgevormd en uitgebreid tot een romantisch orgel, naar een ontwerp van Pierre Schijven.

In de Sint-Pieter-en-Paulkerk wordt ook het Vlaamse Topstuk **'Rode kazuifel met in rugkruis Aanbidding van de Wijzen'** bewaard.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

(<https://topstukken.vlaanderen.be/topstukken/topstuk?id=821>)

¹ Onroerende goederen door bestemming zijn roerende goederen die fysiek verplaatsbaar zijn, maar als accessorium van een onroerend goed ook als onroerend worden beschouwd.

² Cultuuroederen zijn roerende goederen, die door hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 48m x 22m) bestaat uit een inkomsas, hoofdbeuk uitlopend op halfronde koorsluiting en 2 zijbeuken met halfronde absceis.

In de kerk zijn ca. 300 zitplaatsen.

Bijruimtes: Achteraan links van het koor (NO-zijde) bevindt zich de sacristie met toegang tot de nog te restaureren crypte. Achter de sacristie is er een gangetje met links de toiletten en rechts het gerestaureerde 17de eeuwse Petruslokaal, dat dienst doet als vergaderzaaltje.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De kerkruimte kan niet fysiek worden opgesplitst of gecompartmenteerd, zonder verlies van de architecturale beleving. Ook andere architecturale ingrepen zijn niet mogelijk gezien de aanwezige interieurelementen. Er zijn, naast de vermelde sacristie, crypte en Petruslokaal, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevinden zich 2 toiletten achter de sacristie.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met vloerverwarming.
Verlichting	De elektrische installatie werd tijdens de interieurrestauratie vernieuwd, er is LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Pieter-en-Paulkerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, met uitzondering van het koorgedeelte. Er is aan de hoofdingang een aanloopbrug voorhanden (op aanvraag) voor rolstoelgebruikers. Rolstoelgebruikers kunnen de kerk ook bereiken via de ingang langs het stooklokaal.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft een uitgebreide alarminstallatie en bepaalde voorwerpen zijn nog afzonderlijk beveiligd. De kerk heeft een brandalarminstallatie. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	Aanwezig (Proximus)

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Pieter-en-Paulkerk is in goede staat. De kerk wordt regelmatig onderhouden via de raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'. De sacristie en nevenruimten vertonen structurele gebreken aan het exterieur.

Interieur: De algemene toestand van het interieur van de Sint-Pieter-en-Paulkerk is goed. In 2015 werd de interieurrestauratie afgerond.

Het houten meubilair is over het algemeen in goede staat maar vertoont wat schade door de vloerverwarming; barsten en open voegen ontstaan door de droge lucht. Een aantal schilderijen werd reeds gerestaureerd, maar de schilderijen in de zijbeuken hebben dringend nood aan restauratie. Op deze schilderijen zijn noodfixaties aangebracht. Een groot deel van de beelden zijn reeds gerestaureerd, maar er zijn andere beelden die dringend nood hebben aan restauratie.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2018: Herstel vochtschade

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2017-2025: Kleine onderhoudswerken aan kandelaars, lusters, ...

2019: Akoestische optimalisatie voor concerten

2019-2020: Restauratie beeldengroep

2019-2023: Restauratie verschillende schilderijen (totaal 11 stuks)

2020: Voegwerken gevel kerk

2020-2021: Brandveilig maken stooklokaal + aanpassing/herstel CV-installatie

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

2022: Renovatie/onderhoud orgel

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Restauratie van meubilair en sacristie: dossier opgemaakt, wachtlijst erfgoedpremie

Restauratie van schilderijen: dossier opgemaakt, wachtlijst erfgoedpremie

Gewenste werken

Restauratiewerken crypte

Verschiede dossiers i.v.m. restauratiewerken aan meubilair en altaren, schilderijen en beelden

Nazicht en herstel glasramen

Saneren buitengevels (petruslokaal, sacristie)

Afwerken stooklokaal

Orgeladvies: Pieter Vanhaecke adviseert doorgedreven onderhoudsbeurt van orgel. Dit zou resulteren in een 'concertwaardig' orgel, in plaats van een duurdere restauratie.

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Pieter-en-Paulkerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen worden inspecties uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.02.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Pieter-en-Paulkerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Pieter-en-Paulkerk bevindt zich in het centrum van de stad Mechelen, op de hoek van de Keizerstraat, Veemarkt en Blokstraat.

De binnenstad van Mechelen is beschermd als CHE-gebied (gebied met culturele, historische en esthetische waarde). Daarnaast is de historische stadskern van Mechelen een vastgestelde archeologische zone.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging is de Sint-Pieter-en-Paulkerk goed bereikbaar (bushaltes op minder dan 20m, station Mechelen-Nekkerspoel op ca. 400m).

Er is mogelijkheid tot betalend parkeren in de onmiddellijke omgeving van de kerk (Keizerstraat, Veemarkt). Onder de Veemarkt en onder de Grote Markt (ca. 450m) bevinden zich openbare (betalende) parkings.

De volledige Mechelse binnenstad vormt één aaneengesloten fietszone.

Omgeving

Vlak naast de Sint-Pieter-en-Paulkerk is de stadsschouwburg gelegen, ondergebracht in het voormalig paleis van Margareta van York. De nevenbestemming van de kerk voor het houden van concerten kan een aanvulling zijn voor de schouwburgsite. Ook het voormalige ziekenhuis (Oud Gasthuis) maakt deel uit van de voormalige site van het paleis van Margareta van York, later gebruikt als noviciaat en college van de Jezuïeten.

In het naastliggende bouwblok bevindt zich het Sint-Romboutscollege.

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond de kerk is eerder onoverzichtelijk en druk. De Veemarkt is een knooppunt waar vele bussen van het openbaar vervoer passeren.

De Veemarkt is een verhard plein met onregelmatige aanleg dat zich uitstrekt van de Bafferstraat en de Biest tot de Keizerstraat, het plein ligt ongeveer halverwege tussen de Grote Markt en de Nekkerspoelbrug.

2.02.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Pieter-en-Paulkerk kerk is in gebruik voor de eredienst: er zijn geen weekend- of weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats en occasionele vieringen voor scholen (begin/einde schooljaar)

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Pieter-en-Paulkerk is in medegebruik door de Ethiopisch-Orthodoxe kerk (viering elke zondag) en de Armeense-Apostolische kerk (viering elke 2de zondag van de maand).

Nevenbestemming/valorisatie³: De Sint-Pieter-en-Paulkerk is ter beschikking voor een nevenbestemming.

In de Sint-Pieter-en-Paulkerk vinden regelmatig concerten, lezingen en tentoonstellingen plaats.

© stad Mechelen, 2015

De Sint-Pieter-en-Paulkerk staat dagelijks (behalve maandag) open voor toeristisch bezoek. Vrijwilligers van de 'vzw Toren aan de Dijle' staan in voor de toegankelijkheid en begeleiding. Visit Mechelen heeft de kerk opgenomen in een brochure over de 8 historische kerken.

(<https://visit.mechelen.be/8-historische-kerken.pdf>)

³ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een nevenbestemming in de tijd kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij nevenbestemming in de ruimte wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.02.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op de toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' worden niet meer uitgebreid op de fiche per kerk genoteerd, maar worden opgenomen in hoofdstuk 3 van dit kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt, louter informatief, een korte samenvatting genoteerd voor de Sint-Pieter-en-Paulkerk.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Pieter-en-Paulkerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: In de nabije toekomst blijft de Sint-Pieter-en-Paulkerk ook in medegebruik door de Ethiopisch-orthodoxen en Armeense-Apostolische kerk

Nevenbestemming: **De Sint-Pieter-en-Paulkerk blijft ter beschikking voor een nevenbestemming, volgens de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).**

Nevenbestemming/valorisatie⁴: De ruimte van de Sint-Pieter-en-Paulkerk is zeer geschikt voor het houden van concerten. De kerk zal ook in de toekomst regelmatig gebruikt worden voor concerten, lezingen en tentoonstellingen.

De Sint-Pieter-en-Paulkerk is ook toeristisch zeer belangrijk. De vzw Torens aan de Dijle staat in voor de toegankelijkheid, Visit Mechelen promoot het bezoek via een brochure en stadswandelingen met een gids. In de toekomst zal de museale en toeristische functie nog versterkt worden.

Plan van aanpak

De Sint-Pieter-en-Paulkerk maakt, samen met 7 andere historische kerken van de Mechelse binnenstad, deel uit van "Torens aan de Dijle"⁵. Deze 8 historische kerken bevinden zich op loopafstand van elkaar en worden toeristisch als één ensemble gepromoot. In de toekomst zal gestreefd worden om een extra museale ervaring te verkrijgen in de historische kerken. Hiervoor denken we aan een mogelijke thematische versterking, die in relatie staat tot het kerkgebouw en zijn geschiedenis.

In 2012 werd het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad. Torens aan de Dijle" opgesteld. Hierin werd een globale visie geformuleerd voor de ontsluiting en toekomst van de 8 historische kerken. In de nabije toekomst zal dit beleids- en ontsluitingsplan worden geëvalueerd en geactualiseerd.

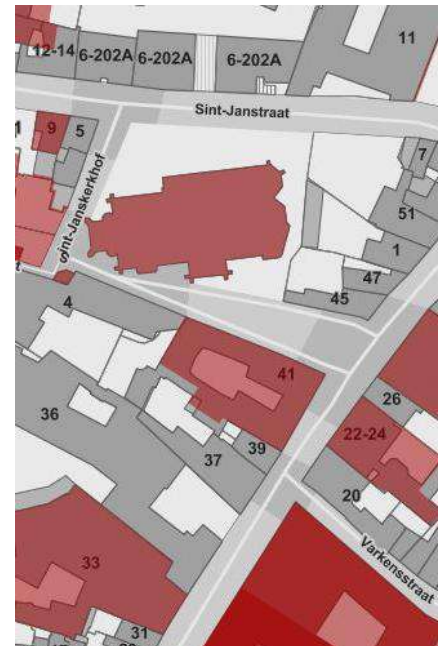
Samen met de vzw Torens aan de Dijle wordt per kerk een evenwicht gezocht tussen de toekomstige hoofdfunctie, het medegebruik en de nevenbestemming/valorisatie. Hierbij wordt rekening gehouden met de eigenheid en historiek van de verschillende kerken, de ligging, het aanwezige roerend erfgoed enz.

⁴ ibidem

⁵ De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk, één van de 8 historische kerken, werd zeer recent aan de eredienst onttrokken en is momenteel gesloten. Toekomstig gebruik en toekomstige functie zijn nog niet gekend.

2.03. SINT-JAN-BAPTIST-EN-EVANGELISTKERK

Zuidgevel Sint-Jan Baptistkerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroenderfgoed.be)

2.03.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk (*Sint-Janskerk*)

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Sint-Janskerkhof, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/B0167/00B000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of Regio: Pastorale Regio Mechelen

Parochie: Catharina

Eigenaar

Kerkfabriek Catharina

Beheer

Kerkfabriek Catharina

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Jan Baptist en Evangelist (ID 110172)

29/03/2019: Muurschilderingen Sint-Jan Baptist en Evangelist (ID 110171)

Beschermd als monument:

25/03/1938: Parochiekerk Sint-Jan Baptist en Evangelist (ID 5323)

Gelegen in beschermd stadsgezicht:

19/05/1995: Goswin de Stassartstraat en aanpalende straten (ID 6874)

Beheersplan

In 2017 werd een beheersplan opgemaakt voor de Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk.

2.03.2. BESCHRIJVING

2.03.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed, van het beheersplan uit 2017 en het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad, Torens aan de Dijle".

Bescherming

Parochiekerk Sint-Jan Baptist en Evangelist: beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: archeologische waarde (**in casu oudheidkundige waarde**), artistieke waarde en historische waarde.

Historiek

In de 13de eeuw stond er op deze plaats reeds een kapel, toegewijd aan de Heilige Johannes de Doper, beschermer van het vee. Aan het einde van de 13de eeuw werd de kapel tot parochiekerk omgevormd. De kerk wordt ingewijd in 1483 door Hendrik de Berghes, bisschop van Kamerijk. Patroonheiligen zijn de Heilige Johannes de Evangelist en de Heilige Johannes de Doper.

Het einde van de 16de eeuw wordt gekenmerkt door 3 woelige decennia (beeldenstorm, Spaanse furie, en vooral Engelse furie). De kerk heeft dan te lijden onder plunderingen en wordt tijdens de calvinistische periode zelfs als kazerne en stalling gebruikt voor een vijftal jaren.

In 1644 werd de bediening van de Mechelse Sint-Janskerk overdragen aan de oratoren, een vergadering van geleerde priesters die in tegenstelling tot de jezuïeten onderhorig waren aan de plaatselijke bisschop. In 1799 werd de kerk verkocht. In 1803 werd de kerk opnieuw in gebruik genomen als parochiekerk.

Bouwgeschiedenis

In de 14de eeuw zal gestart worden met op deze plaats een volwaardige kerk te bouwen, een gotische kerk opgetrokken in kalkzandsteen. Met het schip en de toren werd tussen 1400-1420 gestart, de afwerking van de meest westelijke travee van het schip kan gesitueerd worden tussen 1430 en 1450, rond 1450 was men met de toren boven het niveau van de gewelven van de zijbeuken. Het primitieve rechthoekige koor werd in de periode 1430-1450 vergroot naar het oosten toe, opgehoogd en voorzien van nieuwe spitsboogvormige ramen. In 1471 werd tevens de kapel aan de zuidzijde toegevoegd, nu weekkapel en kleine sacristie. In 1548 werd de kerk uitgebreid met de Sacramentskapel aan de noordzijde.

In 1645 werd de kerk ingelijfd bij het nabijgelegen klooster der oratoren die het plan opvatten om de kerk te moderniseren. Het doksaal dat het koor van het schip scheidde werd afgebroken. Vanaf 1708 werd gestart met het moderniseren van het kerkinterieur. De meeste, beeldbepalende meubels dateren van de periode tussen 1722 en 1793 en vormen één concept. Het huidige hoofdaltaar met het schilderij van Rubens dateert van 1765-1771.

In 1890 werd gestart met de gehele restauratie van de Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk. De 18de-eeuwse rastervormige loodbeglazing werd in 1895-1896 vervangen door een glas-in-loodbeglazing in een neogotisch venstermaaswerk.

In het begin van de 20ste eeuw werden twee nieuwe portalen geplaatst. In de zijbeuken werden de gepleisterde en gekalkte gewelven ontpleisterd en hervoegd met gesneden voeg. De wanden van het schip werden afgewerkt met een geschilderde imitatie van beige natuursteen en witte voegen. De zijbeuken kregen een simili bepleistering.

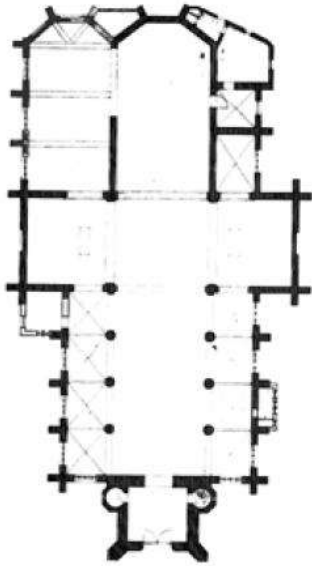
In de jaren '90 van de vorige eeuw werden de daken gerestaureerd waarbij leien en goten vervangen werden. De daktimmer bleef grotendeels behouden.

In 2008 werden de middeleeuwse muurschilderingen ontdekt achter het orgel, die aansluitend verder werden vrijgelegd en geconserveerd door het VIOE.

Van 2008 tot 2011 werd het exterieur gerestaureerd (gevels en glasramen), in 2016-2018 volgde de interieurrestauratie.

2.03.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk

Beschrijving gebouw

Eenvoudige gotische kerk bestaande uit een vierkante westertoren, een driebeukige basilicale aanleg met schip van vier traveeën, een transept met uitspringende armen van één travee en een koor van vier rechte traveeën - waarvan één blind - en driezijdige koorsluiting. Links van het koor bevindt zich de sacramentskapel uit 1548.

Beschrijving exterieur

Het kerkgebouw is volledig opgetrokken uit witte zandsteen onder gecombineerde bedaking (leien) met dakruiter boven de kruising. In de raamopeningen bevinden zich niet-figuratieve glas-inloodramen met een eenvoudig ruitvormig patroon in heldere tot lichtgroene beglazing, deels in reliëfglas. De randbeglazing is een eenvoudig gekleurde boord. Enkel het raam in de westgevel bestaat volledig uit niet-gekleurd glas en is voorzien aan de buitenzijde van een voorzetbeglazing met UV-werende folie, ter bescherming van de achterliggende muurschilderingen.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2017

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuurogoederen

Licht beschilderd gotisch interieur met een indrukwekkende verzameling barokkunst, zowel in het meubilair als in de beelden en schilderijen.

Het interieur van de kerk is zeer rijk aan roerend erfgoed, al dan niet onroerend door bestemming¹ en bevat ook cultuurogoederen². In het beheersplan worden de als cultuurogoederen aanvaarde objecten beschreven met de bijhorende motivatie.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

In de kerk bevindt zich het hoogaltaar met drieluik van Pieter Paul Rubens (De aanbidding van de wijzen – 1617). Dit werk van Rubens is beschermd als Topstuk.

De biechtstoelen zijn van Nicolaas van der Veken (1637-1709), de preekstoel en kerkmeesterbank van Theodoor Verhaegen (1700-1759).

De kerk bevat tevens een rijke verzameling schilderijen en verscheidene 17de-eeuwse sculpturen.

© stad Mechelen, 2008

© KIK-IRPA

© Beeck & Hermans, 2017

© Beeck & Hermans, 2017

Op de eerste verdieping van de toren, achter het orgel, bevinden zich de 14de eeuwse muurschilderingen, voorstelling van Sint-Christoffel en Sint-Joris.

© Beeck & Hermans, 2017

© Beeck & Hermans, 2017

© stad Mechelen, 2008

¹ Onroerende goederen door bestemming zijn roerende goederen die fysiek verplaatsbaar zijn, maar als accessorium van een onroerend goed ook als onroerend worden beschouwd.

² Cultuurogoederen zijn roerende goederen, die door hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 56m x 25m) bestaat uit een hoofdingang onder westertoren, hoofdbeuk met 2 zijbeuken, dwarsbeuk en koor. Links naast het koor bevindt zich de sacramentskapel, rechts naast het koor bevindt zich de H. Geestkapel.

In de kerk zijn ca. 200 zitplaatsen.

Bijruimtes: Achteraan rechts naast het koor bevindt zich de sacristie, met sanitaire ruimte. Op de verdieping is er een kleine vergaderzaal.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De kerkruimte kan niet fysiek worden opgesplitst, zonder verlies van de architecturale beleving. Enkel de sacramentskapel en de H. Geestkapel kunnen mogelijk afgesloten worden voor intieme vieringen of kleinere activiteiten.

Er zijn, naast de vermelde sacristie met sanitaire ruimte, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er zijn 2 toiletten beschikbaar, 1 in de zij-inkomhal en 1 in de sacristie.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met luchtverwarming.
Verlichting	De elektrische installatie werd tijdens de interieurrestauratie vernieuwd, er is LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	Er is een spoelbak aanwezig.
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	1 beeldscherm en 1 touchscreen aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Rolstoelgebruikers kunnen de kerk bereiken via de 3 verschillende ingangen.
Diefstal- en brandbeveiliging	De kerk heeft een uitgebreide alarminstallatie en bepaalde voorwerpen zijn nog afzonderlijk beveiligd. De kerk heeft een brandalarminstallatie. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	Aanwezig (Proximus)

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk is in goede staat. De kerk wordt regelmatig onderhouden, via de raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'.

Het buitenschrijnwerk heeft nood aan een opfrisbeurt.

Interieur: De algemene toestand van het interieur van de Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk is goed. In 2017 werd de interieurrestauratie afgerond. Het houten meubilair (armenbanken en preekstoel) zijn aan restauratie toe.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2016-2018: Interieurrestauratie

2017: Dakherstellingswerken

2017-2019: Restauratie van beelden en schilderijen

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2017-2025: Kleine onderhoudswerken aan kandelaars, lusters, ...

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Gewenste werken

Verschillende dossiers i.v.m. restauratiewerken aan meubilair en altaren, schilderijen en beelden.

Restauratie orgel

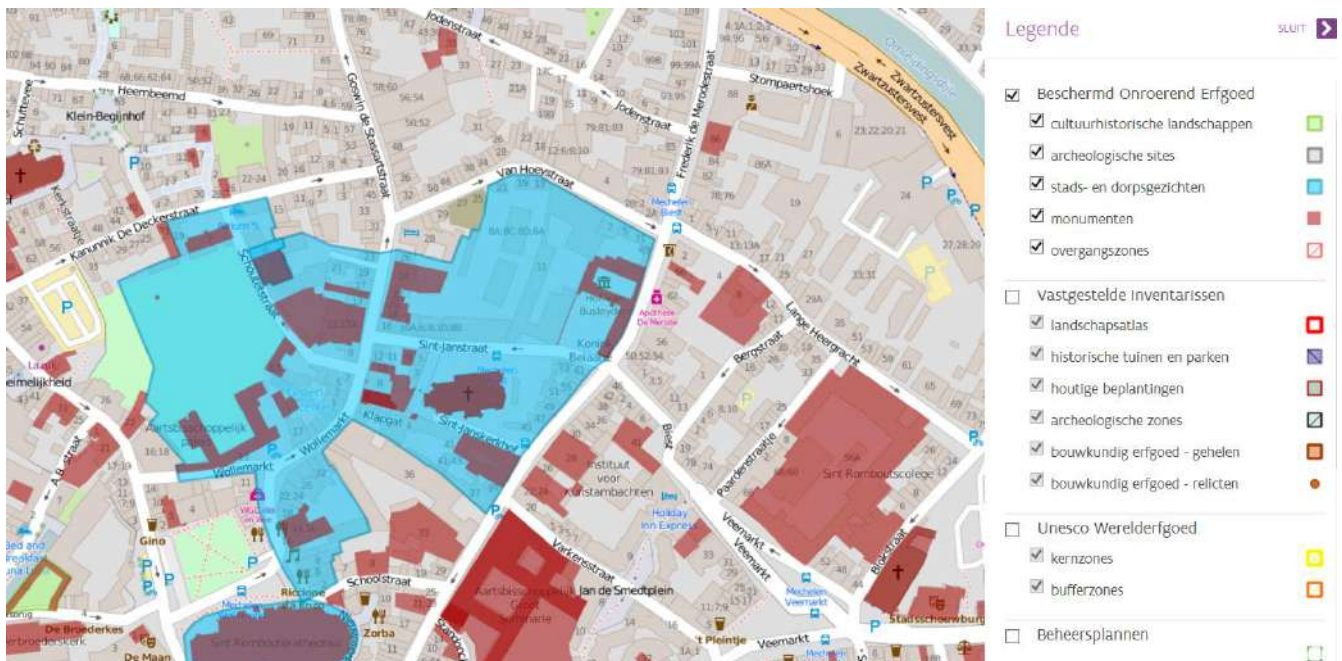
Opbouw CV-lokaal

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen worden inspecties uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.03.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk in zijn ruimtelijke omgeving (www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk bevindt zich in het centrum van de stad en maakt deel uit van het beschermde stadsgezicht 'Goswin de Stassartstraat en aanpalende straten'.

De binnenstad van Mechelen is beschermd als CHE-gebied (gebied met culturele, historische en esthetische waarde). Daarnaast is de historische stadskern van Mechelen een vastgestelde archeologische zone.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging is de Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk goed bereikbaar (bushaltes op minder dan 100m, station Mechelen-Nekkerspoel op ca.1km).

Er bevinden zich enkele betalende parkeerplaatsen in de omgeving van de kerk (Sint-Janskerkhof, F. de Merodestraat). Onder de Veemarkt (ca. 300m) en onder de Grote Markt (ca. 450m) bevinden zich openbare (betalende) parkings.

De volledige Mechelse binnenstad vormt één aaneengesloten fietszone.

Omgeving

De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk ligt vlakbij het Hof van Busleyden, dat in 2018 heropende als Bourgondisch stadspaleis (stadsmuseum). De kerk kan door zijn ligging deel uitmaken van de museumas.

Naast de kerk, op het Sint-Janskerkhof, ligt het Hofje van Olijven.

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond de kerk werd aangelegd met een graszone.

2.03.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zaterdag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie³: De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk is ter beschikking voor een nevenbestemming.

In de Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk vinden regelmatig concerten, lezingen en tentoonstellingen plaats.

© Dirk Vertommen, 2022

© stad Mechelen, 2012

© stad Mechelen, 2020

De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk staat dagelijks (behalve maandag) open voor toeristisch bezoek. Vrijwilligers van de 'vzw Torens aan de Dijle' staan in voor de toegankelijkheid en begeleiding. Visit Mechelen heeft de kerk opgenomen in een brochure over de 8 historische kerken.

(<https://visit.mechelen.be/8-historische-kerken.pdf>)

³ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een nevenbestemming in de tijd kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij nevenbestemming in de ruimte wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.03.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op de toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt, louter informatief, een korte samenvatting genoteerd voor de Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk blijft ter beschikking voor een nevenbestemming, volgens de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017)

Nevenbestemming/valorisatie⁴: De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk zal ook in de toekomst regelmatig gebruikt worden voor concerten, lezingen en tentoonstellingen.

De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk is ook toeristisch zeer belangrijk. De vzw Torens aan de Dijle staat in voor de toegankelijkheid, Visit Mechelen promoot het bezoek via een brochure en stadswandelingen met een gids. In de toekomst zal de museale en toeristische functie nog versterkt worden.

Plan van aanpak

De Sint-Jan-Baptist-en-Evangelistkerk maakt, samen met 7 andere historische kerken van de Mechelse binnenstad, deel uit van "Torens aan de Dijle"⁵. Deze 8 historische kerken bevinden zich op loopafstand van elkaar en worden toeristisch als één ensemble gepromoot. In de toekomst zal gestreefd worden om een extra museale ervaring te verkrijgen in de historische kerken. Hiervoor denken we aan een mogelijke thematische versterking, die in relatie staat tot het kerkgebouw en zijn geschiedenis.

In 2012 werd het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad. Torens aan de Dijle" opgesteld. Hierin werd een globale visie geformuleerd voor de ontsluiting en toekomst van de 8 historische kerken. In de nabije toekomst zal dit beleids- en ontsluitingsplan worden geëvalueerd en geactualiseerd.

Samen met de vzw Torens aan de Dijle wordt per kerk een evenwicht gezocht tussen de toekomstige hoofdfunctie en het medegebruik en de nevenbestemming/valorisatie. Hierbij wordt rekening gehouden met de eigenheid en historiek van de verschillende kerken, de ligging, het aanwezige roerend erfgoed enz.

⁴ ibidem

⁵ De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk, één van de 8 historische kerken, werd zeer recent aan de eredienst onttrokken en is momenteel gesloten. Toekomstig gebruik en toekomstige functie zijn nog niet gekend.

2.04. SINT-CATHARINAKERK

Voorgevel Sint-Catharinakerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroenderfgoed.be)

2.04.1. IDENTIFICATIE

Naam

Sint-Catharinakerk (*Katelijnekerk*)

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Sint-Katelijnekerkhof, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/A0590/00B000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Catharina

Eigenaar

Kerkfabriek Catharina

Beheer

Kerkfabriek Catharina

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Catharina (ID 110176)

Beschermde als monument:

25/03/1938: Parochiekerk Sint-Katelijne (ID 5320)

Beheersplan

In 2017 werd een beheersplan opgemaakt voor de Sint-Catharinakerk.

2.04.2. BESCHRIJVING

2.04.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed, van het beheersplan uit 2017 en het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad, Torens aan de Dije".

Bescherming

Parochiekerk Sint-Katelijne: beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: archeologische waarde (**in casu oudheidkundige waarde**), artistieke waarde en historische waarde.

Historiek

Oorspronkelijk stond op de plek van de huidige Katelijnekerk vermoedelijk een kapel of kerkje waarvan de ouderdom niet gekend is.

Eind 13de eeuw, begin 14de eeuw kende Mechelen een grote bloei dankzij de groeiende handelsactiviteiten. Dit ging gepaard met een grote bevolkingstoename en zo ontstonden er verschillende parochiewijken waaronder die van Sint-Catharina (1305-1308). De aanwezige kapel werd in 1279-1285 vergroot en in 1305 verheven tot parochiekerk.

De Sint-Catharinakerk was de parochiekerk voor een bescheiden wijk van Mechelen en is dan ook gebouwd in een sobere gotische architectuur. De huidige kerk dateert van 1336, met inwijding in 1343. Koor, transept en voorgevel dateren uit de 15de eeuw, ten tijde van Paus Nicolaas (zie pauselijk schild boven ingang). In de tweede helft van de 16de eeuw had de kerk veel te lijden van Spaanse troepen en Geuzen. De kerk werd na restauratie in 1585 opnieuw ingewijd.

De kerk werd in 1797 openbaar verkocht en opnieuw geopend in 1804.

Bouwgeschiedenis

De bouw van de huidige kerk startte in 1336, met inwijding in 1343. Pas in de 15de eeuw werden koor, transept en voorgevel van de kerk afgewerkt.

In de eerste helft van de 16de eeuw werd de Fonteskapel gebouwd. De naam verwijst vermoedelijk naar de rijke patriciërsfamilie Fontes, die de kapel mogelijk als bidplaats voor de familie liet oprichten. De Fonteskapel is een deel van de later aangebouwde Sint-Jozefkapel en wordt niet meer ervaren als apart gebouwde kapel.

Tijdens de godsdiensttroebelen in 1572 en 1580 leed de kerk veel schade. Vanaf 1585 werd ze in ere hersteld en volgde de rijkelijke aankleding van het kerkinterieur.

De 17de eeuw wordt vooral gekenmerkt door de bouw van de Sint-Jozefkapel (1643).

In 1771 werden een hele reeks veranderingen doorgevoerd, onder meer werden de houten gewelven van zij- en middenbeuken vervangen door bakstenen. Het interieur van de kerk werd in die periode verder verfraaid.

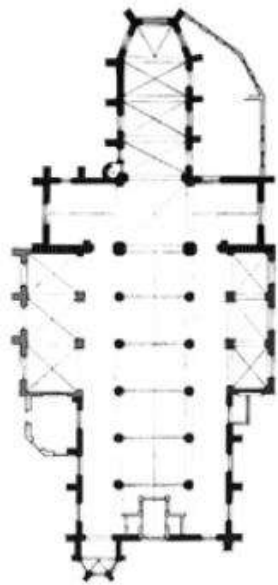
In de 19de eeuw noteren we de verfraaiing van de Sint-Jozefkapel en samenvoeging met de 16de eeuwse Fonteskapel (1917-1829 en 1835), de bouw van de nieuwe sacristie (1818-1819), de bouw van Heilige Antoniuskapel aan de zuidzijde (1833) en de bouw van een nieuwe doopkapel (1837). Op het einde van de 19de eeuw tot begin 20ste eeuw werd een ingrijpende restauratiecampagne uitgevoerd naar ontwerp van Fr. Baeckelmans, uitgevoerd door architect van Boxmeer. De verbouwing kaderde volledig in het 19de-eeuwse neogotische gedachtengoed, die de "oorspronkelijke" toestand nastreefde, onder meer door het verwijderen van barokportaal enzovoort.

Tussen 1980 en 1990 gebeurde de algemene buitenrestauratie onder leiding van architect A. Roose.

De binnenrestauratie werd tussen 2016 en 2018 uitgevoerd onder leiding van architecten Beck & Hermans.

2.04.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Sint-Catharinakerk

Beschrijving gebouw

Gotische kerk bestaande uit een driebeukige georiënteerde kruisbasiliek met vierkante kruisingtoren. Aan noord- en zuidzijde bevinden zich twee zijkapellen en een doopkapel. In oksel van noordelijke transeptarm en koor bevindt zich een half ingebouwde ronde traptoren van drie geledingen onder lessenaarsdak.

Beschrijving exterieur

Het kerkgebouw is volledig opgetrokken uit witte kalkzandsteen, voornamelijk Lediaanse. De zadeldaken van middenbeuk, dwarsbeuken, zijbeuken en koor en het piramidedak van de vieringtoren zijn bedekt met natuurleien. Ook de schilddaken van de Sint-Jozefkapel, Sint-Antoniuskapel, het zadel-/piramidedak van de doopkapel en kegeldak van de traptoren hebben natuurleien. In de raamopeningen zitten 19de eeuwse glas-in-loodramen met deels geometrische patronen, deels figuratief met mooie gebrandschilderde taferelen.

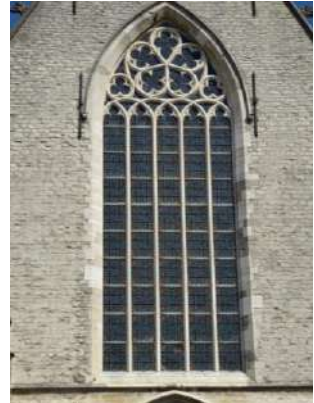
© Beeck & Hermans, 2017

© Beeck & Hermans, 2017

© Beeck & Hermans, 2017

© Beeck & Hermans, 2017

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Sober interieur met bepleisterde wanden en overkluizing met houten tongewelf in midden- en kruisbeuk en bepleisterd kruisgewelf in Sint-Jozefskapel en Sint-Antoniuskapel.

Het interieur van de kerk is zeer rijk aan roerend erfgoed, al dan niet onroerend door bestemming¹ en bevat ook cultuuroederen². In het beheersplan worden de als cultuuroederen aanvaarde objecten beschreven met de bijhorende motivatie.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© Beeck & Hermans, 2017

De kerk bevat een rijke sculptuurverzameling uit de 17de eeuw, bestaande uit een mooie reeks biechtstoelen van Nicolaas van der Veken (1637-1709). In de kerk bevindt zich het Sint-Jozefsaltaar naar ontwerp van Lucas Fayd'herbe. Verder altaren van Frans De Vriendt en d'Hondt. Koorgestoelte in Lodewijk XVI-stijl en preekstoel werden vervaardigd door Pieter Valckx (1776). De kerk bevat tevens een rijke verzameling schilderijen.

© Beeck & Hermans, 2017

© Beeck & Hermans, 2017

© Beeck & Hermans, 2017

© Beeck & Hermans, 2017

Het orgel is vervaardigd door E.F. Van Peteghem, in 1966 nagenoeg totaal vernieuwd. De deels aangepaste kast is van het atelier Van Pypersseel, bekroond met medaillons waarin buste van de Heilige Cecilia (1738).

¹ Onroerende goederen door bestemming zijn roerende goederen die fysiek verplaatsbaar zijn, maar als accessorium van een onroerend goed ook als onroerend worden beschouwd.

² Cultuuroederen zijn roerende goederen, die door hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 60m x 28m) bestaat uit een inkomzas, hoofdbeuk met 2 zijbeuken, dwarsbeuken, twee zijkapellen en een doopkapel. In de kerk zijn ca. 350 zitplaatsen.

Bijruimtes: Achteraan rechts van het koor bevindt zich de sacristie met bijlokalen.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De kerkruimte kan niet fysiek worden opgesplitst, zonder verlies van de architecturale beleving.

Er zijn geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er zijn 2 toiletten aanwezig naast het CV-lokaal (toegang links in de kerk) en tevens 2 toiletten achter de sacristie.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met luchtverwarming.
Verlichting	De elektrische installatie werd tijdens de interieurrestauratie vernieuwd, er is LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Catharinakerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, met uitzondering van het koorgedeelte.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft een uitgebreide alarminstallatie en bepaalde voorwerpen zijn nog afzonderlijk beveiligd. De kerk heeft een brandalarminstallatie. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	Aanwezig (Proximus telefoon en WiFi)

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Catharinakerk is in goede staat.

Interieur: Het interieur van de Sint-Catharinakerk is in goede staat.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2016-2018: Interieurrestauratie

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2017-2025: Kleine onderhoudswerken aan kandelaars, lusters, ...

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

2021: Restauratie beelden en paneel H. Familie

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Restauratie orgel: dossier opgemaakt, wachtlijst restauratiepremie

Gewenste werken

Verschillende dossiers i.v.m. restauratiewerken aan meubilair en altaren, schilderijen en beelden.

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Catharinakerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.04.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Catharinakerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Catharinakerk bevindt zich in het centrum van de stad.

De binnenstad van Mechelen is beschermd als CHE-gebied (gebied met culturele, historische en esthetische waarde). Daarnaast is de historische stadskern van Mechelen een vastgestelde archeologische zone.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging is de Sint-Catharinakerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 500m).

Er bevinden zich enkele betalende parkeerplaatsen in de omgeving van de kerk (Sint-Katelijnekerkhof, Sint-Katelijnestraat, Kanunnik De Deckerstraat). Onder Sint-Romboutskerkhof (ca. 350m) en Grote Markt (ca. 600m) bevinden zich openbare (betalende) parkings.

De volledige Mechelse binnenstad vormt één aaneengesloten fietszone.

Omgeving

De Sint-Catharinakerk ligt in de nabijheid van het Klein-Begijnhof en Groot-Begijnhof. In de onmiddellijke omgeving bevinden zich voornamelijk woningen.

Publieke ruimte

Het plein voor de kerk werd enkele jaren geleden aangelegd. Het is grotendeels verhard met groene plantvakken. Er is ook een speelelement (doolhof) aanwezig.

2.04.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Catharinakerk is in gebruik voor de eredienst: er zijn geen weekend- of weekvieringen.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Catharinakerk is in medegebruik door de Chaldeeuse christenen (viering elke zondag).

Nevenbestemming/valorisatie³: De Sint-Catharinakerk is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.

In de Sint-Catharinakerk vinden concerten, lezingen en tentoonstellingen plaats.

© John Zorex, 2020

© stad Mechelen, 2015

© Visit Mechelen, 2018

De Sint-Catharinakerk staat dagelijks (behalve maandag) open voor toeristisch bezoek. Vrijwilligers van de 'vzw Torens aan de Dijle' staan in voor de toegankelijkheid en begeleiding. Visit Mechelen heeft de kerk opgenomen in een brochure over de 8 historische kerken.

(<https://visit.mechelen.be/8-historische-kerken.pdf>)

³ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.04.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd Sint-Catharinakerk.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Catharinakerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: In de toekomst blijft de Sint-Catharinakerk ook in medegebruik door de Chaldeeuwse gemeenschap.

Nevenbestemming: **De Sint-Catharinakerk wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).**

Nevenbestemming/valorisatie⁴: De Sint-Catharinakerk zal ook in de toekomst occasioneel gebruikt worden voor concerten, lezingen en tentoonstellingen.

De Sint-Catharinakerk is ook toeristisch zeer belangrijk. De vzw Torens aan de Dijle staat in voor de toegankelijkheid, Visit Mechelen promoot het bezoek via een brochure en stadswandelingen met een gids. In de toekomst zal de museale en toeristische functie nog versterkt worden.

Plan van aanpak

De Sint-Catharinakerk maakt, samen met 7 andere historische kerken van de Mechelse binnenstad, deel uit van "Torens aan de Dijle"⁵. Deze 8 historische kerken bevinden zich op loopafstand van elkaar en worden toeristisch als één ensemble gepromoot. In de toekomst zal gestreefd worden om een extra museale ervaring te verkrijgen in de historische kerken. Hiervoor denken we aan een mogelijke thematische versterking, die in relatie staat tot het kerkgebouw en zijn geschiedenis.

In 2012 werd het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad. Torens aan de Dijle" opgesteld. Hierin werd een globale visie geformuleerd voor de ontsluiting en toekomst van de 8 historische kerken. In de nabije toekomst zal dit beleids- en ontsluitingsplan worden geëvalueerd en geactualiseerd.

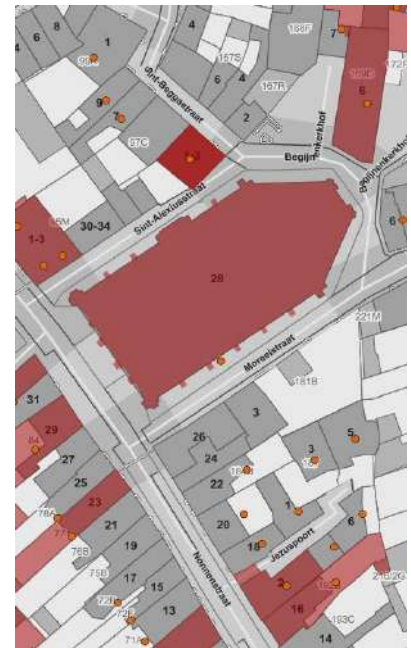
Samen met de vzw Torens aan de Dijle wordt per kerk een evenwicht gezocht tussen de toekomstige hoofdfunctie, het medegebruik en de nevenbestemming/valorisatie. Hierbij wordt rekening gehouden met de eigenheid en historiek van de verschillende kerken, de ligging, het aanwezige roerend erfgoed enz.

⁴ ibidem

⁵ De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk, één van de 8 historische kerken, werd zeer recent aan de eredienst onttrokken en is momenteel gesloten. Toekomstig gebruik en toekomstige functie zijn nog niet gekend.

2.05. SINT-ALEXIUS-EN-CATHARINAKERK

Voorgevel Begijnhofkerk
©stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerendergoed.be)

2.05.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Sint-Alexius-en-Catharinakerk (*Begijnhofkerk*)

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Nonnenstraat 28, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/A0180/00_000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekanaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Catharinaparochie

Eigenaar

Kerkfabriek Catharina

Beheer

Kerkfabriek Catharina

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Begijnhofkerk Sint-Alexius en -Catharina (ID 110033)

Beschermde als monument:

25/03/1938: Groot Begijnhof: Begijnhofkerk Sint-Alexius en -Catharina (ID 5359)

Gelegen in beschermd stadsgezicht:

12/07/2012: Groot Begijnhof (ID 7200)

02/05/1985: Groot Begijnhof: gedeelte (ID 7083)

Unesco Werelderfgoed:

2/12/1998: Groot Begijnhof (ID 14987)

Beheersplan

In 2020 werd een beheersplan opgemaakt voor de Begijnhofkerk Sint-Alexius en -Catharina.

2.05.2. BESCHRIJVING

2.05.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed, van het beheersplan uit 2020 en het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad, Torens aan de Dijle".

Bescherming

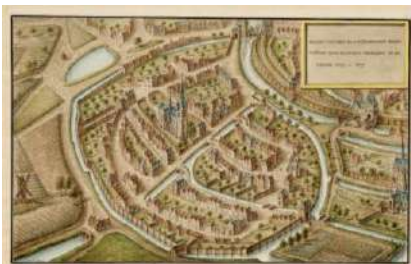
Groot Begijnhof: Begijnhofkerk Sint-Alexius en -Catharina: beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: archeologische waarde (**in casu oudheidkundige waarde**), artistieke waarde en historische waarde.

Groot Begijnhof: beschermd als stadsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de: sociaal-culturele waarde en historische waarde.

Groot Begijnhof: Het Groot Begijnhof van Mechelen is erkend als werelderfgoed. De erkenning maakt deel uit van het dossier van begijnhoven in Vlaanderen (UNESCO ID 855-003)

Historiek

De vroegste vermelding van begijnen in Mechelen dateert van 1209. In 1259 mochten ze zich ook buiten de stadsmuren vestigen. Op deze 'begijnenweiden' telde het begijnhof in zijn hoogdagen maar liefst 1500 begijnen. De begijnen keerden terug naar de binnenstad en vestigden zich in 1595 in een dunbevolkte wijk nabij de Sint-Katelijnestraat.

Panoramisch zicht op het Groot Begijnhof buiten de stad
Bron: beeldbank Mechelen, SME001001427

Panoramisch zicht op het Groot Begijnhof binnen de stad
Bron: beeldbank Mechelen, SME001001430

In 1596 werd een tijdelijke kerk opgericht in de kapel van de refuge van Boudelo, de huidige kerk werd gebouwd vanaf 1629.

In de 18de eeuw ging het achteruit met het begijnhof door een daling van het aantal begijnen. Tijdens de Franse revolutie werden alle kloosterorden afgeschaft en zo moest ook het begijnhof in 1798 sluiten, het kende daarna geen heropbloei meer. In 1836 werd de begijnhofkerk een parochie. In de 20ste eeuw zorgde de secularisering er uiteindelijk voor dat het begijnhof steeds sneller ontwikkelde tot een gewone stadswijk. Het globale uitzicht met asymmetrisch stratenpatroon, barokke kerk en typische begijnenhuizen, bleef wel grotendeels bewaard.

Bouwgeschiedenis

Met de bouw van de huidige begijnhofkerk, naar ontwerp van P. Huyssens (1577-1637) en Jacob Francart (1582-1651), werd gestart in 1629. In 1638 was de ruwbouw voltooid en vond de eerste kerkdienst plaats, hoewel de inwijding pas in 1647 plaats vond.

Tussen 1638 en 1655 volgde de interieurinrichting, vermoedelijk deels door Fayd'herbe.

In 1656-1657 werden het bovenste deel van de voorgevel bekleed met natuursteen.

In de 17de en 18de eeuw werd het interieur van de kerk verder afgewerkt, in de tweede helft van de 19de eeuw gebeurden er nog enkele toevoegingen, voornamelijk de zijaltaren in 1868-1872.

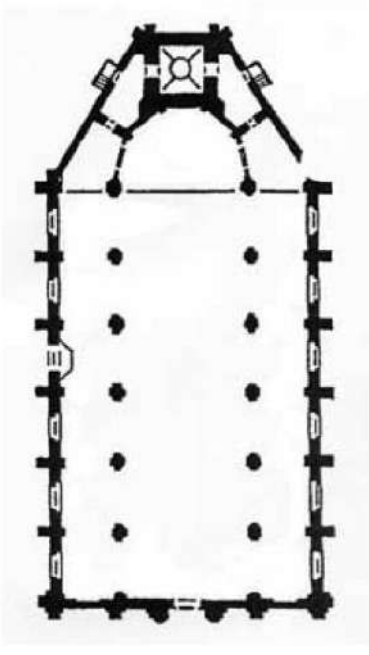
In 1873 werd op aansturen van pastoor Sandyck het volledige interieur gepolychromeerd.

De gebrandschilderde glasramen in de zijbeuken werden aangebracht in de periode van 1884 tot 1899. Tussen 1909-1912 volgde een tweede grote interieurfase.

Tussen 1976 en 1989 was er eerste restauratiecampagne door architect Roose. De dakwerken werden uitgevoerd van 1979 tot 1981 en hierbij werd het volledige dak voorzien van nieuwe natuurleien. De gevelrestauratie, waarvan het dossier reeds door Roose was voorbereid, zou echter nooit uitgevoerd worden. Het exterieur werd van 2014 tot 2018 gerestaureerd door Studio Roma cvba. De restauratie van het interieur werd uitgevoerd tussen 2017 en 2021 onder leiding van architecten Beeck & Hermans.

2.05.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Sint-Alexius-en-Catharinakerk

Beschrijving gebouw

De plattegrond van de barokke kerk vertoont een driebeukige zandstenen zaalkerk van zes traveeën onder leien bedaking, vijfzijdige koorsluiting en achter het koor een onvoltooid gebleven oosttoren geflankeerd door twee zijruimten (onder meer de sacristie).

Beschrijving exterieur

Het kerkgebouw is volledig opgetrokken uit witte natuursteen. De daken van de Begijnhofkerk zijn bedekt met natuurleien. In de raamopeningen zitten verschillende soorten glas-in-loodramen, de begijnhofkerk telt o.a. 13 grote 19de eeuwse gebrandschilderde glas-in-loodramen en 22 grote niet-gebrandschilderde glas-in loodramen.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© Beeck & Hermans, 2019

© Beeck & Hermans, 2019

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Rijkelijk, italianiserend interieur met geschilderde bepleistering in onder meer roze, turkoois, beige en lichtblauw.

Het interieur van de kerk is zeer rijk aan roerend erfgoed, al dan niet onroerend door bestemming¹ en bevat ook cultuuroederen². In het beheersplan worden de als cultuuroederen aanvaarde objecten beschreven met de bijhorende motivatie.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

In het koor staat het barok hoofdaltaar (1671) opgetrokken uit zwart en wit marmer met aan weerszijden de beelden van de twee patroonheiligen van de kerk, Alexius en Catharina, toegeschreven aan J. van der Steen.

In de kerk bevinden zich mooi bewerkte biechtstoelen en communiebank door J.F. Boecstuyns (1684-1701).

In de sacristie bevindt zich de grootste schat: het kruisbeeld van Jérôme Duquesnoy, de jongere (1602-1654).

Voorts bevat de kerk een rijke verzameling schilderijen onder meer van Jan Cossiers (1600-1671), T. Boeyermans en Luc Franchoys de jongere (1615-1681).

© Beeck & Hermans, 2019

© Focus-In, 2019

© Beeck & Hermans, 2019

© stad Mechelen, 2020

Op het doksaal zien we de orgelkast door atelier van Pypersseel (1783).

¹ Onroerende goederen door bestemming zijn roerende goederen die fysiek verplaatsbaar zijn, maar als accessorium van een onroerend goed ook als onroerend worden beschouwd.

² Cultuuroederen zijn roerende goederen, die door hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 57m x 27m) bestaat uit een hoofdbeuk met 2 zijbeuken en koorsluiting.

In de kerk zijn ca. 300 zitplaatsen.

Bijruimtes: Achteraan rechts van het hoogkoor bevindt zich de sacristie. Achter het hoogkoor bevindt zich een kapelruimte.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De kerkruimte kan niet fysiek worden opgesplitst, zonder verlies van de architecturale beleving.

Er zijn geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich sanitair in de zij-ingang.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met luchtverwarming.
Verlichting	De elektrische installatie werd tijdens de interieurrestauratie vernieuwd, er is LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Alexius-en-Catharinakerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Rolstoelgebruikers kunnen de kerk bereiken via de hoofdingang.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft een uitgebreide alarminstallatie en bepaalde voorwerpen zijn nog afzonderlijk beveiligd. De kerk heeft een brandalarminstallatie. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	Aanwezig (Proximus telefoon en WiFi)

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Alexius-en-Catharinakerk is in goede staat.

Interieur: Het interieur van de Sint-Alexius-en-Catharinakerk is in goede staat.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2021: Interieurrestauratie

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2017-2025: Kleine onderhoudswerken aan kandelaars, lusters, ...

2020: Aanpassen elektriciteit en sanitair

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

2021: Installatie orgel uit Sint-Jozefkerk Battel in Begijnhofkerk

2022-2024: Restauratie schilderijen

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Gewenste werken

Verschillende dossiers i.v.m. restauratiewerken aan meubilair en altaren, schilderijen en beelden.

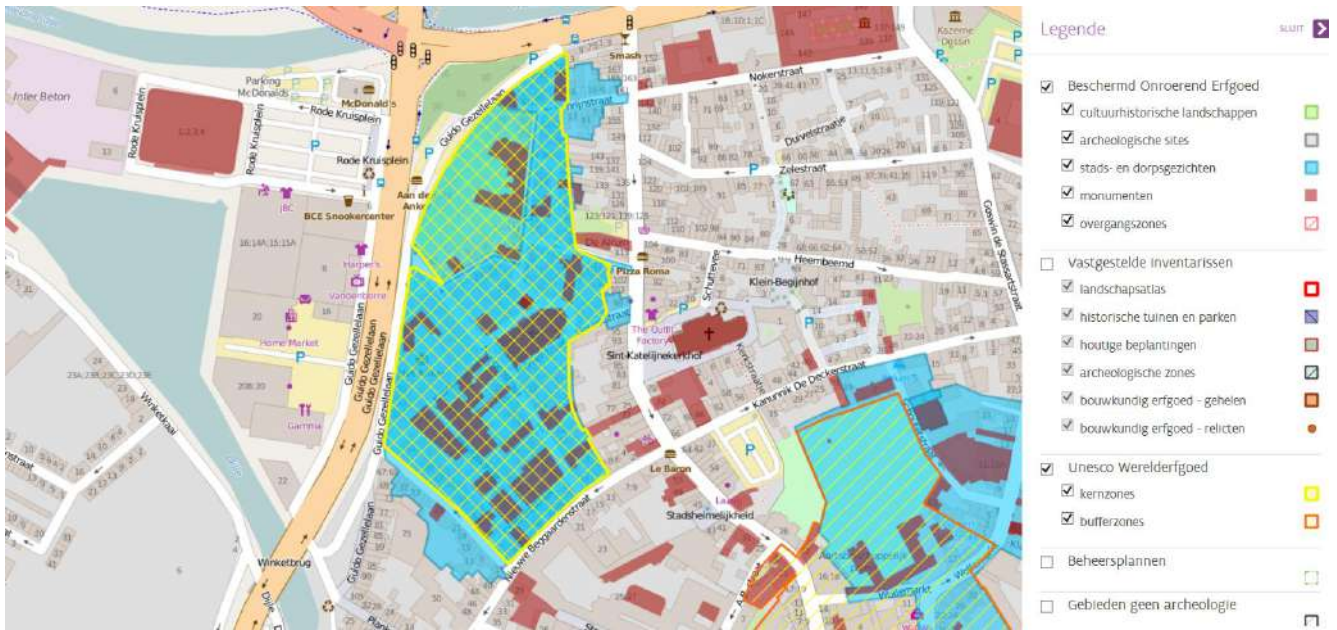
Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Alexius-en-Catharinakerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.05.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Alexius-en-Catharinakerk in zijn ruimtelijke omgeving (www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Alexius-en-Catharinakerk bevindt zich in het centrum van de stad en maakt deel uit van het beschermde stadsgezicht "Groot-Begijnhof met omgeving". Het Begijnhof is tevens erkend als UNESCO werelderfgoed.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging is de Sint-Alexius-en-Catharinakerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 250m).

Groot-Begijnhof is autoluw en er bevinden zich bijna geen parkeerplaatsen in de onmiddellijke omgeving. Openbare (betalende) parkings (voor de bewoners) bevinden zich op de Guido Gezellelaan en 't Veer. Op ca. 600m bevindt zich de recente openbare (betalende) parking Keerdok.

De volledige Mechelse binnenstad vormt één aaneengesloten fietszone.

Omgeving

De Sint-Alexius-en-Catharinakerk ligt centraal in het Groot-Begijnhof. Vlakbij bevindt zich het voormalig dodenhuisje en catecheselokaal, thans in gebruik als buurthuis.

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond de kerk bestaat uit gekasseide straten, typisch voor het Groot-Begijnhof. In de straat ter hoogte van de voorgevel van de kerk werd recent een 'pleinachtige' aanleg gecreëerd.

2.05.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Alexius-en-Catharinakerk is in gebruik voor de eredienst: er zijn geen weekend- of weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Alexius-en-Catharinakerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie³: De Sint-Alexius-en-Catharinakerk is ter beschikking voor een nevenbestemming.

In de Sint-Alexius-en-Catharinakerk vinden regelmatig concerten, lezingen en tentoonstellingen plaats. Jaarlijks wordt ook het passiespel in de Begijnhofkerk opgevoerd.

© stad Mechelen, 2021

© Stanislas Huaux, 2023

De Sint-Alexius-en-Catharinakerk staat dagelijks (behalve maandag) open voor toeristisch bezoek. Vrijwilligers van de 'vzw Torens aan de Dijle' staan in voor de toegankelijkheid en begeleiding. Visit Mechelen heeft de kerk opgenomen in een brochure over de 8 historische kerken.

(<https://visit.mechelen.be/8-historische-kerken.pdf>)

³ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.05.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd voor de Sint-Alexius-en-Catharinakerk.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Alexius-en Catharinakerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing.

Nevenbestemming: **De Sint-Alexius-en Catharinakerk blijft ter beschikking voor een nevenbestemming, volgens de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).**

Nevenbestemming/valorisatie⁴: De Sint-Alexius-en-Catharinakerk zal ook in de toekomst regelmatig gebruikt worden voor concerten, lezingen en tentoonstellingen.

De Sint-Alexius-en-Catharinakerk is ook toeristisch zeer belangrijk. De vzw Torens aan de Dijle staat in voor de toegankelijkheid, Visit Mechelen promoot het bezoek via een brochure en stadswandelingen met een gids. In de toekomst zal de museale en toeristische functie nog versterkt worden.

Plan van aanpak

De Sint-Alexius-en-Catharinakerk maakt, samen met 7 andere historische kerken van de Mechelse binnenstad, deel uit van "Torens aan de Dijle"⁵. Deze 8 historische kerken bevinden zich op loopafstand van elkaar en worden toeristisch als één ensemble gepromoot. In de toekomst zal gestreefd worden om een extra museale ervaring te verkrijgen in de historische kerken. Hiervoor denken we aan een mogelijke thematische versterking, die in relatie staat tot het kerkgebouw en zijn geschiedenis.

In 2012 werd het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad. Torens aan de Dijle" opgesteld. Hierin werd een globale visie geformuleerd voor de ontsluiting en toekomst van de 8 historische kerken. In de nabije toekomst zal dit beleids- en ontsluitingsplan worden geëvalueerd en geactualiseerd.

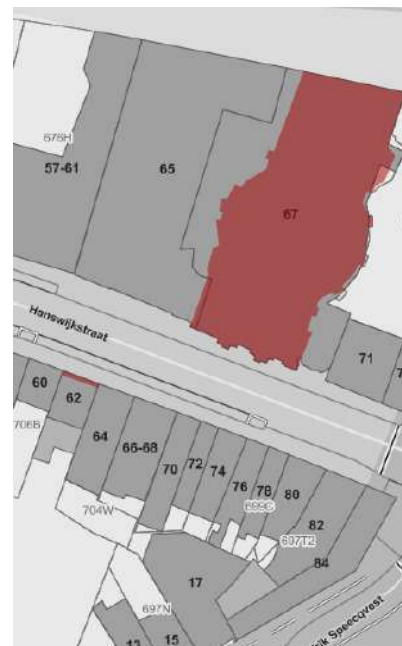
Samen met de vzw Torens aan de Dijle wordt per kerk een evenwicht gezocht tussen de toekomstige hoofdfunctie en het medegebruik en/of de nevenbestemmingen en de valorisatie. Hierbij wordt rekening gehouden met de eigenheid en historiek van de verschillende kerken, de ligging, het aanwezige roerend erfgoed enz.

⁴ ibidem

⁵ De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk, één van de 8 historische kerken, werd zeer recent aan de eredienst onttrokken en is momenteel gesloten. Toekomstig gebruik en toekomstige functie zijn nog niet gekend.

2.06. ONZE-LIEVE-VROUW VAN HANSWIJKBASILIEK

Voorgevel Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroenderfgoed.be)

2.06.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek (*)

(*) *De Kerk van O.-L.-Vrouw van Hanswijk werd in 1987 (aan het begin van de viering van 1000 jaar Mariaverering in Hanswijk) door Paus Johannes Paulus II verheven tot Kleine Basiliek, een erkenning als zeer belangrijke kerk.*

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Hanswijkstraat 67, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/C0682/00A000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk

Eigenaar

Kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk

Beheer

Kerkfabriek Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk (ID 109660)

Beschermd als monument:

25/03/1938: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk (ID 5318)

Beheersplan

In 2018 werd een beheersplan opgemaakt voor de Onze-Lieve-Vrouw-van-Hanswijkkerk en voormalig klooster van de Dalscholieren.

2.06.2. BESCHRIJVING

2.06.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed, van het beheersplan uit 2018 en het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad, Torens aan de Dijle".

Bescherming

Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk: beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: archeologische waarde (**in casu oudheidkundige waarde**), artistieke waarde en historische waarde.

Historiek

Het oorspronkelijke bedehuis van Hanswijk, behoorde aanvankelijk tot de Sint-Romboutsparochie, vanaf 1255 tot de parochie van Muizen en was gelegen in het gehucht Hanswijk. In 1288 overname van de bediening van de kapel door de Dalscholieren uit Zoutleeuw, die in 1289 officiële toelating kregen voor de oprichting van een parochie en klooster. Tijdens de godsdienststoebelen, verwoesting gevolgd door totale afbraak (1578) van het kloostercomplex.

Parochiekerk en klooster van de Dalscholieren van Hanswijk buiten de stadsmuren, voor de verwoesting in 1577.
Bron: beeldbank Mechelen, SME001001333

Zicht vanaf de Dijle op kerk en klooster van de Dalscholieren van Hanswijk, binnen de stad in 1780
Bron: beeldbank Mechelen, SME001001339

Hierna zochten de Dalscholieren hun toevlucht binnen de Mechelse stadsmuren. In 1579 kocht de prior een huis in de Hanswijkstraat, vlakbij de Hanswijkpoort. In 1663 eerstesteenlegging van de huidige kerk. In 1681 oprichting van het inmiddels deels verdwenen kloosterpand ten westen van de kerk. In 1783-84 afschaffing van het klooster; bediening van de parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk werd overgenomen door seculiere geestelijkheid.

In 1799 verkoop van de kerk, in de 19de eeuw opnieuw voor de eredienst gebruikt.

Klooster deels afgebroken en omgevormd tot brouwerij, in de 20ste eeuw ingericht als handelshuis en pastoraal centrum.

De Kerk van O.-L.-Vrouw van Hanswijk werd in 1987 door Paus Johannes Paulus II verheven tot Kleine Basiliek.

Bouwgeschiedenis

In 1663 eerstesteenlegging van de huidige barokke kerk, naar ontwerp van Lucas Faydherbe, door aartsbisschop A. Cruesen; in 1676 was de kerk bijna voltooid, op de centrale koepel na, wegens stabiliteitsproblemen. Op 30 mei 1678 werd de kerk geschikt bevonden voor de eredienst en werden het Heilig Sacrament en het Mariabeeld plechtig ingehaald. De voorgevel van de kerk was echter op dat moment onafgewerkt en pas in 1854 werd de geveltop opgericht.

De inrichting van de kerk gebeurde in de 17de eeuw, waarbij de overvloedige lichtinval en het gewaagde grondplan ondersteund werden door een sober interieur. Het hoofdaltaar werd gewijd in 1687, rond 1690 werden 4 biechtstoelen, van F. Boeckstuyns, geplaatst in de zijbeuken.

De kerk werd meermaals gewit in de 18de eeuw en onderging geen wijzigingen. Het interieur werd nog verder aangekleed met de preekstoel (1743-1744) van Theodoor Verhaegen.

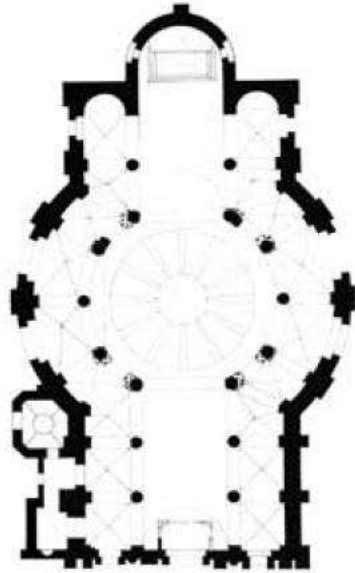
In de 19de eeuw werd het glas-in-lood vervangen en de vloer vernieuwd.

Tijdens een luchtaanval in 1944 werd de kerk en het gedeelte van het klooster beschadigd. Van 1949-1964 werden kerk en pastorie gerestaureerd door architecten P. Rome en S. Van Craen.

Van 2013 tot 2017 werd de basiliek gerestaureerd onder door architecten Beeck en Hermans. De voorgevel kreeg een grondige onderhoudsbeurt. Het gehele kerkinterieur werd gerestaureerd, naar 17de eeuws uitzicht. Het glas-in-lood in de koepel en in de zijbeuken werd vervangen door nieuw glas-in-lood naar het teruggevonden historisch model uit de 17de eeuw.

2.06.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek

Beschrijving gebouw

Noordwaarts georiënteerd gebouw (Italianiserende barokke vormgeving) met driebeukig basilicaal schip van drie traveeën waarvan de middenbeuk verder loopt in een cirkelvormige centrale partij onder koepel en eindigt op een koor van twee traveeën met halfronde koorsluiting; de zijbeuken lopen rondom dit centraal gedeelte uit op een zijkapel van twee traveeën. Zeszijdig torentje in oksel van schip en centrale partij. Brede sacristie achter het noordelijke koor.

De merkwaardige architectuur is geïnspireerd door de devotiepraktijk: de gelovigen moesten in een rondgang rond het Mariabeeld kunnen lopen dat zou worden opgesteld midden in de rotonde onder de koepel.

Beschrijving exterieur

Het kerkgebouw is volledig opgetrokken met parament en versiering van zandsteen. Middenbeuk onder zadeldak, zijbeuken onder lessenaarsdak, koepel met helmvormige bekroning, torentje onder peervormige spits en koor onder afgesnuit zadeldak hebben een leien dakbedekking.

Middenbeuk en koor zijn voorzien van getoogde vensters, zijbeuken met rondboogvensters en koepel gemarkeerd door hoge ronde trommel verlicht door middel van twaalf hoge korbboogvensters, allen voorzien van niet-figuratief glas-in-lood met geometrische patronen.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuurogoederen

Interieur met markante ruimtewerking gecreëerd door de nagestreefde tegenstelling tussen heldere, open koepel en het donkere vrij gedrongen schip.

Het interieur van de kerk is zeer rijk aan roerend erfgoed, al dan niet onroerend door bestemming¹ en bevat ook cultuurogoederen². In het beheersplan worden de als cultuurogoederen aanvaarde objecten beschreven met de bijhorende motivatie.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© Beeck & Hermans, 2018

Opmerkelijk zijn het labyrintpatroon in de vloerbetegeling en de bas-reliefs onder de koepel. De kerk bezit rijkelijk, voornamelijk 18de eeuwse barokmeubilair, waaronder het hoofdaltaar, preekstoel van Theodoor Verhaegen, vier biechtstoelen waarvan drie van J.F. Boeckstuyns.

© Beeck & Hermans, 2018

© Beeck & Hermans, 2018

© Beeck & Hermans, 2018

De kerk bevat tevens een rijke verzameling schilderijen en beelden, waaronder het 16de eeuwse beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijk op troon, dat tijdens de jaarlijkse processie wordt megedragen.

Het doksaal achteraan in de kerk herbergt het orgel, waarvan de kast gebouwd werd in 1693.

© Beeck & Hermans, 2018

© Beeck & Hermans, 2018

¹ Onroerende goederen door bestemming zijn roerende goederen die fysiek verplaatsbaar zijn, maar als accessorium van een onroerend goed ook als onroerend worden beschouwd.

² Cultuurogoederen zijn roerende goederen, die door hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 40m x 31m) bestaat uit een driebeukig schip, waarvan de middenbeuk verder loopt in een cirkelvormige centrale partij, zijbeuken, zijkapel van twee traveeën en koor met halfronde koorsluiting.

In de kerk zijn ca. 240 (uitbreidbaar tot 310) zitplaatsen.

Bijruimtes: Achteraan het noordelijke koor bevindt zich de sacristie met groot bijlokaal (2de sacristie). Vlak bij de in- en uitgang werd een kaarsenkapel ingericht en een onthaalpunt. De vroegere weekkapel is nu een "schatkamer". Onder de Basiliek bevindt zich een ruime crypte, die geregeld wordt gebruikt als tentoonstellingsruimte en ruimte voor voordrachten en lezingen

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De kerkruimte kan niet fysiek worden opgesplitst, zonder verlies van de architecturale beleving.

Het voormalige klooster van de Dalscholieren bevindt zich vlak naast en achter de kerk. Het gedeelte gelegen achter de Basiliek wordt gebruikt als parochiecentrum en omvat de Kloosterzaal, een keuken en sanitaire voorzieningen (ook voor rolstoelgebruikers). Twee bovenlokalen worden gebruikt als stapelplaats en depot voor kunstwerken.

Er zijn geen andere bijgebouwen en uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich 1 toilet in de onthaalruimte (rolstoeltoegankelijk) en er zijn ook 2 toiletten in de kelderverdieping.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met luchtverwarming en radiatoren.
Verlichting	Er is LED-verlichting in gans de kerkruimte en klassieke lampen in sacristies en bijgebouwen.
Keukenvoorzieningen	Er is een keuken in de kelder bij de kloosterzaal (niveau crypte).
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, met uitzondering van het altaareiland.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft een uitgebreide alarminstallatie en bepaalde voorwerpen zijn nog afzonderlijk beveiligd. Er is camberabewaking. De kerk heeft een brandalarminstallatie. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	Aanwezig (Proximus WiFi)

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Exterieur: Het exterieur van de Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek is in goede staat.

Interieur: Het interieur van de Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek is in goede staat; de interieurrestauratie werd afgerond in 2017.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2013-2017: Interieurrestauratie

2017: Herstelling vloer, restauratie crypte (2013-2017) en inrichting schatkamer

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2017-2025: Kleine onderhoudswerken aan kandelaars, lusters, wandtapijten, ...

2018: Aanpak vochtschade basiliek en herstelling kademuur

2018-2025: Restauratie votiefschilderijen

2019: Herstelling biechtstoel

2020-2021: Schilderwerken doorgang sacristie en crypte

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

2022-2023: Grote hestelling orgel

2023: Restauratie wandtapijten

2023-2024: Herstelling klokken

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Restauratie altaren en meubilair: dossier opgemaakt, aanbesteding lopende

Restauratie Dalscholieren: dossier opgemaakt, wachtlijst restauratiepremie

Gewenste werken

Verschillende dossiers i.v.m. restauratiewerken aan meubilair en altaren, schilderijen en beelden.

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.06.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek in zijn ruimtelijke omgeving (www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek bevindt zich in het centrum van de stad.

De binnenstad van Mechelen is beschermd als CHE-gebied (gebied met culturele, historische en esthetische waarde). Daarnaast is de historische stadskern van Mechelen een vastgestelde archeologische zone.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging is de Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek goed bereikbaar (bushalte op minder dan 150m, station Mechelen op ca. 650m).

Er bevinden zich enkele betalende parkeerplaatsen in de onmiddellijke omgeving van de kerk (Hanswijkstraat, Raghenoplein). Openbare (betalende) parking bevindt zich op de Zandpoortvest (ca. 450m).

De volledige Mechelse binnenstad vormt één aaneengesloten fietszone.

Omgeving

Het voormalige klooster van de Dalscholieren bevindt zich vlak naast en achter de Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek. Het gedeelte gelegen achter de Basiliek (met toegang langs het Raghenoplein 1b) wordt gebruikt als parochiecentrum, een ander deel van dit gebouw wordt gebruikt als theatterruimte 't Arsenaal. Vanuit het Arsenaal is een rechtstreekse toegang met brug naar de Kruidtuin.

Publieke ruimte

De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek ligt aan de Hanswijkstraat. Er is geen publieke ruimte rond de kerk.

2.06.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek is in gebruik voor de eredienst: er zijn 2 weekendvieringen op zon- en feestdagen, er zijn weekvieringen op di, wo, do, vr. Er vinden huwelijken, doopvieringen en uitvaarten plaats. In de meimaand zijn er ook meerder erediensten op weekdays in het kader van de bedevaarten.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie³: De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.

In de Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek en in de crypte vinden regelmatig (bezinings)concerten, lezingen en tentoonstellingen plaats.

De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek is belangrijk als Maria-oord en bedevaartsplaats en omwille van de Hanswijkprocessie en Cavalcade.

© stad Mechelen, 2016

© Luc Hilderson

De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek staat dagelijks (behalve maandag) open voor toeristisch bezoek. Vrijwilligers van de 'vzw Torens aan de Dijle' staan in voor de toegankelijkheid en begeleiding. Visit Mechelen heeft de kerk opgenomen in een brochure over de 8 historische kerken.

(<https://visit.mechelen.be/8-historische-kerken.pdf>)

³ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.06.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd voor de Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek.

Onderbouwde visie op toekomstige gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek in gebruik voor de eredienst, met een specifieke opdracht als Maria-oord en bedevaartsplaats.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie⁴: De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek zal ook in de toekomst regelmatig gebruikt worden voor concerten, lezingen en tentoonstellingen.

De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek blijft belangrijk omwille van de Hanswijkprocessie en Cavalcade.

De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek is ook toeristisch zeer belangrijk. De vzw Torens aan de Dijle staat in voor de toegankelijkheid, Visit Mechelen promoot het bezoek via een brochure en stadswandelingen met een gids. In de toekomst zal de museale en toeristische functie nog versterkt worden.

Plan van aanpak

De Onze-Lieve-Vrouw van Hanswijkbasiliek maakt, samen met 7 andere historische kerken van de Mechelse binnenstad, deel uit van "Torens aan de Dijle"⁵. Deze 8 historische kerken bevinden zich op loopafstand van elkaar en worden toeristisch als één ensemble gepromoot. In de toekomst zal gestreefd worden om een extra museale ervaring te verkrijgen in de historische kerken. Hiervoor denken we aan een mogelijke thematische versterking, die in relatie staat tot het kerkgebouw en zijn geschiedenis.

In 2012 werd het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad. Torens aan de Dijle" opgesteld. Hierin werd een globale visie geformuleerd voor de ontsluiting en toekomst van de 8 historische kerken. In de nabije toekomst zal dit beleids- en ontsluitingsplan worden geëvalueerd en geactualiseerd.

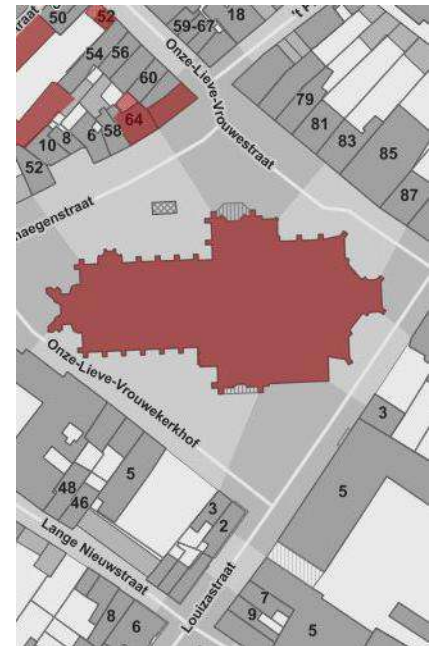
Samen met de vzw Torens aan de Dijle wordt per kerk een evenwicht gezocht tussen de toekomstige hoofdfunctie en het medegebruik en/of de nevenbestemmingen en de valorisatie. Hierbij wordt rekening gehouden met de eigenheid en historiek van de verschillende kerken, de ligging, het aanwezige roerend erfgoed enz.

⁴ ibidem

⁵ De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk, één van de 8 historische kerken, werd zeer recent aan de eredienst onttrokken en is momenteel gesloten. Toekomstig gebruik en toekomstige functie zijn nog niet gekend.

2.07. ONZE-LIEVE-VROUW-OVER-DE-DIJLEKERK

Zijgevel Onze-Lieve-Vrouw over de Dijlekerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerendergoed.be)

2.07.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Onze-Lieve-Vrouwewerkhof z.nr., 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/D0666/00_000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Lieve-Vrouweparochie

Eigenaar

Kerkfabriek Lieve-Vrouweparochie

Beheer

Kerkfabriek Lieve-Vrouweparochie

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijle (ID 110055)

Beschermde als monument:

25/03/1938: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijle (ID 5286)

Beheersplan

In 2021 werd een beheersplan opgemaakt voor de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk.

2.07.2. BESCHRIJVING

2.07.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed, van het beheersplan uit 2021 en het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad, Torens aan de Dijle".

Bescherming

Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijle: beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: historische waarde, artistieke waarde en archeologische waarde (**in casu oudheidkundige waarde**).

Historiek

Historici vermelden reeds een bedehuis Onze-Lieve-Vrouw over de Dijle begin vijfde eeuw en in de 7de-8ste eeuw, verwoest door de Noormannen in de 9de eeuw en heropgebouwd vóór het einde van de 10de eeuw.

Parochietitel in 1134 overgedragen aan het Sint-Romboutskapittel, bevestigd door een pauselijke bul van 1150. In een akte van 1255 maakt de bisschop van Kamerijk de parochie onafhankelijk van het Sint-Romboutskapittel. Kerk verwoest door de brand van 1342 en vermoedelijk vóór het einde van de 14de eeuw heropgebouwd. Collegiale kerk vanaf 1643.

Bouwgeschiedenis

De bouw van de kerk duurde van de 14de tot 17de eeuw. De eerste torengeliding, flankerende zijbeukvoorgevels en ingebouwde westelijke middenbeukzuilen werden gerealiseerd einde 14de eeuw, tweede en derde torengelidingen begin 15de eeuw. Circa 1451-1475 bouw van het schip en zijbeuken van noord naar zuid, aanzet van transeptarmen. Vóór 1476 bouw van de Sint-Pieterskapel, heden kapel Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën en circa 1480 Heilige Kruiskapel. Van 1500-1566 situeert zich de bouw van het koor met voorlopige sluiting, de koorkapellen, de verlenging van dwarsbeuken en de plaatsing van glasramen. In het derde kwart 16de eeuw volgt de vierde torengeliding. Verdere afwerking met overwelfing van de kooromgang en schip zien we in de 17de eeuw.

De aanzienlijke schade in het derde kwart van de 16de eeuw (plunderingen ten tijde van Alva), in de periode van de 17de tot de 19de eeuw (hevige stormwinden en blikseminslag) en in de 20ste eeuw (bombardementen en stormwind in 1914 en 1944-1945) hebben talrijke restauraties en veranderingen teweeggebracht. In de 18de eeuw kunnen nieuwe bevoering en verplaatsing grafstenen (1761-1763), vernieuwing vensters zijbeuk- en koorkapellen (1766-1769) en nieuw westportaal (1792) worden genoteerd. In de 19de eeuw zijn verwijdering van muur tussen tweede en derde noordelijke en zuidelijke koorkapellen, gedeeltelijk nieuw torenparement en balustrade en bouw opslagplaats in de zuidoksel van de toren te vermelden. Tussen 1877-1912 gebeurden herstellingswerken aan onder meer steunberen, daken en gewelven en vernieuwing glasramen en zuidmuur van de Heilige Kruiskapel onder leiding van architecten Louckx en Meyns.

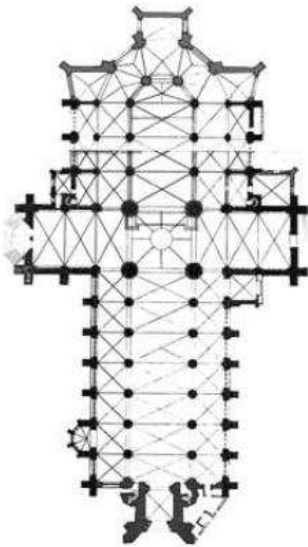
Ten gevolge oorlogsschade werd na 1914 de zuidgevel gerestaureerd en in 1944-1955 de wederopbouw van daken en de wederoprichting van de ingestorte zuidelijke dwarsbeukgevel, restauratie steunberen en torenparement.

Ten slotte in 1962-1968 grondige restauratie onder leiding van architect J. Lauwers: moderne verwarmingsinstallatie, verlichting en tochtportalen, verbetering bevoering, behandeling van muren en gewelven, nieuwe glasramen, torenbekroning en bouw weekkapel.

Recent (begin 21ste eeuw) werden restauratiewerken uitgevoerd aan daken en goten.

2.07.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk

Beschrijving gebouw

Brabants gotische kruisbasiliek met vierkante westertoren geflankeerd door deels ingebouwde octogonale traptorens, driebeukig schip van zeven traveeën met noordelijke zijkapel aansluitend bij de tweede travee en zuidelijke zijkapel bij de zevende travee, uitspringende transeptarmen van één travee, driebeukig koor van drie rechte traveeën met zijkapellen, vijfzijdige koorsluiting, kooromgang en drie transkapellen. In oostelijke oksels van transeptarmen en koor 2 sacristieën.

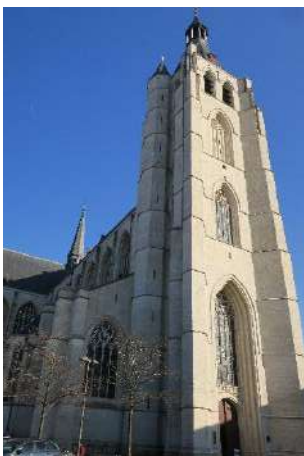
Beschrijving exterieur

Behalve de eerste torengedeling die volledig van zandsteen is, is de kerk voornamelijk opgetrokken uit baksteen met parament van Diegemse kalkzandsteen, met op begane grond plaatselijk alternerende lagen van zandsteen en blauwe steen.

Middenbeuk, transeptarmen en koor onder zadeldak en zijbeuken en koorkapellen onder lessenaarsdaken met dakbedekking in leien.

Ruime spitsboogvensters en plaatselijk gedrukte rondboogvensters met 20ste eeuwse glas-inloodramen.

Tegen de muur van het hoogkoor en de westmuur van de zuidelijke dwarsbeuk zien we de Staties van de vroegere Zeven Weeënweg (in 1628-1629 opgericht en in het tweede kwart van de 19de eeuw hersteld).

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© Steenmeijer
Architecten, 2018

© Steenmeijer
Architecten, 2018

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Het rijzig en harmonieus interieur in Brabants gotische stijl mag als een sobere navolging beschouwd worden van de Sint-Romboutskerk.

Het interieur van de kerk is zeer rijk aan roerend erfgoed, al dan niet onroerend door bestemming¹ en bevat ook cultuuroederen². In het beheersplan worden de als cultuuroederen aanvaarde objecten beschreven met de bijhorende motivatie.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© Steenmeijer
Architecten, 2018

© Steenmeijer
Architecten, 2018

In de kerk zien we rijkelijk 17de en 18de eeuws meubilair waaronder houten barokhoogaltaar (1690), preekstoel (1718), biechtstoelen en koorgestoelte.

In de kerk hangen verschillende schilderijen, met als belangrijkste het drieluik met de 'Wonderbare Visvangst' van P.P. Rubens (1618-1619).

We zien sporen van oude muurschilderingen uit de 16de eeuw, onder meer op de oostmuren van de transeptarmen en in de zuidelijke koorkapel muurschildering met voorstelling van parabel van de Verloren Zoon.

Belangrijkste te vermelden beeldhouwwerken zijn *Onze-Lieve-Vrouw van Scheve Lee* (uit de 14de eeuw), *Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën* door A. Fayd'herbe (1626) en de stenen beelden aan de zuilen (middenbeuk), onder meer door L. Fayd'herbe (1617-1697).

© Steenmeijer
Architecten, 2018

© Steenmeijer
Architecten, 2018

© Steenmeijer
Architecten, 2018

In 1667 werd het barokke doksaal gebouwd in de zuidelijke kooromgang. Op het doksaal (1667-1669) staat de deels ingebouwde, monumentale barokke orgelkast van orgelbouwer Jan Bremser en schrijnwerker Jan Vergaelen. Het orgel uit 1682 is in de 19de-eeuw vervangen door een Anneessensorgel uit het atelier van Charles Anneessens (1835-1903) & Fils.

Jos Stevens pvba heeft in 1958/1968 het orgel vervangen en uitgebreid met een electro-pneumatisch orgel met behoud van historisch materiaal.

¹ Onroerende goederen door bestemming zijn roerende goederen die fysiek verplaatsbaar zijn, maar als accessorium van een onroerend goed ook als onroerend worden beschouwd.

² Cultuuroederen zijn roerende goederen, die door hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 92 x 45) bestaat uit een hoofdbeuk en 2 zijbeuken, dwarsbeuken en 3 beukig koor. Aan noord- en zuidzijde bevinden zich aangebouwde zijkapellen.

In de kerk zijn ca. 450 zitplaatsen.

Bijruimtes: In oksel tussen dwarsbeuk en koor bevinden zich de sacristie en weekkapel. Onder de weekkapel is er een kelderruimte, ingericht voor kindernevendienst.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De ruimte van de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk kan niet fysiek worden opgesplitst, zonder verlies van de architecturale beleving.

Er zijn geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er zijn 2 toiletten, respectievelijk in sacristie zuid en in technische ruimte noord.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met een direct gestookte luchtgroep op gas, sacristie en weekkapel met condenserende ketel op stookolie.
Verlichting	De elektrische installatie werd recent vernieuwd, er is LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	In de technische ruimte is een spoelbak met warm water en een koelkast.
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	Er is een klein projectiedoek.
Rolstoeltoegankelijkheid	De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk is beperkt toegankelijk voor rolstoelgebruikers (toegangssas moeilijk), met uitzondering van het hoogkoor.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft een uitgebreide alarminstallatie en bepaalde voorwerpen zijn nog afzonderlijk beveiligd. De kerk heeft een brandalarminstallatie. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	/

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	Ja, 20kWp zonder batterij, batterij en mogelijke uitbreiding x10
Regenwateropvang	/ (mogelijk na renovatie riolering)
Dakisolatie	/ (mogelijkheid tot isolatie van de gewelven)
Groendak	/
Warmtepomp	/ (mogelijkheid bij geplande stookplaatsrenovatie)
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Exterieur: Het exterieur van de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk is in redelijke staat, enkele restauratiewerken dienen te worden ingepland.

Interieur: Het interieur van de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk is in goede staat.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen.

Uitgevoerde werken (periode 2025-2031)

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2017-2025: Kleine onderhoudswerken aan kandelaars, lusters, ...

2018: Restauratie beeld, sokkel, mantel en juwelen O.L.Vrouw 7 weeën

2019-2021: Restauratie staties 7 weeënweg

2019: Restauratie schilderijen

2019-2021: Groot onderhoud/restauratie orgel

2020-2023: Restauratie schilderij Rubens

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

2021: Restauratie muurschilderingen kerk

2022: Groot onderhoud luidklokken en nieuwe luidsnstallatie

2022-2024: Restauratiewerken daken en goten

2023: Conservering Christusbeeld + kruis

2023-2024: Vernieuwen elektrische installatie en verlichting

2024: Plaatsing zonnepanelen

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Verschillende dossiers voor restauratiewerken aan glas-in-lood, gevels, daken westertoren

Gewenste werken

Restauratie glas-in-lood (voorzetramen + monelen)

Interieurrestauratie deel 1 (houtworm)

Conservering schilderijen en beeldhouwwerken

Betonrot klokkenkamer, ontroesten ankers torenspits

Duivenwering

Vernieuwing CV-installatie

Herstel vloeren

Schilderen gewelven

Isolatie gewelven + loopbruggen zolders

Vernieuwen tochtsassen en kierdichting

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.07.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Onze-Lieve-Vrouw over de Dijlekerk in zijn ruimtelijke omgeving (www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk bevindt zich in het centrum van de stad, langs de belangrijkste winkelstraat Onze-Lieve-Vrouwestraat.

De binnenstad van Mechelen is beschermd als CHE-gebied (gebied met culturele, historische en esthetische waarde). Daarnaast is de historische stadskern van Mechelen een vastgestelde archeologische zone.

Bereikbaarheid

Gezien de centrale ligging is de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 100m, station Mechelen op ca. 750m).

Er bevinden zich enkele betalende parkeerplaatsen in de onmiddellijke omgeving van de kerk (Onze-Lieve-Vrouwekerkhof, Gebroeders Verhaegenstraat). Openbare (betalende) parking bevindt zich op de De Ganzendries (400m), Guldenstraat (500m en Zandpoortvest (ca. 1km.)

De volledige Mechelse binnenstad vormt één aaneengesloten fietszone.

Omgeving

De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk ligt langs een belangrijke winkelstraat in de binnenstad (Onze-Lieve-Vrouwestraat). In de buurt bevinden zich handelspanden en woningen. Vlakbij bevindt zich een woonzorgcentrum (Milsenhof) en een school (GO Shil).

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond de kerk werd aangelegd met een graszone.

2.07.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zondag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie³: De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.

In de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk vinden regelmatig concerten, lezingen en tentoonstellingen plaats.

De beiaard van de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk dient als oefeninstrument voor de leerlingen van de beiaardschool. Het orgel wordt gebruikt als oefeninstrument voor de leerlingen van de orgelklas van het Stedelijk Conservatorium.

© stad Mechelen, 2020

© Steenmeijer Architecten, 2018

© Steenmeijer Architecten, 2018

De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk staat dagelijks (behalve maandag) open voor toeristisch bezoek. Vrijwilligers van de 'vzw Toren aan de Dijle' staan in voor de toegankelijkheid en begeleiding. Visit Mechelen heeft de kerk opgenomen in een brochure over de 8 historische kerken.

(<https://visit.mechelen.be/8-historische-kerken.pdf>)

³ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.07.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd voor de Onze-Lieve-Vrouw over de Dijlekerk.

Onderbouwde visie op toekomstige gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie⁴: De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk zal ook in de toekomst regelmatig gebruikt worden voor concerten, lezingen en tentoonstellingen.

De beiaard van de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk dient als oefeninstrument voor de leerlingen van de beiaardschool. Het orgel wordt gebruikt als oefeninstrument voor de leerlingen van de orgelklas van het Stedelijk Conservatorium. Dit zal ook in de toekomst blijven.

De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk is ook toeristisch zeer belangrijk. De vzw Torens aan de Dijle staat in voor de toegankelijkheid, Visit Mechelen promoot het bezoek via een brochure en stadswandelingen met een gids. In de toekomst zal de museale en toeristische functie nog versterkt worden.

Plan van aanpak

De Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk maakt, samen met 7 andere historische kerken van de Mechelse binnenstad, deel uit van "Torens aan de Dijle"⁵. Deze 8 historische kerken bevinden zich op loopafstand van elkaar en worden toeristisch als één ensemble gepromoot. In de toekomst zal gestreefd worden om een extra museale ervaring te verkrijgen in de historische kerken. Hiervoor denken we aan een mogelijke thematische versterking, die in relatie staat tot het kerkgebouw en zijn geschiedenis.

In 2012 werd het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad. Torens aan de Dijle" opgesteld. Hierin werd een globale visie geformuleerd voor de ontsluiting en toekomst van de 8 historische kerken. In de nabije toekomst zal dit beleids- en ontsluitingsplan worden geëvalueerd en geactualiseerd.

Samen met de vzw Torens aan de Dijle wordt per kerk een evenwicht gezocht tussen de toekomstige hoofdfunctie en het medegebruik en/of de nevenbestemmingen en de valorisatie. Hierbij wordt rekening gehouden met de eigenheid en historiek van de verschillende kerken, de ligging, het aanwezige roerend erfgoed enz.

⁴ ibidem

⁵ De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk, één van de 8 historische kerken, werd zeer recent aan de eredienst onttrokken en is momenteel gesloten. Toekomstig gebruik en toekomstige functie zijn nog niet gekend.

2.08. SINT-JAN BERCHMANSKERK

Voorgevel Sint-Jan Berchmanskerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk en school
(www.geo.onroerendergoed.be)

2.08.1. IDENTIFICATIE

Naam

Sint-Jan Berchmanskerk

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Brusselsesteenweg 51, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/E0232/00Z000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekanaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Emmaüs

Eigenaar

Kerkfabriek Emmaüs

Beheer

Kerkfabriek Emmaüs

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Jan Berchmans (ID 109409)

Bescherming als monument:

10/07/1997: Parochiekerk Sint-Jan Berchmans (ID 6009)

Beheersplan

Voor de Sint-Jan Berchmanskerk werd geen beheersplan opgemaakt.

2.08.2. BESCHRIJVING

2.08.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed.

Bescherming

Parochiekerk Sint-Jan Berchmans: De parochiekerk Sint-Jan Berchmans is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de:

historische waarde: De kerk van Sint-Jan Berchmans, opgericht tussen 1906 en 1912 naar ontwerp van architect H. Meyns, kadert in de ontplooiing van heel de omringende wijk, gevolg van de Mechelse bevolkingsuitbreiding vanaf de jaren 1840. De bouw van nieuwe kerken paste in de politiek van het episcopaat dat zijn pastorale greep op het proletariaat wilde handhaven. Ingeplant in het centrum van de wijk is ze er nog steeds het belangrijkste herkenningspunt.

artistieke waarde, in casu architectuurhistorische waarde: De Sint-Jan Berchmanskerk van 1906-1912 is zowel in- als uitwendig een laat neogotisch bouwwerk. Ze is een typisch voorbeeld van een strekking waarbij integrale beschildering van het interieur werd afgewezen en ruimte werd gelaten voor modernere binnenafwerking. Neogotische meubilair van Jan Gerrits.

Historiek

In de loop van de 19de eeuw ontstonden in Mechelen een aantal nieuwe buitenwijken, als gevolg van de toenemende bevolking. Voor de nieuwe parochies moesten ook nieuwe kerken worden gebouwd. De Sint-Jan Berchmanskerk ligt aan de Brusselsesteenweg, in het centrum van de wijk. De bouw van de kerk kaderde in de ontplooiing van heel de omringende wijk. De aanleg van de spoorwegen en de toenemende industrialisatie zorgden ervoor dat de evolutie van de Mechelse bevolking vanaf 1840 in een stroomversnelling geraakte. De stad *intra muros* werd al gauw te klein en een uitbreiding *extra muros* drong zich op.

De huidige Brusselsesteenweg, van oudsher een belangrijke uitvalsweg, werd de kern van één van de nieuwe buitenwijken van de stad. Om zijn pastorale greep op het proletariaat te kunnen handhaven, beijverde het episcopaat zich voor de oprichting van bijkomende parochies, de bouw van nieuwe kerken en de stichting van katholieke scholen. De parochie van Sint-Jan Berchmans dateert van 1890 en nog hetzelfde jaar werd met de bouw van een katholieke meisjesschool in de Sint-Jan Berchmansstraat gestart. De liberalen lieten zich echter niet onbetuigd en bouwden in 1898-1901 een stadsschool voor jongens en meisjes aan de Brusselsesteenweg en in 1901-1902 kwam er voor de jongens een katholieke school aan de Veldenstraat.

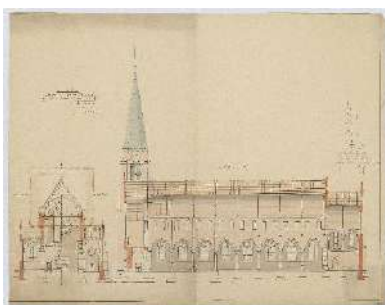
Bouwgeschiedenis

De kerk werd gebouwd in 1906-1912, naar ontwerp van Henri Meyns (1858-1929).

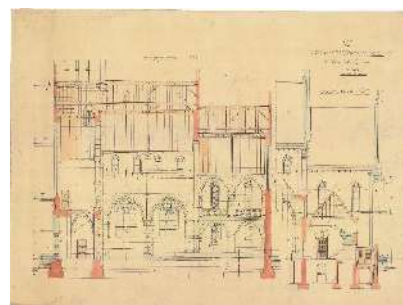
Na schade van WOII werden in 1986 herstellingswerken uitgevoerd onder leiding van D. Beeck. In 1986 vonden er nog eens restauratie- en herstellingswerken plaats onder leiding van architecten L. Doms en J.P. Verhelst.

Bron: Sam_icon_kokers_C 28

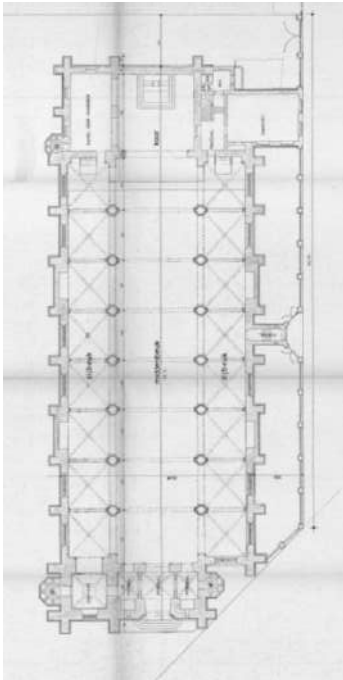
Bron: KCML_A960_snedes

Bron: SAM_icon_kokers_C24_02

2.08.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Sint-Jan Berchmanskerk

Beschrijving gebouw

Vrijstaande neogotische basiliek, met een driebeukig, transeptloos schip van acht traveeën, een voorportaal met aanleunende toren en een vlak afgesloten koor van twee traveeën met aansluitende sacristie en voormalig magazijn (in gebruik als weekkapel).

Beschrijving exterieur

De kerk in late neogotiek is sober uitgevoerd in baksteen, met schaars gebruik van natuursteen voor plint, kordons, dekstenen, waterspuwers en enkele omlijstingen. Het gebouw is voorzien van een leien zadeldak boven het schip en koor. De zijbeuken, per travee met puntgevel en haaks zadeldak met leien dakbedekking, zijn van elkaar gescheiden door versneden steunberen. In de spitsboogvensters van voorgevel en zijbeuken en het groot roosvenster in het koor bevinden zich figuratieve en niet-figuratieve glas-in-loodramen.

© stad Mechelen, 2007

© stad Mechelen, 2015

© stad Mechelen, 2007

© stad Mechelen, 2007

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

De bakstenen binnenmuren hebben opgelegde voegen. De overwelling geschiedt door middel van spitse houten ton- (middenbeuk en koor) en kruisribgewelven (zijbeuken), geschraagd door colonnetten. De spitse scheibogen worden ondersteund door witstenen zuilen met knoppenkapiteel (Euville) en een gelobte sokkel van arduin.

Het neogotische meubilair dat vrijwel gelijktijdig met de bouw van de kerk, integraal door de Antwerpse beeldhouwer-meubelmaker Jan Gerrits (1844-1922) werd ontworpen, draagt bij tot de waarde van het geheel dat als een gaaf neogotisch product kan worden bestempeld.

© stad Mechelen, 2015

© stad Mechelen, 2015

© stad Mechelen, 2007

© stad Mechelen, 2007

Oppervlakte/opbouw

Kerkrimte: De kerkrimte (ca. 58m x 20m) bestaat uit een inkomsas, hoofdbeuk met 2 zijbeuken en koor.

In de kerk zijn ca. 219 zitplaatsen, in de weekdagkapel 32 zitplaatsen.

Bijruimtes: Links naast het koor bevindt zich de weekdagkapel. Aan de rechterzijde van het koor bevindt zich de sacristie.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De ruimte van de Sint-Jan Berchmanskerk kan niet fysiek worden opgesplitst, zonder verlies van de architecturale beleving. Enkel de weekdagkapel kan mogelijk afgesloten worden voor intieme vieringen of kleinere activiteiten.

Er zijn, naast de vermelde sacristie en sanitaire ruimte, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich 1 toilet in de omgeving van de sacristie, aan de buitenzijde van het hoogkoor.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met luchtverwarming.
Verlichting	De verlichting gebeurt met gasontladingslampen.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	Aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Jan Berchmanskerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers met uitzondering van het koorgedeelte. Rolstoelgebruikers kunnen de kerk bereiken via de hoofdingang.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft geen alarminstallatie voor diefstal en brand. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	Telenet in de toren

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermd fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Jan Berchmanskerk is in goede staat. De kerk wordt regelmatig onderhouden, via de raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'.

Interieur: De algemene toestand van het interieur van de Sint-Jan Berchmanskerk is goed, behalve de bereikbaarheid van de torenspits.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2018: Restauratie ramen sacristie

2018-2019: Restauratie omheining kerk

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Gewenste werken

/

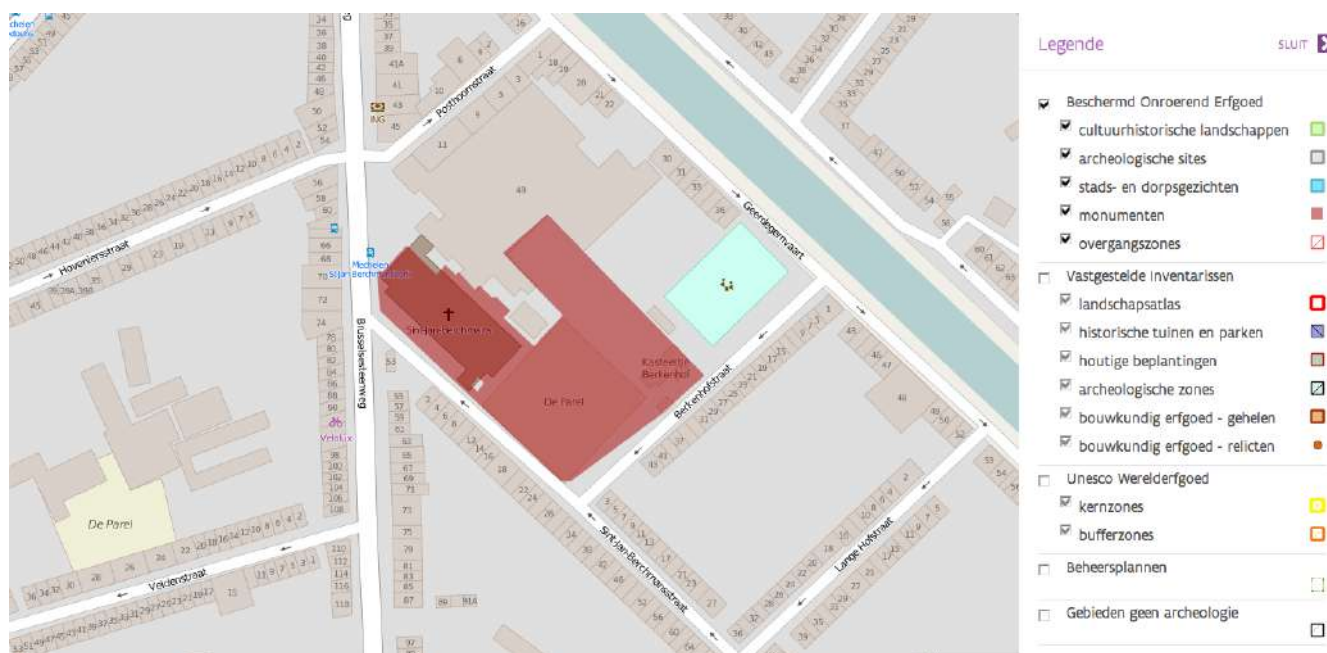
Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Jan Berchmanskerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2024) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.08.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Jan Berchmanskerk in zijn ruimtelijke omgeving (www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Jan Berchmanskerk bevindt zich in een stedelijke woonwijk, gelegen ten zuidwesten van het stadscentrum, op een belangrijke invalsweg naar de stad.

Bereikbaarheid

Gezien zijn ligging langsheen een invalsweg van de stad, is de Sint-Jan Berchmanskerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 20m).

Er bevinden zich enkele parkeerplaatsen in de omgeving van de kerk.

Omgeving

De kerk maakt deel uit van de gelijktijdig gebouwde site met de Sint-Jan Berchmansschool.

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond de kerk is verhard.

2.08.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Jan Berchmanskerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zondag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Jan Berchmanskerk is in medegebruik door de Syrisch-Orthodoxe kerk (elke zondag) en de Protestantse Kerk van de Nazarener (elke 1ste zondag van de maand).

Nevenbestemming/valorisatie¹: De Sint-Jan Berchmanskerk is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.

In de Sint-Jan Berchmanskerk vinden actueel geen nevenbestemmingen of valorisatie plaats.

¹ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een nevenbestemming in de tijd kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij nevenbestemming in de ruimte wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.08.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstige gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Jan Berchmanskerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: In de nabije toekomst blijft de Sint-Jan Berchmanskerk ook in medegebruik door de Syrisch-Orthodoxe gemeenschap en de Protestantse kerk van de Nazarener.

Nevenbestemming: **De Sint-Jan Berchmanskerk wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).**

Nevenbestemming/valorisatie²: De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De wijkkerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst (nog) meer inzetten op allerlei nevenbestemmingen/valorisatie, nuttig voor de wijkwerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

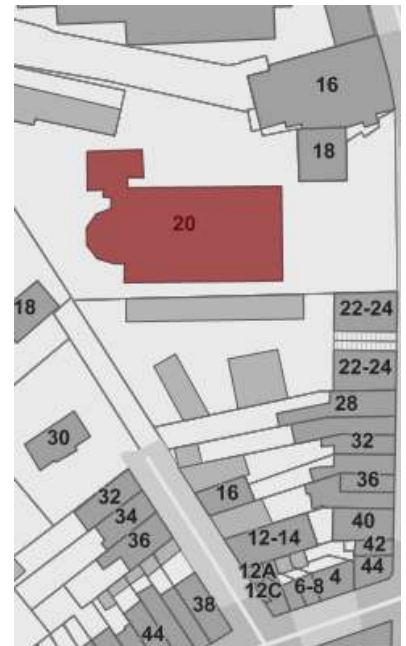
Plan van aanpak

Voor de kerken in de stadsrand kijken we verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap en het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke wijken. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan wijkconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de wijken. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun wijk kunnen laten ontdekken, vanuit de wijkkerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid. De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van de wijk verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

² ibidem

2.09. SINT-JOZEF COLOMAKERK

Voorgevel Sint-Jozef Colomakerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroenderfgoed.be)

2.09.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Sint-Jozef Colomakerk

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Tervuursesteenweg 20, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/E0354/00L000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Emmaüs

Eigenaar

Kerkfabriek Emmaüs

Beheer

Kerkfabriek Emmaüs

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Jozef Coloma (ID 110283)

Beschermd als monument:

08/09/2008: Parochiekerk Sint-Jozef Coloma (ID 6037)

Beheersplan

Voor de Sint-Jozef Colomakerk werd geen beheersplan opgemaakt.

2.09.2. BESCHRIJVING

2.09.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed.

Bescherming

Parochiekerk Sint-Jozef Coloma: De parochiekerk Sint-Jozef Coloma is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de:

historische waarde, in casu stedenbouwkundige waarde: De voor bescherming voorgestelde kerk vormt de kern van het gehucht Hanswijkenhoek, dat zich in de loop van de 19de eeuw in samenhang met de Leuvense Vaart, het spoor, de (oude) steenweg en de nabijgelegen fabrieken, in het Mechelse buitengebied als een arbeiderswijk ontplooidde. Het enige, op historisch en architecturaal vlak echt belangwekkende gebouw dat na de bombardementen van 1940 en 1944 in deze wijk overeind bleef is de Sint-Jozef Colomakerk. Waar men zich ook bevindt, ontwaart men het silhouet van haar zware toren als stille getuige van een woon- en leefgemeenschap die haar agrarisch karakter inruilde voor een onafwendbaar verstedelijkingsproces. Als referentiepunt fungeert deze kerk niet alleen als belangrijke bakens in een ruimere stedenbouwkundige context, maar ook als enige parameter waardoor de omringende bebouwing uit de banaliteit wordt opgetild. Gevestigd aan de rand van de Colomawijk is ze een bindteken dat enerzijds verwijst naar de stad Mechelen waartoe zij behoort, anderzijds naar de Colomawijk waarvoor ze werd opgericht.

historische waarde, in casu architectuurhistorische waarde: Laatneogotisch kerkgebouw van 1913-1916 naar ontwerp van provinciaal architect Edward Careels, opgericht volgens een sober, eerder atypisch ontwerp. Dominante achthoekige geveltorens zijn in de bestudeerde regio en periode ongebruikelijk. De volledige afwerking van het exterieur met natuursteen van Montauban is kenmerkend voor het oeuvre van E. Careels. Heel opvallend maar ongewoon voor een kleine parochiekerk zijn de grote ramen waarvan de rijke traceringen verschillende laatgotische patronen ontwikkelen. Het ontwerp van de Sint-Jozef Coloma te Mechelen werd beïnvloed door de vooroorlogse fase van de Liturgische Beweging en vertoont daarom een bijzondere kwaliteitsvolle binnenruimte. Binnen deze beweging mag de Colomakerk beschouwd worden als een oorspronkelijke stap, waarbij de architect erin slaagde een bescheiden volkskerk met een monumentale identiteitsbakens te combineren. De interieurafwerking met een bepleistering in imitatie natuursteen versterkt de nauwe samenhang tussen exterieur en interieur en kenmerkt de tijdsgeest. Het nog in situ aanwezige en/of in de pastorie bewaarde, overwegend neogotische mobiliair is harmonisch in het architecturale concept ingevoegd.

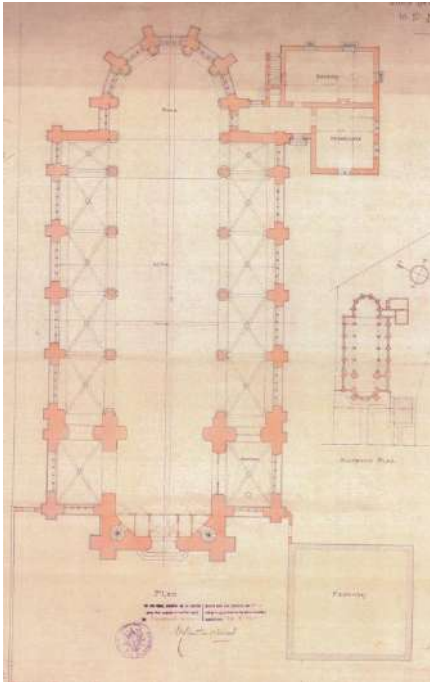
sociaal-culturele waarde: De sociaal-culturele waarde van de Colomakerk blijkt overduidelijk uit het feit dat ze meer dan tachtig jaar het kloppende hart was van het rijke parochie- en buurtleven dat deze wijk nog steeds typeert. Door het behoud en het herbedenken van de bestaande kerk kan de sociaal-culturele meerwaarde - zoals uitoefening van de eredienst, ontmoetingsplaats, culturele activiteiten -, die dit gebouw aan de Colomawijk verleent, op lange termijn veilig worden gesteld. Het strenge, neutrale karakter van het interieur opent de mogelijkheid voor een hedendaagse, zelfs multifunctionele herbestemming en herinrichting van een gebouw waarvan de historische en meer bepaald de architectuurhistorische waarden meer dan voldoende gekend zijn.

Historiek

In de loop van de 19de eeuw ontstonden in Mechelen een aantal nieuwe buitenwijken, als gevolg van de toenemende bevolking. Voor de nieuwe parochies moesten ook nieuwe kerken worden gebouwd. De bouw van de kerk is gekaderd in de ontwikkeling van de omliggende wijk in het gehucht Hanswijkenhoek. De bouwgrond voor kerk en pastorie werd door de zusters van het aanpalende Coloma-Instituut aan de kerkfabriek geschonken. De voorlopige neogotische kerk werd omgevormd tot parochiezaal ("*t Kranske*").

Bouwgeschiedenis

De kerk werd gebouwd van 1913-1916 naar ontwerp van E. Careels, ingewijd in 1927. Tussen 2008-2017 werden gefaseerde restauratiewerken uitgevoerd: Exterieurrestauratie fase 1 (2008-2011) en fase 2 (2014-2016), interieurrestauratie (deel) en ingebruikname fase 3 (2016-2017).

2.09.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden**Grondplan**

Grondplan Sint-Jozef Colomakerk

Beschrijving gebouw

De plattegrond ontvouwt een voorbouw met ingebouwde toren, een driebeukig schip van vier traveeën, een koor van twee rechte traveeën met zijkoren en vijfzijdige sluiting en een aan de noordzijde aangebouwde sacristie en bergplaats.

Beschrijving exterieur

De gevels van de neogotische kerk zijn volledig bekleed met witte steen van Montauban. Voorgevel (in het zuidoosten) gedomineerd door drieledige toren met octogonaal klokkenthuis onder dito spits. Dakbedekking met natuurleien op voorbouw met lessenaarsdak links en rechts van toren, middenbeuk met zadeldak en zijbeuken met haaks afgewolfd zadeldak boven elke travee. Spitsboog- en roosvensters met neogotisch maaswerk met glas-in-loodramen.

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2017

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuurgoederen

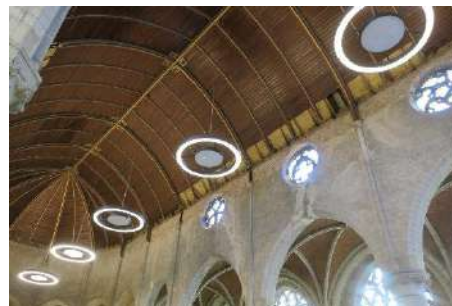
Sober neogotisch interieur, binnenmuren met een bepleistering in imitatie-natuursteen. De overwelfing van middenbeuk geschiedt met een spits houten tongewelf, de zijbeuken met kruisribgewelven met natuurstenen ribben en bakstenen vulling.

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2017

Oppervlakte/ opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 45m x 21m) bestaat uit een inkomsas onder doksaal, hoofdbeuk met 2 zijbeuken en koor.

In de kerk zijn ca. 170 zitplaatsen, uitbreidbaar tot 250.

Bijruimtes: Achteraan rechts naast het koor bevindt zich de sacristie. De kelderverdieping dient als stookplaats, op gelijkvloers is er een sanitair en op de verdieping zullen 2 vergaderzalen worden voorzien.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De ruimte van de Sint-Jozef Colomakerk leent zich voor een architecturale indeling. Om de ruimtelijke ervaring te behouden, werd geopteerd voor het inbrengen van een volume in de ruimte, geen fysieke opsplitsing. Een box-in-box (met vestiaire, sanitair en berging) werd in de zijbeuken ingebracht.

Er zijn geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich sanitair in de box-in-box in de zijbeuk van de kerk.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met gasgestookte vloerverwarming.
Verlichting	De elektrische installatie werd tijdens de interieurrestauratie (2016) vernieuwd, er is LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	Er is een uitgeruste kitchenette in de box-in-box in de zijbeuk van de kerk.
Audiosysteem	Aanwezig (mobiel bedieningspaneel, WiFi-gestuurd) en in orde
Beeldscherm(en)	Er zijn 4 grotere beeldschermen, bediend vanaf mobiele regietafel.
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Jozef Colomakerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Er is aan de hoofdingang een hellende structuur op het kerkplein.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft een brandalarminstallatie. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	Aanwezig

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermd fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Jozef Colomakerk is in goede staat, de exterieurrestauroatie werd afgerond in 2016.

Interieur: Het interieur van de Sint-Jozef Colomakerk werd reeds deels gerestaureerd bij de herinrichtingswerken/ingebruikname. Bij de opmaak van dit kerkenbeleidsplan is de verdere restauratie van kerk en sacristie en de inrichting van de sacristie gepland.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken**Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)**

2017: Aanleg terras tuinzijde kerk

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Afwerking interieurrestauroatie kerk en restauratie en inrichting sacristie.

Gewenste werken

/

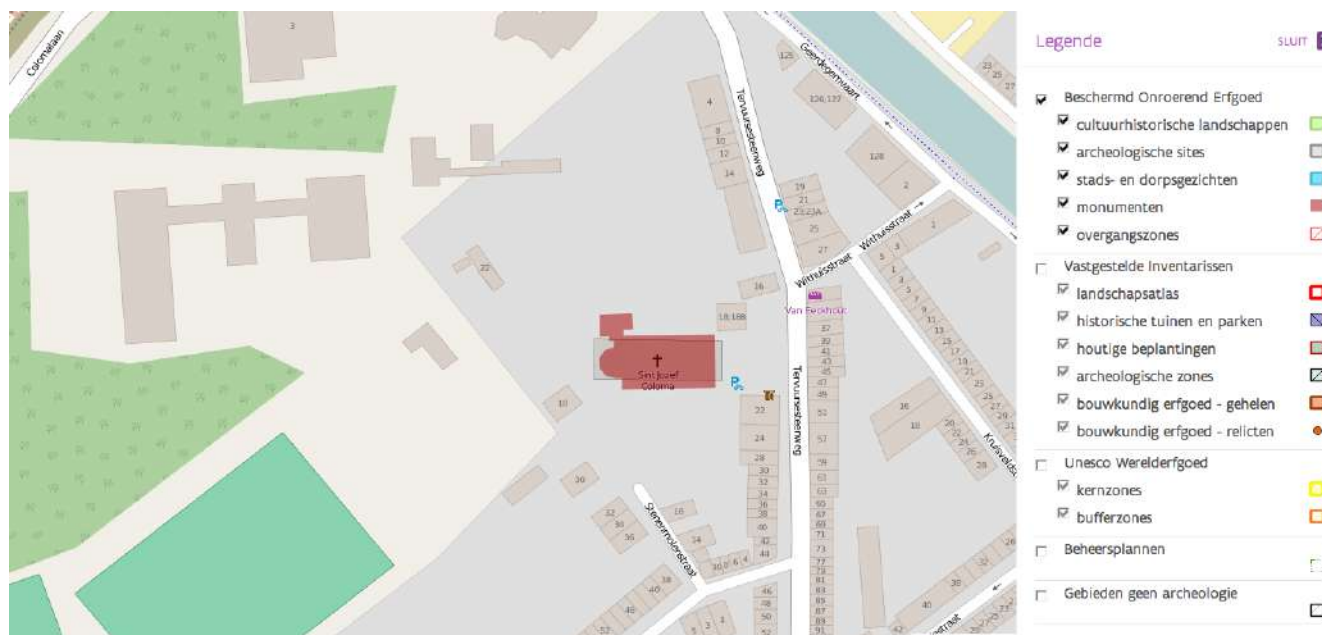
Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Jozef Colomakerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermd kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2024) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.09.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Jozef Colomakerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Jozef Colomakerk bevindt zich in een stedelijke woonwijk, gelegen ten zuiden van het stadscentrum, op een belangrijke invalsweg naar de stad.

Bereikbaarheid

Gezien zijn ligging langsheen een invalsweg van de stad, is de Sint-Jozef Colomakerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 100m, station Mechelen op ca. 250m).

Er bevinden zich enkele parkeerplaatsen in de omgeving van de kerk. Openbare (betalende) parking achter station Mechelen (ca. 200m).

Omgeving

Naast de kerk bevindt zich de voormalige pastorie, die via de straatzijde en de binnentuin bereikbaar is. De pastorie is in gebruik als vergaderruimten en als jeugdlokalen voor de plaatselijke chiro. Aangebouwd tegen de pastorie bevindt zich Feestzaal 't Kranske (voormalig parochiecentrum), in gebruik voor allerhande socio-culturele activiteiten en feesten.

Op de terreinen achter de kerk en pastorie bevinden zich de lokalen van de plaatselijke jeugdbeweging. In de onmiddellijke omgeving bevindt zich ook basisschool Sint-Jozef Coloma.

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond de kerk omvat een verhard voorplein, naast de kerk ligt een tuinzone.

2.09.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Jozef Colomakerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zondag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken, uitvaarten en feestvieringen plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Jozef Colomakerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie¹: **De Sint-Jozef Colomakerk is ter beschikking voor een nevenbestemming.**

De Sint-Jozef Colomakerk wordt actueel gebruikt voor concerten, lezingen en tentoonstellingen. Daarnaast wordt de kerk ook voor allerlei evenementen ter beschikking gesteld.

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2017

¹ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.09.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Jozef Colomakerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Sint-Jozef Colomakerk blijft ter beschikking voor een nevenbestemming, volgens de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie²: De Sint-Jozef Colomakerk wordt ook in de toekomst verder gebruikt voor concerten, lezingen en tentoonstellingen. Daarnaast wordt de kerk ook voor allerlei evenementen ter beschikking gesteld.

De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De wijkkerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst (nog) meer inzetten op allerhande nevenbestemmingen/valorisatie, nuttig voor de wijkwerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

Plan van aanpak

Voor de kerken in de stadsrand kijken we verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap en het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke wijken. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan wijkconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de wijken. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun wijk kunnen laten ontdekken, vanuit de wijkkerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid. De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van de wijk verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

² ibidem

2.10. HEILIG KRUISKERK

Voorgevel Heilig Kruiskerk
@ stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerendergoed.be)

2.10.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Heilig Kruiskerk

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Antwerpsesteenweg 42, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12402/B0453/00V000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Catharina

Eigenaar

Kerkfabriek Catharina

Beheer

Kerkfabriek Catharina

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Heilig Kruis (ID 109258)

Bescherming als monument: /

2.10.2. BESCHRIJVING

2.10.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed.

Historiek

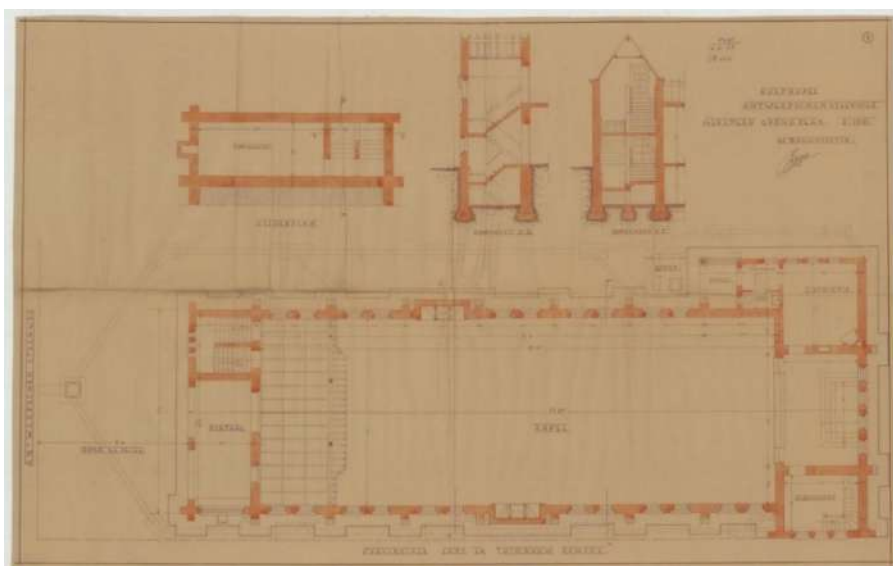
Oorspronkelijk kapelanie afhankelijk van Sint-Catharinaparochie, sedert 1951 zelfstandige parochie.

Bouwgeschiedenis

In de loop van de 19de eeuw ontstonden in Mechelen een aantal nieuwe buitenwijken, als gevolg van de toenemende bevolking. Voor de nieuwe parochies moesten ook nieuwe kerken worden gebouwd. De bouw van de kerk is gekaderd in de ontwikkeling van de omliggende wijk. De bouw van de Heilig Kruiskerk startte op 12 november 1933, inwijding op 3 mei 1934.

2.10.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Heilig Kruiskerk

Beschrijving gebouw

Eenbeukig schip van zeven traveeën en vlak afgesloten koor onder zadeldak met dakruiter. Aan het koor aanleunende sacristie en doopkapel. De kerk is voorzien van een voor- en zijportaal.

Beschrijving exterieur

De gevels van de neoromaanse zaalkerk zijn opgebouwd uit gele baksteen, geritmeerd door versneden steunberen. Het zadeldak is bedekt met mechanische pannen. In de gekoppelde rondboogvensters zien we onderverdeelde ramen met doorzichtig glas, in voorgevel rozas en in koor rondboogvensters met gekleurd glas-in-lood.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuurgooederen

Eenvoudig gepleisterd en lichtgeel geschilderd interieur en recent houten plafond. In de kerk bevindt zich een houten kruisbeeld, uit het laatste kwart van de 15de eeuw of het eerste kwart van de 16de eeuw, afkomstig van de kapel van het Bruine Kruis¹.

In de doopkapel zien we een bronzen bas-reliëf, gesigeneerd O. De Klerck.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 36m x 11m) bestaat uit inkomportaal, één beuk uitlopend in vlak koor.

In de kerk zijn ca. 250 zitplaatsen.

Bijruimtes: Naast het koor bevindt zich de sacristie en doopkapel.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De ruimte van de Heilig Kruiskerk kan niet fysiek worden opgesplitst, zonder verlies van de architecturale beleving.

Er zijn, buiten de sacristie en doopkapel, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich 1 toilet naast de sacristie (niet voor kerkgangers).
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met gasgestookte ketel.
Verlichting	Er is halogeen-verlichting.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Microfoon en luidsprekers aanwezig
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De Heilig Kruiskerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, met uitzondering van het koorgedeelte.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft geen alarm- of brandinstallatie, er zijn wel brandblusapparaten aanwezig.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	/

¹ Deze kapel, gelegen tussen de Lierse- en de Antwerpsesteenweg, werd in 1358 opgericht door advocaat Egide Byl, in 1580 deels door de Geuzen verwoest, begin 17de eeuw gerestaureerd en in 1797-1798 gesloten en gesloopt.

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	Dakisolatie zal worden voorzien bij vernieuwing van het dak.
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Exterieur: Het exterieur van de Heilig Kruiskerk is in goede staat, het dak is aan vernieuwing toe.

Interieur: Het interieur van de Heilig Kruiskerk is in goede staat.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Gewenste werken

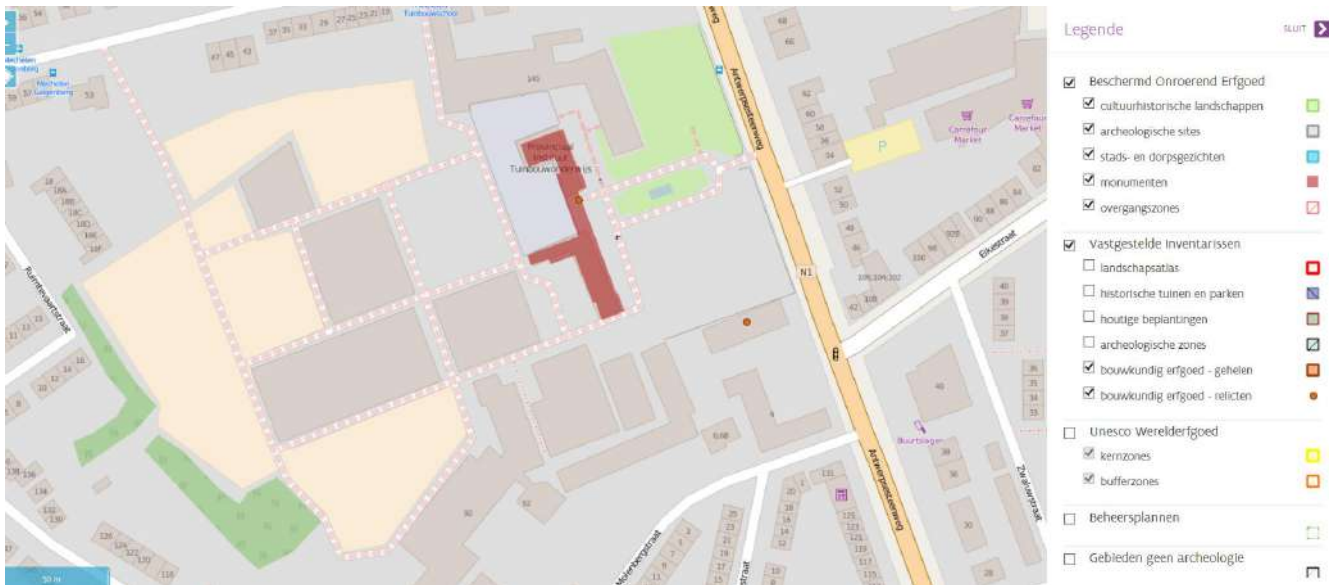
Dakvernieuwing met plaatsen van dakisolatie.

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Heilig Kruiskerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.10.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Heilig Kruiskerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Heilig Kruiskerk bevindt zich in een stedelijke woonwijk, gelegen ten noorden van het stadscentrum, langsheen een belangrijke invalsweg naar de stad.

Bereikbaarheid

Gezien zijn ligging langsheen een invalsweg van de stad, is de Heilig Kruiskerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 150m).

Er zijn parkeerplaatsen naast de kerk.

Omgeving

De kerk bevindt zich tussen de Provinciale Technische School en de Vrije Basisschool Don Bosco.

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond de kerk, straat aan voorzijde, is verhard.

2.10.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Heilig Kruiskerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zondag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Heilig Kruiskerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie²: **De Heilig Kruiskerk is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.**

In de Heilig Kruiskerk vinden actueel geen nevenbestemmingen of valorisatie plaats.

² **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.10.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Heilig Kruiskerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Heilig Kruiskerk wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie³: De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De wijkkerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst (nog) meer inzetten op allerlei nevenbestemmingen/valorisatie, nuttig voor de wijkwerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

Plan van aanpak

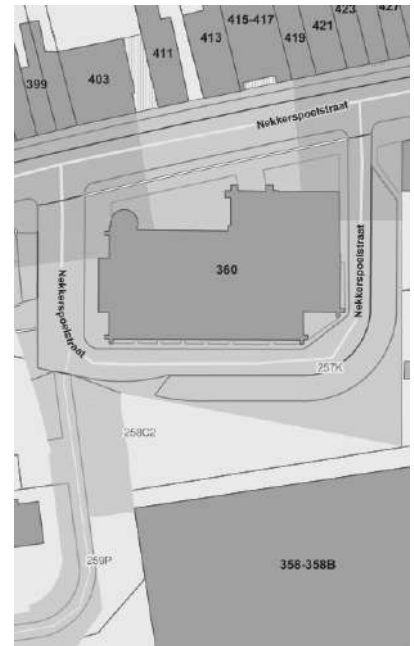
Voor de kerken in de stadsrand kijken we verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap en het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke wijken. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan wijkconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de wijken. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun wijk kunnen laten ontdekken, vanuit de wijkkerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid. De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van de wijk verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

³ ibidem

2.11. SINT-LIBERTUSKERK

Voorgevel Sint-Libertuskerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

2.11.1. IDENTIFICATIE

Naam

Sint-Libertuskerk

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Nekkerspoelstraat 360, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12402/C0257/00H000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Catharina

Eigenaar

Kerkfabriek Catharina

Beheer

Kerkfabriek Catharina

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Libertus (ID 110004)

Beschermd als monument : /

2.11.2 BESCHRIJVING

2.11.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed.

Historiek

De eerste kerk op Nekkerspoel bevond zich in 't Leitje; deze zogenaamde "Heilige Geestkapel", opklimmend tot circa 1150 werd in 1255 tot parochiekerk verheven; in de loop der jaren vergroot, werd ze in 1578 door de calvinisten verwoest. Van 1585 tot 1603, het jaar waarin de parochie van Nekkerspoel werd afgeschaft, werden de kerkdiensten gehouden in een tot kapel omgevormd gebouw aan de Nekkerspoelstraat dat tot 1797 als hulpkerk in gebruik bleef.

In de loop van de 19de eeuw ontstonden in Mechelen een aantal nieuwe buitenwijken, als gevolg van de toenemende bevolking. Voor de nieuwe parochies moesten ook nieuwe kerken worden gebouwd. De Sint-Libertuskerk ligt aan de Nekkerspoelstraat, in het centrum van de wijk.

De bouw van de kerk kaderde in de ontplooiing van heel de omringende wijk.

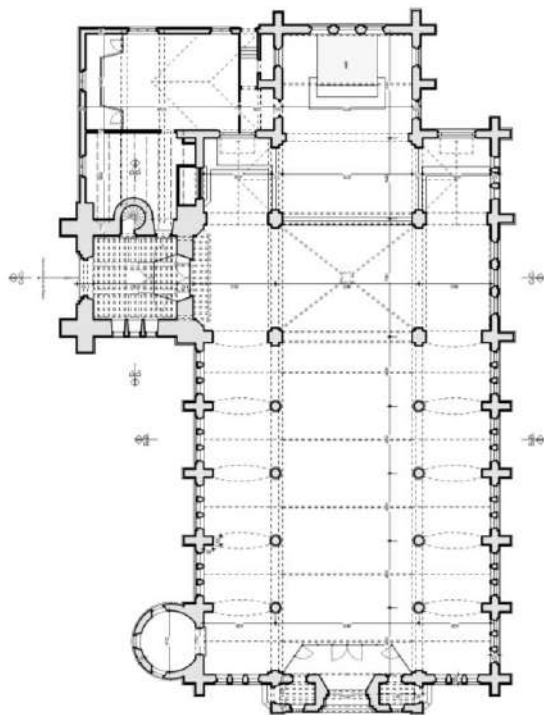
Bouwgeschiedenis

In 1885 werd naar ontwerp van architect H. Meyns een nieuwe hulpkerk (Nekkerspoelstraat 366, huidige parochiecentrum De Brug) opgericht, in 1888 verheven tot parochiekerk.

De huidige neogotische kerk naar ontwerp van architect Ph. Van Boxmeer is van 1911-1913. Herstellingswerken ingevolge oorlogsschade in 1915 en na 1945; in 1985-1987 werden in het hoogkoor een steunconstructie en een vals plafond aangebracht.

2.11.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Sint-Libertuskerk

Beschrijving gebouw

Vrijstaande, georiënteerde basiliek met driebeukig schip van vijf traveeën, ingebouwd transept en recht afgesloten koor van twee traveeën met zijkooren. Tegen de noordgevel aangebouwde driekwartronde doopkapel (ter hoogte van de inkom) en 4-ledige toren (ter hoogte van transept). Links achteraan naast het schip aangebouwd magazijn - nu weekkapel - en sacristie (ter hoogte van transept en koor).

Beschrijving exterieur

De gevels zijn volledig opgebouwd in breukstenen parament met dorpels en dekstenen van arduin. Westgevel wordt voorafgegaan door een spitsboogportaal. Het gebouw is voorzien van een leien zadeldak boven het schip en koor. De zijbeuken aan noord- en zuidzijde, per travee met puntgevel en haakse zadeldaken, de transeptarmen met zadeldak, kegelvormige dak op doopkapel en piramidevormige torenspits zijn ook allen bedekt met natuurleien. De gevelopeningen met gekoppelde lancetboog- (benedenregister en toren) en roosvensters (bovenregister), zijn gevuld met glas-in-loodramen met figuratieve en geometrische patronen.

© stad Mechelen, 2006

© stad Mechelen, 2006

© stad Mechelen, 2006

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Beplesierd en beschilderd interieur met spitse scheibogen op arduinen zuilen met achzijdige sokkel en dito knoppenkapiteel en overkluizing met okerkleurige bakstenen spitsbooggewelven met bepleisterde gordelbogen, in doopkapel bakstenen koepelgewelf.

De neogotische biechtstoelen, marmeren doopvont en glasramen met voorstelling van Sint-Libertus, Sint-Antonius en Sint-Bernardus door L. Pluys (zuidtranseptarm) zijn afkomstig van de voorlopige kerk. Panelen met vier evangelisten afkomstig van vroegere preekstoel.

In de kerk bevindt zich een gepolychromeerd houten beeld van Sint-Antonius uit de 17de eeuw, in de weekkapel een gepolychromeerd houten Onze-Lieve-Vrouwebeeld met kind met wereldbol en scepter, Mechels werk uit de tweede helft van de 16de eeuw, afkomstig van vroegere Heilige Geestkapel.

© stad Mechelen, 2006

© stad Mechelen, 2006

© stad Mechelen, 2006

© stad Mechelen, 2006

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 46m x 20m) bestaat uit inkomportaal, hoofdbeuk en 2 zijbeuken, ingebouwde dwarsbeuk en recht afgesloten koor. Aan de noordzijde is aangebouwde toren met inkomsas.

In de kerk zijn ca. 533 zitplaatsen.

Bijruimtes: Links naast het koor bevinden zich de weekkapel en de sacristie.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: Indien gewenst kan de kerkruimte van de Sint-Libertuskerk worden voorzien van een architecturale indeling. Om de ruimtelijke ervaring te behouden, wordt best gewerkt met het inbrengen van een volume, type box-in-box, in de ruimte (zijbeuken), geen fysieke opsplitsing. Enkel de weekdagkapel kan mogelijk afgesloten worden voor intieme vieringen of kleinere activiteiten.

Er zijn, naast de vermelde sacristie en weekkapel, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich 1 toilet in de omgeving van de sacristie en 3 toiletten, waarvan 1 voor mindervaliden, aan de ingang.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met luchtverwarming.
Verlichting	Er is LED-verlichting en halogeenverlichting.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig maar verouderd
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Libertuskerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers met uitzondering van het koorgedeelte en de sacristie.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft geen alarminstallatie voor diefstal en brand. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	Base (sacristie) en Telenet (toren)

Aanwezige voorzieningen

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Libertuskerk is in minder goed staat. Restauratiewerken starten in 2025.

Interieur: Het interieur van de Sint-Libertuskerk is in minder goede staat. Restauratiewerken starten in 2025.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017: Renovatie galmgaten en plaats en duivenwering

2017: Herstelling westgevel kerk

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2020: Dakwerken

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Geplande werken (2025-2031)

Restauratie daken (+ bijhorende werken)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Gewenste werken

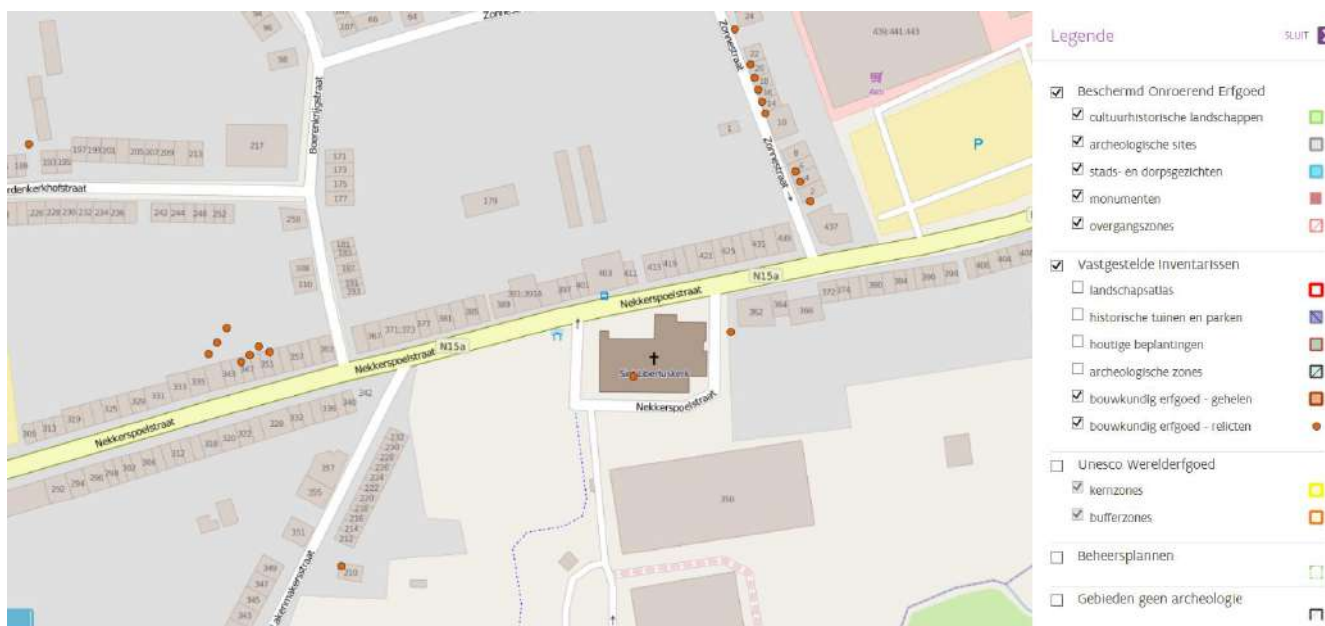
Schilderwerken interieur

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Libertuskerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2024) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.11.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Libertuskerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Libertuskerk bevindt zich in de wijk Nekkerspoel, langsheen een belangrijke invalsweg naar de stad, ten oosten van het stadscentrum.

Bereikbaarheid

Gezien zijn ligging langsheen een invalsweg van de stad, is de Sint-Libertuskerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 50m).

Er bevinden zich parkeerplaatsen rond de kerk en een parking op minder dan 150m.

Omgeving

Naast de kerk is er de parochiezaal Libertus en feestzaal 'De Brug' (Libertus) met tuin.

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond de kerk is verhard, met uitzondering van een kleine grasstrook vooraan.

2.11.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Libertuskerk is in gebruik voor de eredienst: er zijn geen weekend- of weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Libertuskerk is in medegebruik door de Chaldeeuwse christenen (elke zondag).

Nevenbestemming/valorisatie¹: De Sint-Libertuskerk is ter beschikking voor een nevenbestemming.

¹ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een nevenbestemming in de tijd kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij nevenbestemming in de ruimte wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.11.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Libertuskerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: In de nabije toekomst blijft de Sint-Libertuskerk ook in medegebruik door de Chaldeeuwse katholieken.

Nevenbestemming: De Sint-Libertuskerk blijft ter beschikking voor een nevenbestemming, volgens de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie²: De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De wijkkerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst (nog) meer inzetten op allerlei nevenbestemmingen/valorisatie, nuttig voor de wijkwerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

Plan van aanpak

Voor de kerken in de stadsrand kijken we verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap en het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke wijken. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan wijkconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de wijken. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun wijk kunnen laten ontdekken, vanuit de wijkkerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid. De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van de wijk verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

² Ibidem

2.12. SINT-NIKLAASKERK (LEEST)

Voorgevel Sint-Niklaaskerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroendergoed.be)

2.12.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Sint-Niklaaskerk

Geografische ligging

Leest (deelgemeente Mechelen)
Provincie Antwerpen
Adres: Leest-Dorp 1B, 2811 Leest
Kadasternummer: 12020/B0462/00A000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel
Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen
Parochie: Lieve-Vrouweparochie

Eigenaar

stad Mechelen

Beheer

Kerkfabriek Lieve-Vrouweparochie

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:
29/03/2019: Parochiekerk Sint-Niklaas (ID 109930)

Beschermd als monument:
28/04/1998: Parochiekerk Sint-Niklaas met kerkhof en ommuring (ID 4405)

Beheersplan

In 2023 werd een beheersplan opgemaakt voor de Sint-Niklaaskerk en omgeving te Leest.

2.12.2. BESCHRIJVING

2.12.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed en van het beheersplan uit 2023.

Bescherming

Parochiekerk Sint-Niklaas met kerkhof en ommuring: De Sint-Niklaaskerk en omringend oude kerkhof is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de:

historische waarde

Kerk met in 1768 herbouwd koor en in 1782 herbouwde toren met sporen van de romaanse kerk in de onderbouw. Neogotisch schip van 1852-1855 naar ontwerp van F. Berckmans met sporen van de romaanse kerk, die aan de oorsprong ligt van het ontstaan van de Leestse nederzetting, omringd door een vrij gaaf bewaard en ommuurd kerkhof dat in essentie één geheel vormt met de kerk, een belangrijk herkenningspunt in het centrum van de gemeente. Grotendeels neogotisch meubilair en enkele stukken afkomstig uit de oude kerk.

Historiek

Volgens oude documenten was Leest reeds in 1129 een zelfstandige parochie in het bisdom Kamerijk, zoals te lezen in een oorkonde van bisschop Burchard van Kamerijk.

Bijgevolg was er ook een kerk, waarvan resten bewaard bleven in de onderbouw van de toren (zie gedeelte van witte zandsteen). Volgens kerkrekeningen werd deze kerk op het einde van de 16de eeuw (voor 1591) grotendeels door brand vernield, waarbij ook de kerkschatten en -meubilair verdwenen. In 1599 opnieuw gewijd door bisschop Matthias Hovius.

Bron: beeldbank Mechelen, SME001002027

Bron: Kaartenboek Landmeter Jan Van Acoleyen, 1723

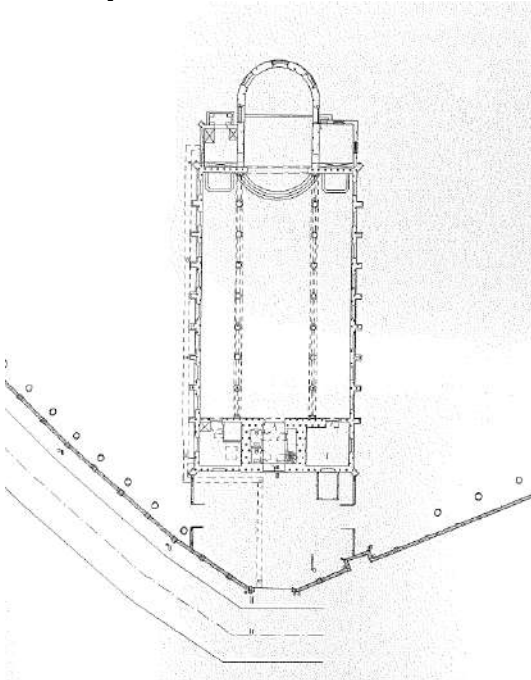

Bron: beeldbank Mechelen, SME001002027

Bouwgeschiedenis

De kerk werd opgericht in het begin van de 12de eeuw en werd vermoedelijk voorzien van romaanse stijlkenmerken. Deze zijn nog terug te vinden in de onderbouw van de toren die een eerste keer werd herbouwd in 1407. De kerk werd nadien herhaaldelijk herbouwd en uitgebreid. Volgens een figuratieve kaart van Hombeek uit de 17de eeuw, had de toenmalige kerk een eenbeukig schip van drie traveeën, breder dan de toren, en een laag smal koor; de toegang bevond zich in de zijgevel. Twee zijkoren van 1614, namelijk het Onze-Lieve-Vrouwkoor en het Sint-Niklaaskoor (beide afgebroken in 1852). Zuidelijke sacristie van 1620.

In 1768 koor herbouwd omwille van bouwvalligheid. In 1782 toren herbouwd in baksteen en witgekalkt. Vermits de kerk in de 19de eeuw te klein en te bouwvallig was geworden, werd het schip in 1852-1855 heropgebouwd in neogotische stijl en voorzien van zijbeuken (waardoor de toren werd ingebouwd) onder leiding van de provinciale architect F. Berckmans, volgens een niet gedateerd ontwerp. De oude kerkmuren werden afgebroken en gerecupereerd voor de fundering. Hoogzaal en torenzolder werden afgebroken en verhoogd. In 1859 werd een tweede sacristie (ten noorden) gebouwd. Herstel kerkhofmuur in 1863, nieuw ijzeren hek van A. Van Aerschot uit Herentals. Nieuw neogotisch meubilair door M. Vijt en broer. De kerk werd tijdens de Eerste Wereldoorlog relatief sterk beschadigd, onder meer de koorvensters met hun gotisch maaswerk. De herstellingen werden uitgevoerd naar ontwerp van de provinciale architect E. Careels in de periode 1918-1921; het maaswerk werd in 1924 vervangen door eenvoudige, geschilderde glasramen, gesigineerd Ed. Steyaert. Tegelijkertijd werd het interieur herschilderd onder pastoor Beukelaers in de nog steeds typische kleuren rood en zilver. Na de Tweede Wereldoorlog gecementeerd en in 1971 gedecapeerd en voorzien van een nieuw parement.

2.12.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden**Grondplan**

Grondplan Sint-Niklaaskerk

Beschrijving gebouw

Neogotische kerk met ingebouwde, oudere westertoren. De plattegrond vertoont een driebeukige, transeptloze kerk met schip van negen traveeën en koor van twee traveeën met halfronde sluiting, geflankeerd door twee sacristieën (aan zuidzijde van 1620, aan noordzijde van 1859).

Beschrijving exterieur

Met uitzondering van sokkel, koor, zuidsacristie en torenonderbouw, waarvoor zandsteen werd gebruikt, is de kerk geheel opgetrokken uit baksteen. Volledige kerk onder leien zadeldak met enkele kleine dakkapellen. Vierkante westtoren van drie geledingen onder ingesnoerd leien tentdak.

Gevels met sobere spitsboogvensters met arduinen onderdorpels. Koor van zandsteen met talrijke grafstenen en spitsboogvensters. Vensters met figuratief gekleurd glas-in-lood, gesigneerd "Ed. Steyaert-Schaarbeek, A.B.S. MCMXXIV".

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

Ommuurd kerkhof, aan straatzijde afgezet met linden; ijzeren toegangspoort tussen arduinen geringde pijlers met bekronend bolornament. Links en rechts van de kerk neogotisch ijzeren hek. In de zuidoostelijke hoek: eclectisch grafmonument voor de familie Empain, gesigneerd 'J. Naert arch.' met oudste begraafing van 1880.

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Neogotisch interieur met sjablonering op de muren. Bepoetst en grijs geschilderd interieur (rood voor de gordelbogen en zilver voor druipten en consoltjes) met spitsboogarcade op zuilen met bladkapiteel op achtzijdige sokkel, overwelfd met kruisribgewelven.

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2017

© Studio Roma, 2023

Neogotisch meubilair door M. Vijt en broer, uit het derde kwart van de 19de eeuw: hoofdaltaar van 1875, zijaltaar Onze-Lieve-Vrouw van 1869, zijaltaar Sint-Cornelius van 1871, koorgestoelte van 1856, preekstoel van 1871, vier biechtstoelen (1855, 1860). Tegen de westelijke gevel van de zuidelijke bijbeuk: schilderij 'Voetkussing door Maria Magdalena', uit de 18de eeuw.

© Studio Roma, 2023

© Studio Roma, 2023

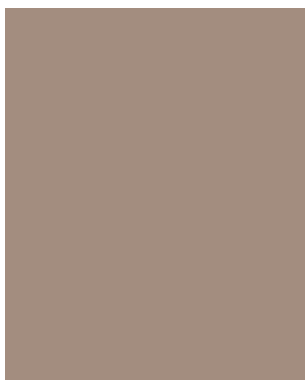

© Studio Roma, 2023

© Studio Roma, 2023

In de kerk enkele gepolychromeerde beelden uit de 16de, 17de en 19de eeuw: Sint-Anna-ten-Drieën, gepolychromeerd hout, 15de of 16de eeuw; Christus op de koude steen, gepolychromeerd hout, 17de eeuw; Sint-Niklaas en Heilige Jozef met kind, 17de eeuw, afkomstig uit de Sint-Jozefskapel; gepolychromeerde, houten 19de-eeuwse beelden als Heilige Cornelius, Heilige Franciscus van Assisi, Sint-Antonius.

© Studio Roma, 2023

© Studio Roma, 2023

© Studio Roma, 2023

© Studio Roma, 2023

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 46m x 17m) bestaat uit een inkomportaal, hoofdbeuk met 2 zijbeuken en koor met halfronde beëindiging.

In de kerkruimte is er zitplaats voor 320 personen.

Bijruimtes: Vooraan links en rechts van de toren bevinden zich enerzijds het stooklokaal, anderzijds de doopkapel. Links en rechts van het koor bevinden zich enerzijds een berging, anderzijds de sacristie.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De kerkruimte van de Sint-Niklaaskerk kan niet fysiek worden opgesplitst of gecompartmenteerd, zonder verlies van de architecturale beleving. Er zijn, buiten de vermelde bijruimtes, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevinden zich 2 toiletten achteraan in de kerk.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met gasgestookte luchtgroep.
Verlichting	Er zijn halogeen- en gloeilampen.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	Aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Niklaaskerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, met uitzondering van het koorgedeelte.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft geen alarminstallatie voor brand en/of inbraak, maar op advies van de politie is het sluitwerk recent aangepast en voorzien van veiligheidsslots
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	/

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	Voorzien in de huidige restauratiewerken
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	Mogelijkheid bij toekomstige stookplaatsrenovatie
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: De exterieurrestauratie van de Sint-Niklaaskerk zal worden afgerond in juni/juli 2025.

Interieur: Het interieur van de Sint-Niklaaskerk is in minder goede staat. Door vochtproblemen en aantasting van de houten draagstructuur, is op verschillende plaatsen schade aan het pleisterwerk.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, klokken, ...

2019: Herstel daken

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

2023-2025: Exterieurrestauratie

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Gewenste werken

Interieurrestauratie

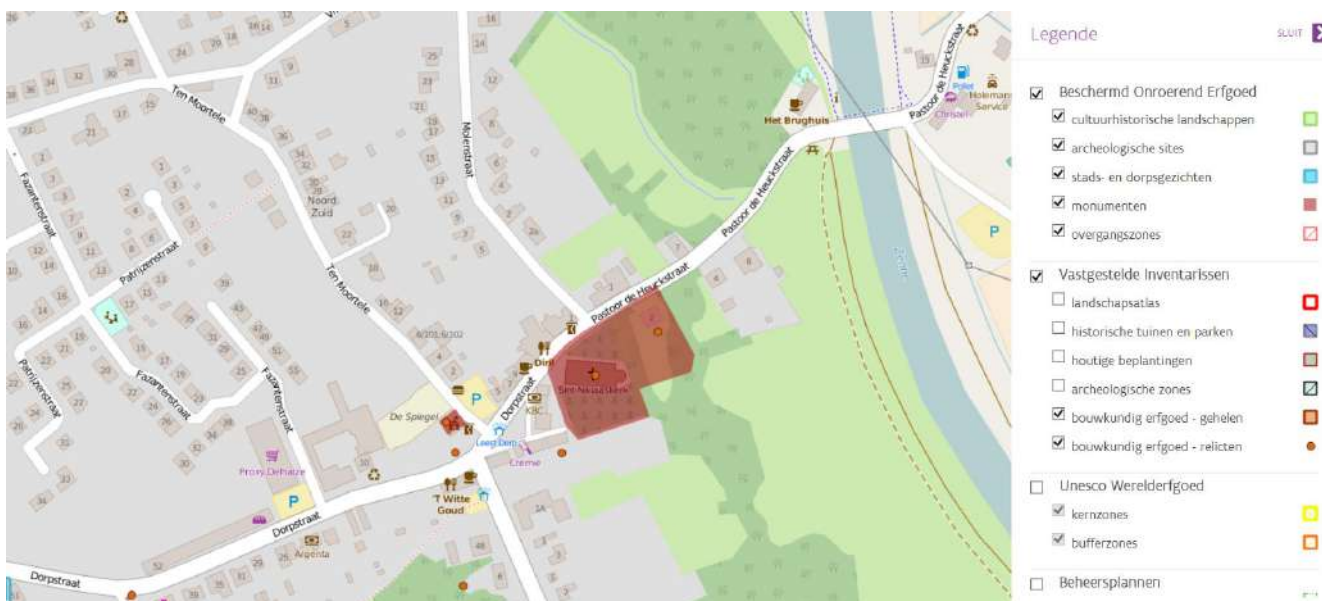
Restauratie kapellen

Inspectie, onderhoud en keuringen

De Sint-Niklaaskerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.12.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Niklaaskerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Niklaaskerk bevindt zich in het centrum van deelgemeente Leest, langs een doorgangsweg.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging in de deelgemeente Leest is de Sint-Niklaaskerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 100m).

Er bevinden zich slechts enkele parkeerplaatsen in de onmiddellijke omgeving van de kerk.

Op ca 100m bevindt zich een kleine parking.

Omgeving

Rond de kerk bevindt zich het kerkhof met afsluitmuur. Op het kerkhof bevinden zich enkele belangrijke en monumentale grafmonumenten. Kerkhof en afsluitmuur maken deel uit van de bescherming als monument.

In de nabije omgeving bevindt zich het dorps huis van Leest.

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond kerk en kerkhof is verhard.

2.12.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Niklaaskerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op de zaterdag die de 1^e zondag van de maand voorafgaat, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken, uitvaarten en een vormselviering plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Niklaaskerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie¹: **De Sint-Niklaaskerk is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.**

In de Sint-Niklaaskerk vinden occasioneel optredens van kren en fanfares plaats.

¹ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.12.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Niklaaskerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Sint-Niklaaskerk wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie²: De Sint-Niklaaskerk zal in de toekomst verder occasioneel gebruikt worden voor optredens.

De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De dorpskerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst (nog) meer inzetten op allerlei nevenbestemmingen, nuttig voor de dorpswerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

Plan van aanpak

Voor de kerken in de dorpen kijken we verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap en het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke dorpen. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan dorpsconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de dorpen. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun dorp kunnen laten ontdekken, vanuit de dorpskerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid. De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen/valorisaties in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van het dorp verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

² ibidem

2.13. SINT-LAMBERTUSKERK (MUIZEN)

Voorgevel Sint-Lambertuskerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk en omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

2.13.1. IDENTIFICATIE

Naam

Sint-Lambertuskerk

Geografische ligging

Muizen (deelgemeente van de stad Mechelen)

Provincie Antwerpen

Adres: Muizen-Dorp 4, 2812 Muizen

Kadasternummer: 12409/A0220/00C000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of Regio: Pastorale Regio Mechelen

Parochie: Lieve-Vrouweparochie

Eigenaar

Stad Mechelen/ Kerkfabriek Lieve-Vrouweparochie (deel)

Beheer

Kerkfabriek Lieve-Vrouweparochie

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Lambertus (ID 109977)

Beschermd als monument:

13/02/1998: Parochiekerk Sint-Lambertus (ID 4414)

07/11/2014: Parochiekerk Sint-Lambertus: pastorie met omgeving en verbindingsmuur (ID 4418)

Beheersplan

In 2022 werd een beheersplan opgemaakt voor de Sint-Lambertussite, bestaande uit Sint-Lambertuskerk en pastorie, de toren van de voormalige Sint-Lambertuskerk en omgeving met archeologische site.

2.13.2. BESCHRIJVING

2.13.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed en van het beheersplan uit 2022.

Bescherming

Parochiekerk Sint-Lambertus: De parochiekerk Sint-Lambertus is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de:

artistieke waarde

Modernistische kerk met sterke aandacht voor symboliek, gebouwd in 1960-1966 naar ontwerp van architect Engels en in die tijd een voorbeeld van eigentijdse kerkenbouw. Belangrijke kunstenaars als René Guiette en Rik Poot verleenden hun medewerking.

historische waarde

De moderne kerk, opgericht in het begin van de jaren 1960, bevindt zich in een omgeving die getuigt van een eeuwenoude religieuze geschiedenis, die mogelijk aan de basis ligt van het ontstaan van het Mechelse kapittel.

Historiek

Reeds in de 7de of 8^e eeuw was er al een bedehuis langs de Dijle dat vermoedelijk werd platgebrand door Noormannen. In de 11de eeuw werd er een achthoekige centraalbouw opgebouwd waarvan een restant nog steeds zichtbaar is in het onderste deel van de toren.

Bron: Van den Notelaer, D, *Een archeologische evaluatie van de voormalige Sint-Lambertuskerk te Muizen, Geel*, 2018

In het begin van de 16de eeuw werd de centraalbouw vervangen door een eenbeukige kerk met drie traveeën in gotische stijl. Deze kerk werd op het einde van de 16de eeuw, samen met het aangrenzende cisterciënzerklooster vernield maar later, samen met de toren, opnieuw hersteld.

In de 18de eeuw werden herstellingen uitgevoerd, de kerk werd vergroot met 2 zijbeuken en de toren verstevigd met steunberen. Op de Ferrariskaart (1777) is te zien dat het kerkhof zich ten zuiden van de kerk bevond, door een muur begrensd. Het ommuurde domein ten noorden en ten westen van de kerk geeft vermoedelijk de restanten van de voormalige kloostersite weer.

Bij een bombardement op 22 november 1944 werd de oude kerk door een V1-bom vernield. Enkel de westertoren bleef bewaard.

Bron: UGent

Bron: Gazet van Antwerpen

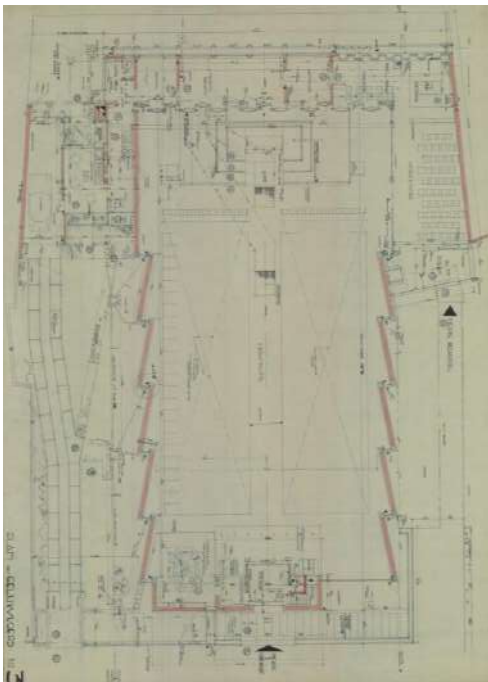
Bron: beeldbank Mechelen, SME004000029

Bouwgeschiedenis

Door het belang van de restanten van de oude kerkgebouwen, die bij archeologisch onderzoek werden ontdekt, besloot men de toren van de voormalige kerk te bewaren en op deze plaats geen nieuwe kerk te bouwen. De nieuwe kerk werd gebouwd onder leiding van Lucien Engels. Deze nieuwe kerk werd in 1960 gebouwd op de plaats van de oude pastorie en werd verbonden met de oude kerktoren door middel van een symbolisch beladen verbindingsmuur. In deze moderne kerk staan eenvoud, functionaliteit en symboliek centraal, zowel in interieur als exterieur.

2.13.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Sint-Lambertuskerk

Beschrijving gebouw

De modernistische kerk werd opgevat als één grote ruimte met een schip van vijf traveeën en een koor van twee traveeën, met aan beide zijden een aanbouw voor de weekkapel en sacristie. De westelijke wand, achter het altaar, is afgewerkt met witte mozaïeksteentjes. Aan het plafond zijn de betonnen dwars- en zijbalken zichtbaar, daartussen zijn de plafondvlakken bekleed met een zoldering van smalle houten latjes, gelegd in een patroon van ruiten en driehoeken.

Beschrijving exterieur

De kerk is opgetrokken in betonskeletbouw, opgevuld met baksteenmetselwerk en afgewerkt met een parament van gebroken witte (lichtgele) bakstenen met cementvoeg. De bakstenen zijn in een ruitvormig patroon geschikt, dat van op een afstand zichtbaar wordt. Volgens de plannen van Engels waren de stenen van de buitengevels 'gelakt'. Het beton is zichtbaar in een aantal elementen, vooral de overstekende dakrand maar ook verticale balken in de gevels. De zijgevels zijn opgevat als zaagtand, waarvan de frontale oostelijke zijdes voorzien zijn van gevelhoge ramen van helder glas met horizontale metalen onderverdeling.

De voorgevel bestaat bovenaan, in de rechterhelft en uiterst links uit een glas-in-beton wand naar ontwerp van René Guiette.

Beeldhouwer Rik Poot realiseerde het imposante Sint-Lambertusbeeld tegen de voorgevel en de staties van de kruisweg. De toegangsdeur tot de weekkapel is dan weer versierd met gegraveerde ruiten van de hand van Jules Heyndels.

© Atran

© Atran

© Atran

Beschrijving interieur, erfgoedobjecten en cultuurobjecten

Het interieur van de kerk is zeer rijk aan roerend erfgoed, al dan niet onroerend door bestemming¹ en bevat ook cultuurobjecten². In het beheersplan worden de als cultuurobjecten aanvaarde objecten beschreven met de bijhorende motivatie.

© Atran

© Atran

© Atran

Voor de interieuraankleding werkten enkele kunstenaars nauw samen met architect Engels.

In de kerk, weekkapel en nevenruimtes bevinden zich een aantal elementen die deel uitmaken van het totaalconcept, het *Gesamtkunstwerk* van Engels. Doordat ze door hun grootte en gewicht nauwelijks verplaatsbaar zijn of niet zonder breekwerk verwijderd kunnen worden, worden ze aanzien als erfgoedelementen en maken ze integraal deel uit van de bescherming.

Deze voorwerpen worden uitgebreid beschreven in het beheersplan. De interieuraankleding bevat een heel aantal symbolische verwijzingen, zoals de doopkapel naast het portaal.

© Atran

© Atran

© Atran

© Atran

De Sint-Lambertuskerk werd door Leon Engels ontworpen als een *Gesamtkunstwerk*, waardoor verschillende interieurelementen in aanmerking komen om erkend te worden als cultuurobject.

In het beheersplan wordt de beschrijving en argumentatie van de cultuurobjecten opgenomen.

© Atran

© Atran

© Atran

© Atran

¹ Onroerende goederen door bestemming zijn roerende goederen die fysiek verplaatsbaar zijn, maar als accessorium van een onroerend goed ook als onroerend worden beschouwd.

² Cultuurobjecten zijn roerende goederen, die door hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte bestaat uit één grote ruimte (type zaalkerk) met een oppervlakte van ca. 510m² (30m x 17m) en een vrije hoogte van ca. 9m. De inkom bestaat uit een klein inkomportaal.

In de kerkruimte is er zitplaats voor 300 personen, in de weekkapel voor 28.

Bijruimtes: Rechts naast de kerkruimte bevindt zich de kleinere weekkapel, waarin de kruisweg zich bevindt. Deze ruimte is door middel van een glazen wand afgescheiden van de hoofdruimte.

Achteraan de kerkruimte bevindt zich de sacristie met een sanitaire ruimte.

Tegelijkertijd met de bouw van de nieuwe kerk, werd onder hetzelfde volume de naastgelegen pastorie opgetrokken. Deze maakt onlosmakelijk deel uit van het geheel. Op het gelijkvloers bevindt zich een vergaderruimte en een garage. Op de verdiepingen bevindt zich de pastorie (momenteel bewoond door pastoor).

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De kerkruimte van de Sint-Lambertuskerk kan niet fysiek worden opgesplitst of gecompartmenteerd, zonder verlies van de architecturale beleving.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich 1 toilet in de pastorie, naast de sacristie.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met gasgestookte condenserende ketels in cascade met warmtewisselaar, luchtgroep en deels ventiloconvectoren.
Verlichting	De elektrische installatie is aan vernieuwing toe. De verlichting bestaat uit LED-verlichting en gloeilampen.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	Geen beeldscherm, wel projectiedoek aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Lambertuskerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, met uitzondering van het koor. Rolstoelgebruikers kunnen de kerk bereiken via de hoofdingang.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft een elektronische diefstal- en brandbeveiliging.
Bliksembeveiliging	Aanwezig, recent vernieuwd.
Gsm-operatoren	/

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	Plaatsing zal worden voorzien na het vernieuwen van de elektriciteitsinstallatie.
Regenwateropvang	Bij de recente dakwerken, werd een regenwaterput geplaatst die een deel van het regenwater opvangt.
Dakisolatie	Bij de recente dakrestauratie werd de bestaande dakisolatie verbeterd, tot 16cm PIR.
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Lambertuskerk is algemeen in goede staat. De dakbedekking werd recent vernieuwd. Plaatselijk zien we betonrot ter hoogte van de ingemete glasdallen.

Interieur: Het interieur van de Sint-Lambertuskerk is in redelijk goede staat. Plaatselijk vertoont de kerk kleine gebreken (slijtage).

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

2024: Restauratie daken en aanverwante werken: vernieuwen dakdichting, plaatsen dakisolatie, herstel terrassen, deels vernieuwen riolering, verbeteren toegankelijkheid daken

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Restauratie en energetische verbetering van het stalen buitenschrijnwerk van pastorie met o.a. voorzien van verbeterde thermische beglazing.

Gewenste werken

Aanpakken van betonrot aan de glasdallen

Renovatie elektrische installatie en vervangen verouderde verlichting

Plaatsen zonnepanelen op het dak van de kerk

Het vernieuwen van de bevloering in de kerk in het bijzonder de verouderde linoleum

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Lambertuskerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.13.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Lambertuskerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Lambertuskerk bevindt zich in het centrum van deelgemeente Muizen, in de noordwestelijke hoek van het dorpsplein Muizen-Dorp. De naastgelegen pastorie vormt één geheel met de kerk.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging in de deelgemeente Muizen is de Sint-Lambertuskerk goed bereikbaar met het openbaar vervoer. (bushalte op ca. 300m, treinstation op ca. 400m).

Er bevindt zich een parking op het centrale dorpsplein (Muizen-Dorp), vlak voor de kerk.

Langs de Dijle, vlot bereikbaar via Dijleberg, loopt een jaagpad dat vaak gebruikt wordt door wandelaars en fietsers, zowel voor dagelijkse verplaatsingen als voor toeristische activiteiten.

Omgeving

De toren van de voormalige Sint-Lambertuskerk bevindt zich ten noorden van de kerk met een omliggend grasveld (plaats van de oude, afgebroken kerk). De toren is door middel van een symbolisch geladen muur verbonden met de nieuwe kerk en omgeving. Ten noorden van de toren zien we, op de perceelsgrens, de restanten van de oude kerkmuur. De omgeving van de oude toren en kerk is beschermd als archeologische site 'Middeleeuwse centraalbouw'. Deze site maakt deel uit van het beschermde cultuurhistorische landschap 'Parkgebied langs de Dijle: fase 2'.

Achteraan is de kerk via koer verbonden met het parochiecentrum Rerum Novarum, waarin zich vergaderzalen en een feestzaal bevinden.

In de nabije omgeving, in het dorpscentrum, bevindt zich het voormalige gemeentehuis, momenteel Dorpshuis Muizen, met sociale functies (bibliotheek) en ruimten, die ter beschikking gesteld worden aan de plaatselijke verenigingen. Daarnaast vinden we de plaatselijke basisschool De Bel en Sporthal Appelaar.

Publieke ruimte

Het dorpsplein Muizen-Dorp wordt gevormd door een met linden beplant rechthoekig gekasseid plein, thans ingericht als parking en vrij beperkt bebouwd. Ten noordwesten bevindt zich de kerksite, een cluster van diverse religieuze bouwwerken uit verschillende periodes.

Het grasveld naast de kerk (rond de voormalige toren) leent zich tot ontmoetingsruimte. De plaatselijke jeugdbeweging maakt hier regelmatig gebruik van voor de wekelijkse vergaderingen en het jaarlijks feestweekend. Een petanquebaan werd enkele jaren geleden aangelegd.

2.13.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Lambertuskerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zondag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Lambertuskerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie³: **De Sint-Lambertuskerk is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.**

In de kerk vinden occasioneel concerten en tentoonstellingen plaats.

De kerk staat dagelijks open. Bezoekers kunnen ter plaatse de kerk en haar inrichting bezoeken.

³ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.13.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Lambertuskerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Sint-Lambertuskerk wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

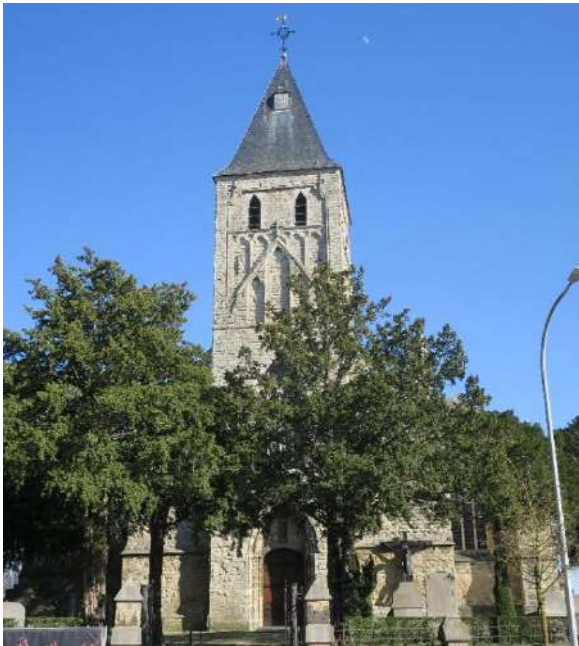
Nevenbestemming/valorisatie⁴: De Sint-Lambertuskerk zal in de toekomst verder occasioneel gebruikt worden voor concerten en tentoonstellingen.

De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en/of valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De dorpskerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst (nog) meer inzetten op allerhande nevenbestemmingen/valorisaties, nuttig voor de dorpswerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

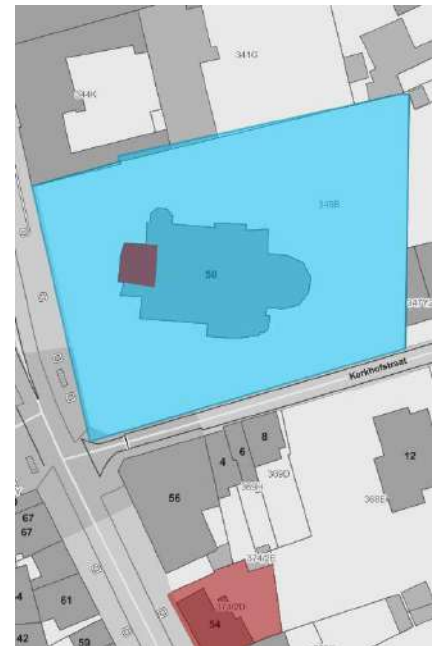
Plan van aanpak

Voor de kerken in de dorpen kijken we verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap en het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke dorpen. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan dorpsconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de dorpen. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun dorp kunnen laten ontdekken, vanuit de dorpskerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid. De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen/valorisaties in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van het dorp verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

⁴ ibidem

2.14. ONZE-LIEVE-VROUW VAN BIJSTANDKERK (WALEM)

Voorgevel Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerendergoed.be)

2.14.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk

Geografische ligging

Walem (deelgemeente van de stad Mechelen)
Provincie Antwerpen
Adres: Koning Albertstraat 58, 2800 Mechelen
Kadasternummer: 12037/B0346/00_000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel
Dekenaat of Regio: Pastorale Regio Mechelen
Parochie: Catharina

Eigenaar

Stad Mechelen

Beheer

kerkfabriek Catharina

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019 Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand (ID 109823)

Beschermde als monument:

21/01/1985: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand: toren (ID 4811)

Gelegen in beschermd stadsgezicht:

21/01/1985: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand met kerkhof en kerkhofmuur (ID 4812)

Beheersplan

Voor de Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk te Walem werd geen beheersplan opgemaakt.

2.14.2. BESCHRIJVING

2.14.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed.

Bescherming

Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand: toren: Onze-Lieve-Vrouwekerk: toren is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: **historische waarde**

Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand met kerkhof en kerkhofmuur: De Onze-Lieve-Vrouwekerk en kerkhof, met inbegrip van de omheining, is beschermd als dorpsgezicht omwille van het algemeen belang gevormd door de:

historische waarde (in casu stedenbouwkundig-esthetische waarde)

Historiek

Het eerste bedehuis van Walem, waarschijnlijk een dochterkerk van Mechelen, werd volgens archivalia ingewijd op 20/8/1203 door Jean de Béthune, bisschop van Kamerijk. Enkele historici menen dat de huidige toren ondanks veelvuldige aanpassingen tot deze periode opklimt, doch anderen situeren hem in de 14de eeuw.

Bron: beeldbank Mechelen, SME001002508

Bron: beeldbank Mechelen, SME001002895

Bron: beeldbank Mechelen, SME001002896

Bouwgeschiedenis

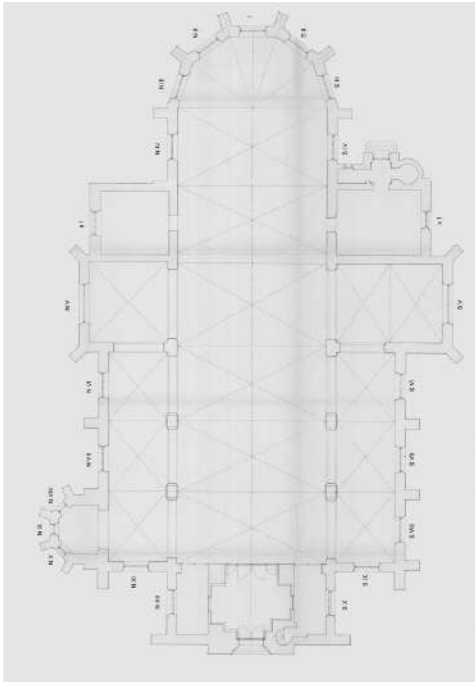
Oorspronkelijke kerk herhaaldelijk geteisterd: onder meer in brand gestoken en deels vernield door Maarten Van Rossem in 1542; opnieuw ingewijd in 1546; in 1576 nogmaals in brand gestoken door de Spaanse troepen en nagenoeg volledig vernield door de geuzen in 1580.

Algemeen herstel in 1617-1618: de Romaanse kerk, die volgens de opgravingen van 1956 oorspronkelijk bestond uit drie beuken (naderhand teruggebracht tot één brede beuk) werd uitgebreid met zijbeuken; in 1780 herstellingswerken aan de toren; het koor werd pas in 1833 gereconstrueerd in baksteen en was lager dan het huidige. In 1869 verlenging transept naar ontwerp van de provinciale architect J. Schadde.

Volledige vernieuwing in neogotische stijl onder pastoor F. Bruynkens (1903-1923) naar ontwerp van Ph. Van Boxmeer, naderhand overgenomen door E. Careels (1905). De kerk werd afgebroken in 1911, enkel toren, koor en transept bleven overeind. Na de zware oorlogsschade van de Eerste Wereldoorlog hersteld in 1921.

In 1952 uitgebrand door bliksem, waarbij het oorspronkelijke mobiliair volledig verloren ging. Gezien het toenmalige vooroordeel tegen neogotiek en de omvang van de schade werd door de K.C.M.L. geopteerd voor "een herstel dat een gevoelige verbetering, gebaseerd op vereenvoudiging" zou tot stand brengen.

Heropbouw (met uitzondering van de toren die behouden bleef) naar ontwerp van J. Willems in de periode 1956-1957. In deze periode werden ook de torenmuren versterkt.

2.14.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden**Grondplan**

Grondplan Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk

Beschrijving gebouw

Georiënteerde neogotische kerk, de plattegrond vertoont een driebeukige kruiskerk met schip van vier traveeën, een ingebouwde westtoren, zijbeuken van drie traveeën, onregelmatig uitspringend transept met vlakke sluiting en een koor van twee traveeën met vijfzijdige sluiting; weekkapel in het noordelijk oksel van koor en transept, ten zuiden sacristie, laatstgenoemde met rond torentje. Driezijdig uitgebouwde doopkapel aan de noordelijke zijbeuk. Vierkante westertoren van drie geledingen onder ingesnoerd tentdak.

Beschrijving exterieur

De kerk is volledig opgetrokken uit zandsteen en natuursteen. Schip onder zadeldak, schilddaken voor de zijbeuken met dakbedekking uit leien. Vierkante westertoren van drie geledingen onder ingesnoerd tentdak met leien. Westgevel, zijbeuk en koorgevels met spitsboogvensters met natuurstenen monelen met ingewerkt rozas. Vensters met niet-figuratief gekleurd glas-in-lood, met uitzondering van figuratieve glas-in-loodpanelen in doopkapel.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

Ommuurd kerkhof met kerkhofmuur van natuursteen op arduinen sokkel, geritmeerd door pijlers, volgens oude foto's van omstreeks de eeuwwisseling, doch naderhand verlaagd.

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Eenvoudig, neogotisch interieur, beuken gescheiden door spitsboogarcade op rechthoekige pijlers. Kruisribgewelven met gewelfvlakken van baksteen en natuurstenen ribben. Toren met vernieuwd kruisribgewelf in portaal. Kruisribgewelfvlakken van baksteen en natuurstenen ribben. Meubilair van ca. 1957.

© stad Mechelen, 2009

© stad Mechelen, 2009

© stad Mechelen, 2009

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 43m x 22m) bestaat uit een inkomportaal, hoofdbeuk met 2 zijbeuken, dwarsbeuken en koor met vijfhoekige sluiting.

In de kerk zijn ca. 170 zitplaatsen.

Bijruimtes: Naast het koor bevindt zich de weekkapel (Kongolokapel) en de sacristie, tegen de zijbeuk is de doopkapel aangebouwd.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: Indien gewenst kan de kerkruimte van de Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandskerk worden voorzien van een architecturale indeling. Om de ruimtelijke ervaring te behouden, wordt best gewerkt met het inbrengen van een volume in de ruimte, geen fysieke opsplitsing.

Er zijn, buiten de vermelde bijruimtes, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich 1 toilet achter de sacristie.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met een gasbrander.
Verlichting	Er is LED- en hologeenvlichting.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	Uittrekbaar scherm voor projectie aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	De Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandskerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft geen alarm- of brandinstallatie.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	/

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermd fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: Het exterieur van de Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk is in goede staat.

Interieur: Het interieur van de Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk is in redelijke staat. Er is vochtschade aan pleisterwerk.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2019: Restauratie glas-in—lood en natuurstenen monelen

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Gewenste werken

Herstel bepleistering en schilderwerk interieur

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermd kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.14.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk in zijn ruimtelijke omgeving (www.geo.onroenderfgoed.be)

Ligging

De Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk bevindt zich in het centrum van deelgemeente Walem, langs de N1 Antwerpen-Mechelen. De kerk is gelegen op een verhoogd kerkhof dat nog in gebruik is.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging in de deelgemeente Walem is de Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk goed bereikbaar (bushalte op 50m).

Er bevinden zich enkele parkeerplaatsen langs de straat.

Omgeving

De kerk vormt samen met kerkhof en kerkhofmuur het beschermde stadsgezicht 'Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand met kerkhof en kerkhofmuur'.

In de nabije omgeving bevindt zich het voormalige gemeentehuis van Walem, thans dorpshuis.

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond de kerk en kerkhof is verhard.

2.14.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zaterdag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden dopen, huwelijken, uitvaarten en eerste communievieringen plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie¹: **De Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk is ter beschikking voor een nevenbestemming.**

In de Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk vinden occasioneel tentoonstellingen plaats.

¹ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.14.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk blijft ter beschikking voor een nevenbestemming, volgens de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie²: De Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk zal in de toekomst verder occasioneel gebruikt worden voor tentoonstellingen.

De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en/of valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De dorpskerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst (nog) meer inzetten op allerhande nevenbestemmingen/valorisaties, nuttig voor de dorpswerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

Plan van aanpak

Voor de kerken in de dorpen kijken we verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap en het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke dorpen. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan dorpsconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de dorpen. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun dorp kunnen laten ontdekken, vanuit de dorpskerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid. De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen/valorisaties in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van het dorp verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

² ibidem

2.15. SINT-AMANDUSKERK (HEFFEN)

Voorgevel Sint-Amanduskerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

2.15.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Sint-Amanduskerk

Geografische ligging

Heffen (deelgemeente van de stad Mechelen)
Provincie Antwerpen
Adres: Heffen-Dorp 15, 2801 Mechelen
Kadasternummer: 12012/A0347/00B000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel
Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen
Parochie: Lieve-Vrouwe

Eigenaar

Stad Mechelen

Beheer

Kerkfabriek Lieve-Vrouweparochie

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Amandus (ID 109676)

Bescherming als monument:

03/06/1986: Parochiekerk Sint-Amandus met kerkmeubilair (ID 6036)

12/02/1998: Parochiekerk Sint-Amandus: kerkhof (ID 6079)

Beheersplan

In 2021 werd een beheersplan opgemaakt voor de Sint-Amanduskerk en kerkhof te Heffen.

2.15.2. BESCHRIJVING

2.15.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed en van het beheersplan uit 2021.

Bescherming

Parochiekerk Sint-Amandus met kerkmeubilair: De Sint-Amanduskerk is met inbegrip van het kerkmeubilair (twee zijaltaren, twee biechtstoelen, preekstoel, doopvont, twee 17de-eeuwse grafstenen, 18de-eeuwse kerkmeestersbank, de klokken, koorgestoelte, neogotisch hoofdaltaar, credenstafel, schilderij Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën, schilderij Sint-Rochus, schilderij Onze-Lieve-Vrouw schenkt de rozenkrans aan de Heilige Dominicus, schilderij Heilige Amandus, schilderij Ten Hemelopneming van Maria, beeld Heilige Bernardus, beeld Heilige Amandus, twee Christusbeelden 18de eeuw, vier koperen kandelaars, vier messing kanderlaars, het orgel) beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de:

historische waarde

Parochiekerk Sint-Amandus: kerkhof: Kerkhof Sint-Amanduskerk is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de:

historische waarde

Historiek

Parochie volgens J. Verbesselt ontstaan in de 9de eeuw, terwijl de oorspronkelijke hallenkerk zou opgericht zijn in de 13de eeuw. Volgens de kaart van Bolin van circa 1560 bestond de kerk destijds uit een grote vierkante toren onder plat dak, geflankeerd door twee gebouwen (zijbeuken) onder spits dak, gedekt met schaliën. Het geheel vormde een indrukwekkende constructie, verwijzend naar het toenmalige belang van Heffen.

Bron: Algemeen Rijksarchief
Uittreksel uit de kaart van Bolin, 16e -17e E.,

Bron: Algemeen Rijksarchief
Kadastrale kaart dorpskom Heffen,, ca. 1801-1825

Bron: beeldbank Mechelen, SME001002028

Bouwgeschiedenis

Oorspronkelijke kerk bestond uit een grote vierkante toren onder plat dak, geflankeerd door twee gebouwen (zijbeuken) onder spits dak, gedekt met schaliën. Resten hiervan bleven bewaard in de onderbouw van de toren en de natuurstenen zuilen met vroeg-gotisch kapiteel in de middenbeuk. Zijbeuken verbreed naar ontwerp van architect L. Serrure van 1834; dit ontwerp voorzag eveneens in een doopkapel en een bergruimte. Huidig koor en sacristie opgericht in 1853 (zie arduinen gedenksteen, verwijzend naar de eerstesteenlegging door pastoor Verlinden), onder toezicht van de provinciale architect F. Berckmans, naderhand overgenomen door J. Schadde. Op 9 juli 2024 richtte een zware storm schade aan aan de kerk, de torenspits werd afgerukt en kwam op het dak van het schip terecht.

Bron: RTV

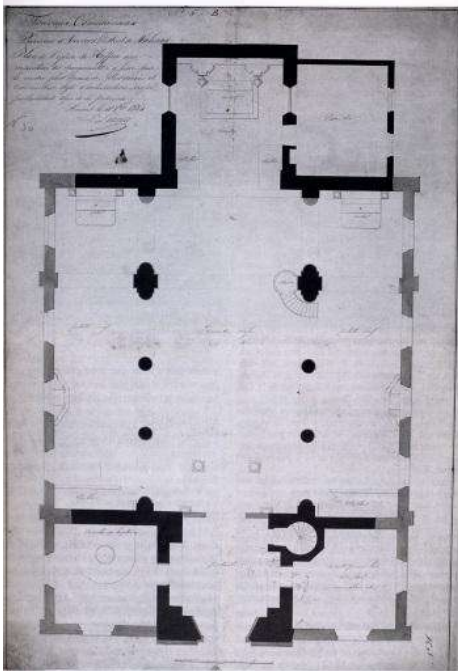
© Dirk Vertommen

Bron: VRT NWS

2.15.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Sint-Amanduskerk

Beschrijving gebouw

Georiënteerde, driebeukige hallenkerk op nagenoeg rechthoekige plattegrond, met ingebouwde rechthoekige westtoren, een schip van vijf traveeën en een koor van twee rechte traveeën en een driezijdige sluiting met versneden steunberen, geflankeerd door rechthoekige sacristieën (omgevormd tot bergruimte aan noordzijde).

Beschrijving exterieur

Met uitzondering van de toren is de kerk opgetrokken uit baksteen, schip op zandstenen sokkel. Koor met baksteenfries. Zandstenen westtoren met onderbouw opklimmend tot de 13de-14de eeuw. Schip en zijbeuken onder zadeldak met leien bedaking, toren met ingesnoerde leien naaldspits. Gevels van zijbeuken en koor met sobere spitsboogvensters, zuidsacristie met zandstenen hoekblokken en rechthoekige vensters in vlakke arduinen omlijsting. Enkele glasramen uit het atelier van de familie Pluys van 1894, onder meer Sint-Amandus.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2017

Gaaf bewaard en ommuurd kerkhof, dat in essentie één geheel vormt met de reeds beschermde kerk, een belangrijk herkenningspunt in het centrum van de gemeente met een aantal fraaie grafmonumenten uit de 19de en 20ste eeuw.

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuurgooederen

Bepoetst en witgeschilderd interieur; natuurstenen spitsboogarcade met zuilen op achthoekige sokkel, voorzien van een vroeggotisch knoppenkapiteel; schip met tongewelf, zijbeuken met vlak gewelf; kruis- en straalgewelf in koor. Toren met geplafonneerd ingangsportaal en onleesbare grafstenen op de grond.

© Katrin Berckmans, 2021

© Katrin Berckmans, 2021

© Katrin Berckmans, 2021

Rijkelijk interieur en meubilair (opgenomen in beschermingsbesluit): neogotisch eiken hoofdaltaar van het huis Zech in Mechelen, 1896; portiekaltaren van gemarmerd hout door J.B. Van Dijck en J.F. Van Geel, 1786, in de noordzijbeuk toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, in de zuidelijke zijbeuk aan Sint-Amandus; rococo preekstoel, derde kwart 18de eeuw. Overig meubilair uit de 18de of 19de eeuw (laat-barokke biechtstoelen, 18de eeuw; eiken koorgestoelte, waarschijnlijk 18de eeuw; eiken 19de-eeuwse kerkmeestersbank).

© Katrin Berckmans, 2021

© Katrin Berckmans, 2021

© Katrin Berckmans, 2021

Beelden: Gepolychromeerd houten beeld van Sint-Bernardus, 17de eeuw; gepolychromeerd Sint-Amandusbeeld, 17de eeuw; Jezus aan het kruis, een geschilderde versie uit de 17de eeuw(?) en een gepolychromeerde versie uit de 18de eeuw; houten beeld van Onze-Lieve-Vrouw met Kind, 19de eeuw.

Schilderijen: Onze-Lieve-Vrouw van zeven weeën met de passiewerktuigen, 17de eeuw, Vlaamse School; Sint-Rochus verzorgd door een engel, circa 1618, toegeschreven aan F. Walschartz; 19de-eeuwse doeken als Tenhemelopneming van Maria, Heilige Amandus, Onze-Lieve-Vrouw schenkt rozenkrans aan de Heilige Dominicus door Frans Van Dorne.

© Katrin Berckmans, 2021

© Katrin Berckmans, 2021

© Katrin Berckmans, 2021

© Katrin Berckmans, 2021

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 34m x 20m) bestaat uit een inkomzas, hoofdbeuk en 2 zijbeuken en een koor met driezijdige sluiting.

In de kerkruimte is er zitplaats voor 320 personen.

Bijruimtes: Rechts van het altaar bevindt zich de sacristie. Links van het altaar is er een lokaal met de verwarmingsinstallatie.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: Indien gewenst kan de kerkruimte van de Sint-Amanduskerk worden voorzien van een architecturale indeling. Om de ruimtelijke ervaring te behouden, wordt best gewerkt met het inbrengen van een volume in de ruimte, geen fysieke opsplitsing.

Er zijn, buiten de vermelde bijruimtes, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich 1 toilet in de technische ruimte.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met direct gestookte luchtgroep op stookolie.
Verlichting	Verlichting met kwikdamplampen en gloeilampen
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Amanduskerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, met uitzondering van het koorgedeelte.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft geen alarm- of brandinstallatie. Op advies van de politiezone zijn het sluitwerk aangepast en voorzien van veiligheidssleutels
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	/

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Amanduskerk is in redelijke staat, met uitzondering van de daken na de stormschade van juli 2024.

Interieur: Het interieur van de Sint-Amanduskerk is in redelijke staat, met uitzondering van de schade ten gevolge de storm van juli 2024

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Geplande werken (2025-2031)

Heropbouw en restauratie exterieur en interieur, vernieuwing elektriciteit

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Gewenste werken

/

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Amanduskerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2024) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.15.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Amanduskerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Amanduskerk bevindt zich in het centrum van deelgemeente Heffen, aan het dorpsplein Heffen-Dorp.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging in de deelgemeente Heffen is de Sint-Amanduskerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 500m).

Er bevinden zich enkele parkeerplaatsen in de omgeving van de kerk.

Omgeving

Rond de kerk bevindt zich een ommuurd kerkhof met 19de eeuwse grafmonumenten en een fraaie eclectische grafkapel.

In de nabije omgeving bevindt zich het ontmoetingscentrum Heffen (De Kettinghe).

Publieke ruimte

De publieke ruimte rond kerk en kerkhof is verhard.

2.15.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Amanduskerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zaterdag of zondag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Amanduskerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie¹: **De Sint-Amanduskerk is ter beschikking voor een nevenbestemming.**

In de Sint-Amanduskerk vinden occasioneel activiteiten plaats.

¹ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.15.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Amanduskerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Sint-Amanduskerk blijft ter beschikking voor een nevenbestemming, volgens de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie²: De Sint-Amanduskerk zal in de toekomst verder occasioneel gebruikt worden voor activiteiten.

De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en/of valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De dorpskerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst (nog) meer inzetten op allerhande nevenbestemmingen/valorisaties, nuttig voor de dorpswerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

Plan van aanpak

Voor de kerken in de dorpen kijken we verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap en het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke dorpen. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan dorpsconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de dorpen. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun dorp kunnen laten ontdekken, vanuit de dorpskerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid. De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen/valorisaties in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van het dorp verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

² ibidem

2.16. SINT-MARTINUSKERK (HOMBEEK)

Voorgevel Sint-Martinuskerk
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerendergoed.be)

2.16.1. IDENTIFICATIE**Naam**

Sint-Martinuskerk

Geografische ligging

Hombeek (deelgemeente van de stad Mechelen)
Provincie Antwerpen
Adres: Sint-Maartensplein z.nr., 2811 Hombeek
Kadasternummer: 12016/A0139/00B000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel
Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen
Parochie: Emmaüs

Eigenaar

Kerkfabriek Emmaüs

Beheer

Kerkfabriek Emmaüs

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Martinus (ID 110237)

Beschermde als monument:

12/10/1981: Parochiekerk Sint-Martinus: orgel (ID 6096)

Beheersplan

Er werd geen beheersplan opgemaakt voor de Sint-Martinuskerk te Hombeek.

2.16.2. BESCHRIJVING

2.16.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort relevant en niet limitatief overzicht en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed (<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/1611>).

Bescherming

Parochiekerk Sint-Martinus: orgel: Het orgel in de Sint-Martinuskerk is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: **historische waarde**

Historiek

Volgens J. Verbesselt ontstaan als villa-hofkerk in de 9de eeuw. De eigenlijke parochiegeschiedenis begon toen Burchard, bisschop van Kamerijk, het altaar van Hombeek in 1129 aan de abdij van Kortenberg schonk. Mede door haar toedoen en de abdij van Leliëndaël, groeide Hombeek in de tweede helft van de 13de eeuw uit tot een belangrijk centrum met een volwaardige "ecclesia": een romaans éénbeukig kerkje met een rechthoekig koor en een vierkante westtoren.

Bron: beeldbank Mechelen, SME001002172_detail

Bron: SAM_Ferraris Hombeek

Bron: beeldbank Mechelen, SME001002026

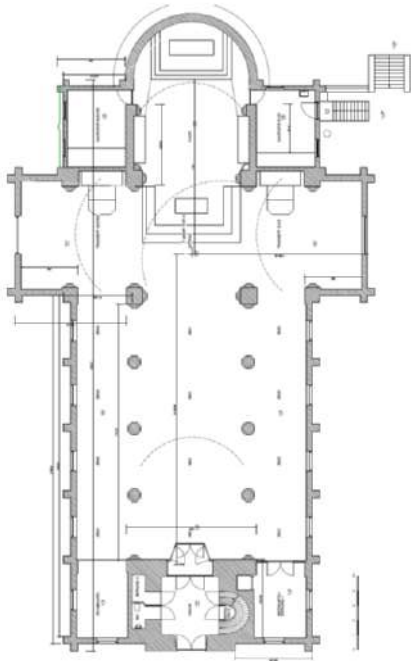
Bouwgeschiedenis

Oorspronkelijk stond hier een romaans éénbeukig kerkje met een rechthoekig koor en een vierkante westtoren. Midden 19de eeuw volledig herbouwd (met uitzondering van de toren).

Na de godsdiensttroebelen van de 16de eeuw was de kerk volledig vervallen; meerdere herstellingswerken en gedeeltelijke heropbouw wisselden elkaar af tot in 1661 het schip helemaal werd heropgebouwd gevolgd door de bouw van twee zijbeuken; in 1737 koor herbouwd en vergroot; in 1751 werd de toren verhoogd en voorzien van een klokvormige torenhelm.

Midden 19de eeuw naar ontwerp van provinciaal architect J. Schadde volledig herbouwd (met uitzondering van de toren) omdat een vergroting noodzakelijk was geworden omwille van de bevolkingstoename. Eerste fase (afbraak oud koor, bouw nieuw koor, transept en arcade) aangevat in 1855; in 1856 bouw zijbeuken, voltooid januari 1857.

Nieuwe periode van bouwactiviteit in 1936-1943, nadat een orkaan in 1936 de toren en kerk zwaar had toegetakeld; herstel torenspits naar ontwerp van architect G. Careels in 1938.

2.16.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden**Grondplan**

Grondplan Sint-Martinuskerk

Beschrijving gebouw

Plomp aandoende kruisbasiliek met neoromaanse elementen. De plattegrond ontvouwt een georiënteerde, driebeukige kruiskerk met ingebouwde westtoren (weekkapel ten noorden, rouwkapel ten zuiden), schip van vier traveeën, zijbeuken van vijf traveeën, een transept van twee uitspringende traveeën met vlakke sluiting en tot slot een massief koor van één rechte travee met halfronde sluiting, aan weerszijden geflankeerd door een sacristie. Vierkante westtoren van vier geledingen, gemarkeerd door omlopende waterlijsten,

Beschrijving exterieur

Met uitzondering van de zandstenen toren, is de kerk volledig opgetrokken uit baksteen. Zijbeuken met het schip verbonden door middel van luchtbogen van baksteen en arduin, die de kerk een gotisch karakter verlenen.

Schip, dwarsbeuken en koor onder leien zadeldaken, de zijbeuken onder licht hellend lessenaarsdak. Vierkante westtoren met bovenste geleding onder leien klokvormige torenhelm met peerspits.

Schip, koor en transept verlicht door rondboogvensters met bakstenen monelen. In de vensteropeningen figuratief glas-in-lood, na oorlogsschade hersteld naar ontwerp van G. Careels.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

Kerk eertijds omgeven door een kerkhof, dat werd afgeschaft in 1956; pleintje met vrij recent aangelegde beplanting aan de westzijde.

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Sober, bepleisterd en overschilderd interieur met rondboogarcade van bepleisterde zuilen op octogonale natuurstenen sokkel en voorzien van een kapiteel verwijzend naar de romaanse teerlingkapitelen; schip met tongewelf, zijbeuken met kruisgewelven, kruising met koepelgewelf, koor met halfkoepel.

Barokke orgelkast met orgel vermoedelijk uit het begin van de 18de eeuw, getransformeerd midden 19de eeuw en in 1895 gewijzigd door J. Stevens.

© stad Mechelen, 2009

© stad Mechelen, 2009

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2009

Meubilair: hoofdaltaar met de vier kerkvaders, van witte natuursteen door het Antwerpse beeldhouwersatelier De Boeck-Van Wint, 1886; twee portiekaltaren van gemarmerd hout, tweede helft 17de eeuw, ten noorden toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, ten zuiden aan de Heilige Martinus; eiken koorgestoelte van circa 1856; een deel van de neoromaanse, eiken communiebank (circa 1856) bleef bewaard in de rouwkapel; eiken biechtstoelen, eerste helft 19de eeuw.

Arduinen doopvont uit de 14de eeuw, herkapt in de 19de eeuw, met 17de-eeuws deksel van messing

© stad Mechelen, 2013

© stad Mechelen, 2013

© stad Mechelen, 2013

In de kerk beeldhouwwerk uit 18de en 19de eeuw: gekleed beeld Onze-Lieve-Vrouw met Kind, midden 18de eeuw; Heilige Martinus, hout, 19de eeuw en Sint-Laurentius, terracotta, 19de eeuw, beide mogelijk van de hand van J.F. Van Geel.

Schilderijen: apsis met muurschildering Christus en de twaalf apostelen op gouden achtergrond, J. de Gault, 1886; Sint-Martinus, Vlaamse School, tweede helft 17de eeuw, kopie naar A. Van Dijck.

© stad Mechelen, 2013

© stad Mechelen, 2013

© stad Mechelen, 2013

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 43m x 17m) bestaat uit een inkom, hoofdbeuken en 2 zijbeuken, dwarsbeuk en koor met halfronde sluiting

In de kerkruimte is er zitplaats voor 320 personen.

Bijruimtes: Links en rechts van de westtoren (inkom) bevinden zich een weekkapel en een rouwkapel. Rechts naast het koor bevindt zich de sacristie.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: Indien gewenst kan de grote kerkruimte worden voorzien van een architecturale indeling. Om de ruimtelijke ervaring te behouden, wordt best gewerkt met het inbrengen van een volume in de ruimte, geen fysieke opsplitsing.

Er zijn, buiten de vermelde bijruimtes, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevindt zich 1 toilet in het inkomgedeelte.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met warme lucht verwarmd door mazoutketel.
Verlichting	De elektrische installatie werd tijdens de interieurrestauratie vernieuwd, er is LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	/
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De Sint-Martinuskerk is toegankelijk voor rolstoelgebruikers, met uitzondering van het koorgedeelte.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft geen alarminstallatie voor brand en/of inbraak.
Bliksembeveiliging	Aanwezig
Gsm-operatoren	/

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: Het exterieur van de Sint-Martinuskerk is in goede staat.

Interieur: Het interieur van de Sint-Martinuskerk is in goede staat.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw, de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

2017-2025: Regelmatig onderhoud en keuringen van o.a. CV-installatie, elektriciteit, bliksembeveiliging, brand- en inbraakalarm, klokken, ...

2020-2025: Raamovereenkomst 'Periodiek nazicht en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

2023-2025: Restauratie daken en toren

Geplande werken (2025-2031)

2025-2029: Raamovereenkomst 'Periodiek onderhoud en kleine herstellingswerken aan kerkgebouwen te Mechelen'

Gewenste werken

Behandeling opstijgend vocht

Vervangen ramen sacristies

Onderhouds- en schilderwerken houten schrijnwerk

Herstellingswerken vloer

Inspecties, onderhoud en keuringen

De Sint-Martinuskerk is lid van Monumentenwacht Vlaanderen vzw. Op regelmatige tijdstippen zullen inspecties worden uitgevoerd.

De afdeling Projecten en Monumenten van de stad Mechelen zal in de toekomst het bestaande onderhoudscontract voor het onderhoud van alle beschermde kerkgebouwen te Mechelen en deelgemeenten (raamovereenkomst 2020-2025) vernieuwen. Bedoeling is dat, in overleg met de kerkfabrieken, op regelmatige, (twee)jaarlijkse basis een algemeen nazicht en onderhoud gebeurt en de meest dringende herstellingswerken worden aangepakt.

Verder zullen in samenspraak tussen de betrokken diensten van de stad Mechelen en de betreffende kerkfabriek de nodige contracten verlengd of afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.16.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Sint-Martinuskerk in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Sint-Martinuskerk bevindt zich in het centrum van deelgemeente Hombeek, aan het dorpsplein Sint-Maartenplein.

Bereikbaarheid

Gezien zijn centrale ligging in de deelgemeente Hombeek is de Sint-Martinuskerk goed bereikbaar (bushalte op minder dan 250m).

Er bevinden zich enkele parkeerplaatsen in de omgeving van de kerk.

Omgeving

In de omgeving van de kerk is het dorps huis van Hombeek, een ontmoetingscentrum met feest- en vergaderzalen.

Publieke ruimte

In 2017-2018 werd het dorpsplein vernieuwd. Rond de kerk werd het Sint-Maartenplein heraangelegd en geïntegreerd in het nieuwe dorpsplein.

2.16.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De Sint-Martinuskerk is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zaterdag of zondag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De Sint-Martinuskerk is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie¹: **De Sint-Martinuskerk is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.**

In de Sint-Martinuskerk vinden occasioneel concerten plaats.

¹ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een **nevenbestemming in de tijd** kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij **nevenbestemming in de ruimte** wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

2.16.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Sint-Martinuskerk in gebruik voor de eredienst.

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De Sint-Martinuskerk wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie²: De Sint-Martinuskerk zal in de toekomst verder occasioneel gebruikt worden voor concerten.

De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en/of valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De dorpskerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst (nog) meer inzetten op allerhande nevenbestemmingen/valorisaties, nuttig voor de dorpswerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

Plan van aanpak

Voor de kerken in de dorpen kijken we verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap en het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke dorpen. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan dorpsconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de dorpen. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun dorp kunnen laten ontdekken, vanuit de dorpskerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid. De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen/valorisaties in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van het dorp verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

² ibidem

2.17. KAPEL SINT-JAKOB

Aanzicht Kapel Sint-Jakob
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerendergoed.be)

2.17.1. IDENTIFICATIE

Naam

Kapel Sint-Jakob

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Stuijvenbergbaan 141, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12404/F0531/00A000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekanaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Emmaüs

Eigenaar

Stichting Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen

Beheer

Kerkfabriek Emmaüs

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed: /

Beschermd als monument : /

2.17.2. BESCHRIJVING

2.17.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed.

Historiek

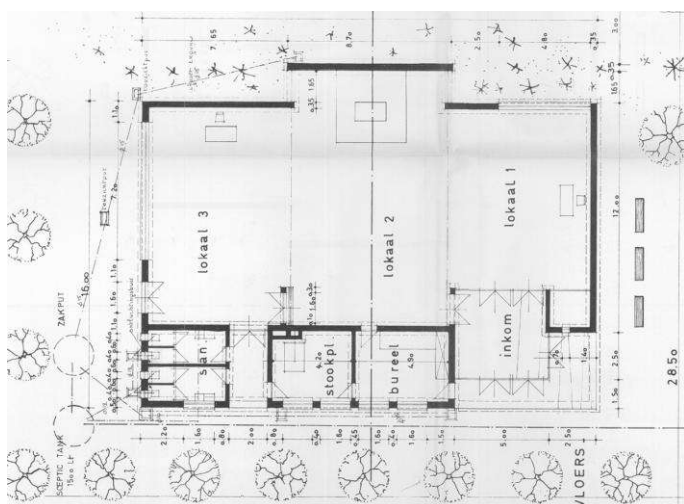
De wijk Stuivenberg, in het zuidwesten van Mechelen, gelegen tussen het Vrijbroekpark, de Zenne, de Warande en het kanaal Leuven-Dijle, was tot halverwege vorige eeuw, een uitgesproken agrarisch gebied. Pastoraal ressorteerde Stuivenberg deels onder de parochie Sint-Jozef Battel en deels onder de parochie Sint-Jan Berchmans. Kort na de grote oorlog werden stelselmatig de landbouwbedrijven verdrongen door verkavelingen en residentiële woningbouw. Door de geleidelijke toename van het aantal inwoners werd toen beslist op Stuivenberg een annex-parochie, oftewel kapelanij op te richten. Jef Van Beersel pr., onderpastoor van Sint-Jan Berchmans, wordt benoemd als kapelaan en kort daarop hebben de eerste erediensten plaats in een voormalige drukkerij op Beneden-Stuivenberg.

Bouwgeschiedenis

De plannen voor een multifunctionele kapel en ontmoetingsruimte worden uitgevoerd in 1967. In 1968 wordt de kapel in gebruik genomen.

2.17.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Kapel Sint-Jakob

Beschrijving gebouw

De plattegrond vertoont een open ruimte (zaalkerk), die opsplitsbaar is in drie afzonderlijke lokalen.

Beschrijving exterieur

De kapel is opgetrokken in baksteen onder licht hellend dak met roofing.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2017

© stad Mechelen, 2025

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuurgoederen

Sober interieur.

Bron: <http://www.sintjakob.be/index.php/gemeenschapsleven>

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kapelruimte (ca. 24m x 17m) bestaat uit een inkomportaal en één grote, open ruimte, opsplitsbaar in drie afzonderlijke lokalen.

In de kapel zijn ca. 99 zitplaatsen.

Bijruimtes: Vooraan bevindt zich een inkomportaal. Aan de straatzijde zijn er een bureel/sacristie, stookplaats en sanitair blok..

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De ruimte is opdeelbaar in 3 aparte ruimtes.

Er zijn, naast de vermelde sacristie, bureel en stookplaats, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er bevinden zich 2 toiletten links achteraan.
Verwarming	De kerk wordt verwarmd met warme lucht (condensatieketel).
Verlichting	Er is LED-verlichting.
Keukenvoorzieningen	Er is een vernieuwde kitchenette.
Audiosysteem	Aanwezig en in orde
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De kapel Sint-jacobkapel is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft geen alarminstallatie voor diefstal en brand. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	/
Gsm-operatoren	/

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: Het exterieur van de kapel Sint-Jakob is in goede staat.

Interieur: Het interieur van de kapel Sint-Jakob is in goede staat.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

/

Geplande werken (2025-2031)

/

Gewenste werken

/

Inspecties, onderhoud en keuringen

In samenspraak tussen stad Mechelen en de betreffende kerkfabrieken zullen de nodige contracten afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.17.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Kapel Sint-Jakob in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De kapel Sint-Jakob bevindt zich in de wijk Stuivenberg, ten westen van het stadscentrum.

Bereikbaarheid

De kapel Sint-Jakob is goed bereikbaar (bushalte op ca. 100m).

Er bevinden zich enkele parkeerplaatsen in de omgeving van de kapel.

Omgeving

Op deze site is sinds het begin een kleuterschool gevestigd. En de bloeiende Chiro heeft op het terrein haar eigen lokalen. De zaal, aanpalend aan de kapel, wordt verhuurd voor evenementen van verenigingen en familiale feesten. De kapel ligt in een woonwijk. In de omgeving ligt Busleyden Atheneum, campus De Beemden.

Publieke ruimte

De ruimte rond de kapel is aangelegd met een grasveld.

2.17.4. ACTUEEL GEBRUIK EN DE ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De kapel Sint-Jacob is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zondag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De kapel Sint-Jakob is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie¹: De kapel Sint-Jakob is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.

De kapel Sint-Jakob wordt gebruikt voor gemeenschaps-activiteiten.

2.17.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik/toekomstige functie

Toekomstige hoofdfunctie

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de kapel Sint-Jakob in gebruik voor de eredienst².

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De kapel Sint-Jakob wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie³: De kapel Sint-Jakob zal in de toekomst verder gebruikt worden voor gemeenschapsactiviteiten.

De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en/of valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De kapellen zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst verder gebruikt worden voor gemeenschapsactiviteiten.

Plan van aanpak

Voor de kapellen in de stadsrand willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke wijken. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan wijkconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de wijken. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid.

¹ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een nevenbestemming in de tijd kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij nevenbestemming in de ruimte wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

² Indien er grote investeringen zouden nodig zijn aan de kapellen, zal het blijvend gebruik voor de eredienst opnieuw worden bekeken.

³ Idem voetnoot 1

2.18. KAPEL PIUS X

Voorgevel Kapel Pius X
© stad Mechelen, 2025

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

2.18.1. IDENTIFICATIE

Naam

Kapel Pius X

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Kruisbaan 119a, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/E0832/00N000

Plaats in kerkelijke structuur

Bisdom: Aartsbisdom Mechelen-Brussel

Dekenaat of regio: Pastorale regio Mechelen

Parochie: Emmaüs

Eigenaar

Stichting Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen

Beheer

Kerkfabriek Emmaüs

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed: /

Beschermd als monument : /

2.18.2. BESCHRIJVING

2.18.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed.

Historiek

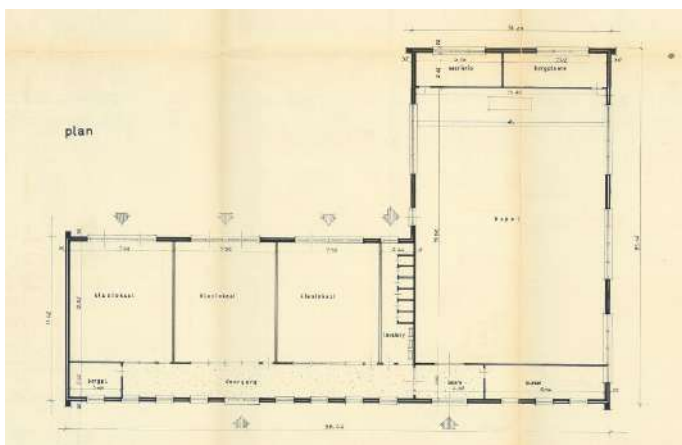
De geloofsgemeenschap van Pius X is ontstaan in 1964 en gegroeid vanuit de vraag van jonge gezinnen om in het oosten van Mechelen-Zuid een plaats te hebben waar men eucharistie in de vernieuwde liturgie kon vieren en ook een open gemeenschap kon vormen.

Bouwgeschiedenis

De kapel werd samen gebouwd met 3 klassen in 1964, in opdracht van de Religieuze Ursulinen van Onze-Lieve-Vrouw-Waver.

2.18.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Grondplan

Grondplan Kapel Pius X (voor de verbouwing van de naastliggende school)

Beschrijving gebouw

De plattegrond vertoont één open ruimte (zaalkerk). Aan de oostzijde aangebouwde klaslokalen.

Beschrijving exterieur

De kapel is opgetrokken in baksteen onder plat dak met roofing.

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

© stad Mechelen, 2025

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuurgooederen

Sober interieur.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

Bron: <http://vieringen.memomechelen.be/#!album-22-14>

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kapelruimte (ca. 23m x 14m) bestaat uit een inkomportaal en één grote, open ruimte.

In de kapel zijn ca. 180 zitplaatsen.

Bijruimtes: Achteraan de kapelruimte bevindt zich de sacristie en berging, vooraan, naast de inkom, bevindt zich een bureel.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De ruimte is niet opdeelbaar.

Er zijn, naast de vermelde sacristie, bureel en berging, geen andere bijgebouwen of uitbreidingsmogelijkheden.

Aanwezige voorzieningen

Sanitair	Er wordt gebruik gemaakt van VEZALO sanitair (Pius X – Centrum)
Verwarming	Gasgestookte luchtverwarming
Verlichting	Verlichting met buislampen
Keukenvoorzieningen	Er wordt gebruik gemaakt van VEZALO keuken (Pius X – Centrum)
Audiosysteem	/
Beeldscherm(en)	/
Rolstoeltoegankelijkheid	De kapel Pius X is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Diefstal-en brandbeveiliging	De kerk heeft geen alarminstallatie voor diefstal en brand. Er zijn brandblusapparaten aanwezig in de kerk.
Bliksembeveiliging	/
Gsm-operatoren	/

Duurzaamheid

Zonnepanelen (en batterijen)	/
Regenwateropvang	/
Dakisolatie	/
Groendak	/
Warmtepomp	/
Warmtenet	/
Windenergie	/
Aquathermie	/

Biodiversiteit

Er is geen waardevolle of beschermde fauna en flora aanwezig.

Bouwfysische toestand

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inspecties Monumentenwacht Vlaanderen vzw en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Exterieur: Het exterieur van de kapel Pius X is in goede staat.

Interieur: Het interieur van de kapel Pius X is in goede staat.

Uitgevoerde, geplande of te voorziene werken

Onderstaande informatie is o.a. gebaseerd op de onderhoudslogboeken van het centraal kerkbestuur Mechelen en de eigen gegevens van de kerkfabriek en de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen

Uitgevoerde werken (periode 2017-2025)

/

Geplande werken (2025-2031)

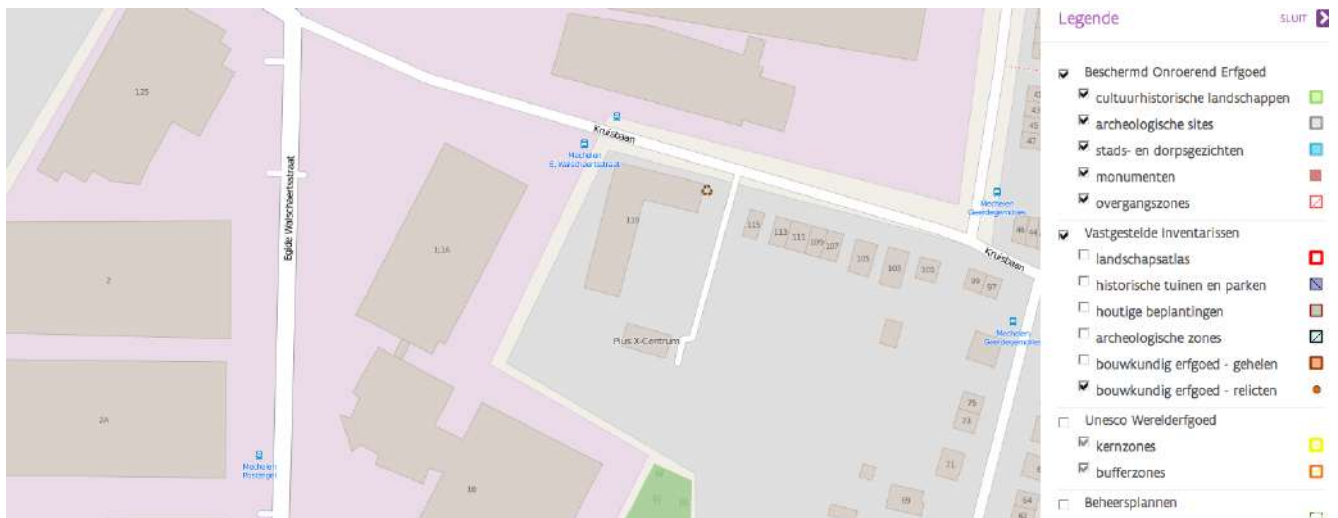
/

Gewenste werken

/

Inspecties, onderhoud en keuringen

In samenspraak tussen stad Mechelen en de betreffende kerkfabrieken zullen de nodige contracten afgesloten worden voor regelmatig nazicht en keuring van zowel elektriciteit, verwarming en bliksembeveiliging.

2.18.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Kapel Pius X in zijn ruimtelijke omgeving
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De kapel Pius X bevindt zich langsheen een rustige straat. De kapel maakt deel uit van het complex Pius X, eigendom VPW.

Bereikbaarheid

De kapel Pius X is goed bereikbaar (bushalte op ca. 120m).
Er bevinden zich parkeerplaatsen in de omgeving van de kapel.

Omgeving

Op deze site is sinds het begin een kleuterschool gevestigd. En de bloeiende Chiro heeft op het terrein haar eigen lokalen. De zaal, aanpalend aan de kapel, wordt verhuurd voor evenementen van verenigingen en familiale feesten. De kapel ligt in een woonwijk. Naast kapel en feestzaal bevindt zich Katholieke Vrije Basisschool De Parel - Pius X kleuterschool. Deze school werd recent afgesplitst van de kapel, verbouwd en uitgebreid.

Publieke ruimte

De ruimte rond de kapel is aangelegd met een grasveld.

2.18.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de informatie bezorgd door de betrokken kerkfabrieken.

Actuele hoofdfunctie

De kapel Pius X is in gebruik voor de eredienst: er is weekendviering op zondag, er zijn geen weekvieringen. In de kerk vinden huwelijken en uitvaarten plaats.

Actueel medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: De kapel Pius X is niet in medegebruik.

Nevenbestemming/valorisatie¹: De kapel Pius X is niet ter beschikking voor een nevenbestemming.

De kapel Pius X wordt gebruikt voor gemeenschaps-activiteiten.

2.18.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

De 'Onderbouwde visie op het toekomstige functie en toekomstig gebruik' en 'Plan van aanpak' wordt niet meer op de fiche per kerk genoteerd, maar wordt opgenomen in hoofdstuk 3 van het kerkenbeleidsplan.

3. Naar een toekomstvisie

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.

Hieronder wordt louter informatief een korte samenvatting genoteerd.

Onderbouwde visie op toekomstig gebruik en toekomstige functie**Toekomstige hoofdfunctie**

Volgens de gegevens van het pastorale plan blijft de Kapel Pius X in gebruik voor de eredienst².

Toekomstig medegebruik/nevenbestemming/valorisatie

Medegebruik: niet van toepassing

Nevenbestemming: De kapel Pius X wordt niet ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming, cfr. de gegevens van het pastorale plan uit 2016 (zie kerkenbeleidsplan Mechelen 2017).

Nevenbestemming/valorisatie³: De kapel Pius X zal in de toekomst verder gebruikt worden voor gemeenschapsactiviteiten.

De mogelijkheden voor nevenbestemmingen en/of valorisatie maken deel uit van de toekomstvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. De kapellen zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst verder gebruikt worden voor gemeenschapsactiviteiten.

Plan van aanpak

Voor de kapellen in de stadsrand willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke wijken. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan wijkconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de wijken. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Hierdoor zorgen we voor verbinding en betrokkenheid.

¹ **Valorisatie** (Initiatief gaat uit van de pastoor/kerkfabriek)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (Beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een nevenbestemming in de tijd kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij nevenbestemming in de ruimte wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

² Indien er grote investeringen zouden nodig zijn aan de kapellen, zal het blijvend gebruik voor de eredienst opnieuw worden bekeken.

³ Idem voetnoot 1

2.A. ONZE-LIEVE-VROUW VAN LELIËNDAALKERK **(profaan verklaard 17/12/2024)**

Voorgevel Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk
(©stad Mechelen, 2015)

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerendergoed.be)

2.A.1. IDENTIFICATIE

Naam

Onze-Lieve-Vrouw- van Leliëndaalkerk

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Bruul 56, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/D0250/00Y000

Eigenaar

vzw Huis van Leliëndaal (Jezuïeten)

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Norbertinessenpriorij Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal (ID 109437)

Beschermd als monument:

25/03/1938: Norbertinessenpriorij Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal: kerk en godshuis (ID 7467)

Beheersplan:

In 2020 werd een beheersplan opgemaakt voor de Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk.

2.A.2 BESCHRIJVING

2.A.2.1. Cultuurhistorische waarde

Onderstaande beschrijving geeft een kort, relevant en niet limitatief overzicht van de historiek en bouwgeschiedenis van het kerkgebouw en haar inboedel en is o.a. gebaseerd op de gegevens van de inventaris bouwkundig erfgoed, van het beheersplan uit 2018 en het "Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad, Torens aan de Dijle".

Bescherming

Norbertinessenpriorij Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal: kerk en godshuis: Het godshuis Leliëndaal met kerk is beschermd als monument omwille van het algemeen belang gevormd door de: historische waarde, artistieke waarde, archeologische waarde (**in casu oudheidkundige waarde**).

Historiek

Rond het tweede kwart van de 13de eeuw werd het aanvankelijke klooster Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal te Hombeek opgericht met zusters van het norbertinessenklooster van Gempe, op initiatief van pastoor Lambertus. In 1233 volgde canonieke bevestiging. Bestuurd door een priorin en een proost. Oorspronkelijk onder patroonschap van de norbertijnenabdij van Park, vanaf 1636 onder dat van de norbertijnenabdij van Tongerlo. Verwoesting van het complex tijdens de godsdiensttroebelen (1566-1580) en uitwijking van de zusters naar Keulen. Terugkeer kort nadien en verblijf in de Begijnenstraat en Ganzendries.

In 1592 koopt priorin Maria Boonen het refugium van de norbertijnenabdij Sint-Michiel te Antwerpen, gelegen in de Bruul. Na de oprichting van een kapel en aanpassing van de refugiegebouwen tot een klooster nemen de norbertinessen er hun intrek in 1602.

In 1662-72 wordt de huidige kerk opgericht naar een ontwerp van L. Fayd'herbe onder impuls van proost G. Mutzaert en priorin E. Van Beke. In 1687 bouw van het huis van de proost, rechts naast de kerk met ingang tot het klooster naar ontwerp van J.L. Fayd'herbe.

Opheffing door Jozef II in 1783; kloostergebouwen tijdelijk ingenomen door de ursulinen in 1786.

In 1798 wordt het complex openbaar verkocht aan een lid van de burgerlijke godshuizen. In 1808 volgt de opening van een tehuis voor ouderlingen en wezen in de voormalige kloostergebouwen.

De kerk wordt opnieuw voor de eredienst gebruikt in 1834, na de vestiging van de theologische faculteit der katholieke universiteit in het gebouw links van de kerk, de zogenaamde *Residentie van Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal*. Dit gebouw werd van 1836 tot 1890 ingenomen door de voorbereidende afdeling van het Klein Seminarie, daarna door de witte paters en in 1900-1901 samen met de kerk aangekocht door de jezuiten, die het in 1957 vervingen door een nieuwe bouw. Vernietiging van het eigenlijke kloostercomplex van Leliëndaal door een bombardement in 1940. De kerk en het poortgebouw bleven gespaard. Pas in 1965 wederopbouw naar ontwerp van architect A. Minner.

Bouwgeschiedenis

Barokkerk naar ontwerp van L. Fayd'herbe. Eerste steenlegging in 1662 gevolgd door verschillende wijzigingen van de plannen en opbouw met heel wat problemen, zoals het overhellen van de voorgevel welke na betwisting in 1664 toch afgebroken werd en vervangen door de huidige.

Begin 19de eeuw was de kerk verwaarloosd en toegetakeld door de Burgerlijke Godshuizen. Verkoop van het rijke meubilair; inrichting als magazijn en schrijnwerkerij; afbraak van de geveltop (uit vrees voor invallen): plaatsing van een muur in de kerk tussen het tweede en derde venster voor inrichting van een infirmerie. In 1834 opnieuw opengesteld. Kort daarop hersteld en voorzien van nieuw meubilair, met het wegbreken van de muur en verbreden van het koor.

In 1900-1901 onder de jezuiten, wijziging van het grondplan door architect Ph. van Boxmeer: overbrenging van het koor van de straatkant (oostelijk georiënteerd) naar het westen. De twee kleine deurtjes in de gevel aan de Bruul werden pas van dan af als ingang gebruikt. Later, bouw van de sacristie ten zuidwesten en de grot van Lourdes en aankoop van nieuw meubilair.

2.A.2.2. Gebouw en architecturale mogelijkheden

Onderstaande beschrijving geeft een kort relevant en niet limitatief overzicht van

Grondplan

Grondplan Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk

Beschrijving gebouw

Eenvoudige plattegrond: éénbeukige kerk van vijf traveeën oorspronkelijk uitlopend op een hexagonaal koor ten oosten waarvoor een schijngevel met halsvormige top (Bruul). Koor met halfronde koepel later overgebracht naar de uiterste westtravee. Tegen de westgevel staat een centrale slanke toren op rechthoekige plattegrond geflankeerd door recentere bijgebouwen onder lessenaarsdak; kleine vierkante traptoren aan de zuidwesthoek.

Beschrijving exterieur

Zandstenen oostgevel gelegen in de Bruul, met verwerking van arduin voor pilasters en lijstwerk. Heden lijstgevel van drie traveeën en twee gelijke geledingen. Brede middentravee geaccentueerd door rondboognis waarboven een gebroken fronton uitlopend op krulmotief en centrale cartouche onder pseudo-fronton; nis met een barok Mariabeeld op wereldbol.

Erboven gebroken fronton waartussen gevelsteen en sokkel met beeld van Sint-Ignatius, patroon van de jezuïeten.

Streng bakstenen zijgevels, met versneden steunberen met zandstenen hoekblokken. Twee rijen getoogde vensters in een geprofileerde omlijsting van zandsteen. Geprofileerde zandstenen daklijst. Eenvoudige slanke westtoren van baksteen met zandstenen speklagen; peervormige spits. Rondbooggalmgaten in een dito omlijsting onder driuipijst. Flankerende sacristieën onder lessenaarsdak; getoogde vensters; vernieuwd metselwerk bovenaan. Zuidwestelijke traptoren gemarkeerd door speklagen, hoekblokken en kleine rechthoekige muuropeningen later verhoogd.

(©stad Mechelen, 2015/2015/2016/2013)

Beschrijving interieur, roerend erfgoed en cultuuroederen

Zwart marmeren geringde pilasters met vernieuwd Ionisch kapiteel verbonden door een gekornist hoofdgestel in dito materiaal dragen zwart marmeren gordelbogen met casementen waartussen kruisribgewelven. Schip verlicht door twee geledingen steekboogvensters in een zwart marmeren omlijsting. Koor ten westen overdekt door halfrond koepelgewelf met ribben.

Het interieur van de kerk is zeer rijk aan roerend erfgoed, al dan niet onroerend door bestemming¹ en bevat ook cultuuroederen². In het beheersplan worden de als cultuuroederen aanvaarde objecten beschreven met de bijhorende motivatie.

© stad Mechelen, 2015/2015/2015/2006

Mobilair: Barok altaar bekroond met houten beeldengroep *Maria tussen engelen* van Artus Quellijn de Jongere; eiken biechtstoelen, preekstoel en lambrisering aangebracht in het begin van de 20ste eeuw; communiebank (eik, 1855) van J.B. Van Hool; lambrisering van koor herkomstig van het 17de-eeuws koorgestoelte; 17de-eeuws marmeren doksaal met drie bas-reliëfs op de balustrade, toegeschreven aan Fayd'herbe, eronder een houten bas-reliëf (19de-eeuws) van F. Laurent; Veel van het kostbare meubilair werd verkocht tijdens en na het Franse bewind, waaronder de indrukwekkende eiken preekstoel (1723) van M. Van der Voort en Th. Verhaeghen, de marmeren communiebank (1678) van A. Quellijn de Jonge, het mooie deels beschilderd, deels verguld tabernakel (1736) en zes marmeren medaillons (18de-eeuws) van P. Valckx welke zich alle in de Sint-Romboutskerk bevinden.

Schilderijen: *Kleding van de Heilige Norbertus* (17de-eeuws) van W. Ehremberg en L. Franchois; boven het doksaal: drie schilderijen (begin 19de-eeuws) van J.G. Rossier. Van Aerts: 19de-eeuwse beelden. Marmeren tombe en tabernakel (19de-eeuws) van J. Rousseau. Orgel (uit het begin van de 20ste eeuw).

Oppervlakte/opbouw

Kerkruimte: De kerkruimte (ca. 44m x 13m) bestaat uit één beuk uitlopend op een halfrond koor. Achter het hoofdaltaar (naast de sacristie) bevindt zich de weekkapel.

Bijruimtes: Achteraan links naast het koor bevindt zich de sacristie.

Opdeelbaarheid of uitbreidingsmogelijkheden: De ruimte van de Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk leent zich niet voor een fysieke opsplitsing.

Naast de kerk, met rechtstreekse toegang, bevindt zich Jezüetenhuis, met ontvangstruimte en woongelegenheden. Verder maakt de kerk deel uit van het complex Leliëndaal, dat momenteel gebruikt wordt door de stad Mechelen (kantoren stadsdiensten en Sociaal huis, beiaardschool). Het binnengebied werd recent aangelegd tot Sint-Mettetuin.

¹ Onroerende goederen door bestemming zijn roerende goederen die fysiek verplaatsbaar zijn, maar als accessorium van een onroerend goed ook als onroerend worden beschouwd.

² Cultuuroederen zijn roerende goederen, die door hun erfgoedwaarde van algemeen belang zijn, waarvan het samen voorkomen met het gebouw een bijzondere waarde heeft en die ofwel ontworpen zijn voor of vervaardigd met het beschermd goed ofwel gerelateerd aan de functie van het beschermd goed en waarvoor de historische verbondenheid met het beschermd goed kan aangetoond worden.

2.A.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

Inplantingsplan Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk in zijn ruimtelijke omgeving (www.geo.onroerenderfgoed.be)

Ligging

De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk bevindt zich in het centrum van de stad, langs de belangrijkste winkelstraat Bruul.

De binnenstad van Mechelen is beschermd als CHE-gebied (gebied met culturele, historische en esthetische waarde). Daarnaast is de historische stadskern van Mechelen een vastgestelde archeologische zone.

Bereikbaarheid

Gezien de centrale ligging is de Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk goed bereikbaar (bushaltes op minder dan 100m, station Mechelen en Mechelen-Nekkerspoel op resp. 900m en 1km).

Er bevinden zich geen parkeerplaatsen in de onmiddellijke omgeving van de kerk. Openbare (betalende) parking Grote Markt bevindt zich op ca. 300m.

De volledige Mechelse binnenstad vormt één aaneengesloten fietszone.

Omgeving

Naast de kerk, met rechtstreekse toegang, bevindt zich Jezuïetenhuis, met ontvangstruimte en woongelegenheden. Verder maakt de kerk deel uit van het complex Leliëndaal, dat momenteel gebruikt wordt door de stad Mechelen (kantoren stadsdiensten en Sociaal huis, beiaardschool). Het binnengebied werd recent aangelegd tot Sint-Mettetuin.

Publieke ruimte

De voorgevel van de kerk bevindt zich langs de winkelstraat en is verder ingebouwd door naastliggende gebouwen.

2.A.4. ACTUEEL GEBRUIK EN ACTUELE FUNCTIE

Momenteel is de kerk gesloten (sinds september 2024).

Tot aan de sluiting van de kerk, was de kerk dagelijks geopend voor toeristisch bezoek. Tevens werd de kerk vaak als stille ruimte voor toevallige voorbijgangers gebruikt.

De Jezuiten en vrijwilligers van de 'vzw Torens aan de Dijle' stonden in voor de toegankelijkheid en begeleiding.

De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk maakt, samen met 7 andere historische kerken van de Mechelse binnenstad, deel uit van "Torens aan de Dijle". Deze 8 historische kerken bevinden zich op loopafstand van elkaar en worden toeristisch als één ensemble gepromoot.

De Visit Mechelen heeft de kerk opgenomen in een brochure over de 8 historische kerken.

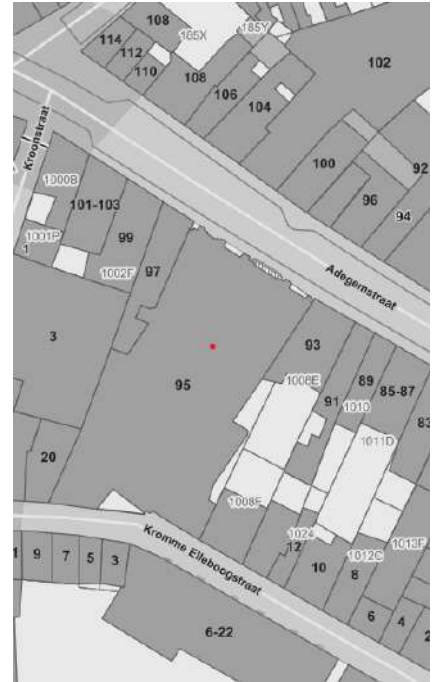
2.A.5. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

Er zijn nog geen gegevens beschikbaar in verband met het toekomstige gebruik.

2.B. HEILIG HARTKERK **(profaan verklaard 15/03/2022)**

Straatbeeld Heilig Hartkerk
(@stad Mechelen, 2006)

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroendererfgoed.be)

2.B.1. IDENTIFICATIE

Naam

Heilig Hartkerk

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Adegemstraat 95, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12025/E1005/00F000

Eigenaar

Stad MechelenKerkfabriek Lieve-Vrouweparochie

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Heilig Hart (ID 109248)

2.B.2. BESCHRIJVING

Uitgebreide beschrijving (dd. 1984): <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/3749>

2.B.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De voormalige Heilig Hartkerk bevindt zich in het centrum van de stad, langsheen een belangrijke uitvalsweg tussen stadscentrum en stadsvesten.

2.B.4. HERBESTEMMING

Deze informatie is gebaseerd op

<https://www.mechelen.be/stadsvernieuwing/marta> en

<https://www.mechelen.be/heihoek/marta>

'De voormalige Heilig-Hartkerk in de Adegemstraat vormen we om tot een nieuwe culturele hotspot in hartje Mechelen. Het wordt een ontmoetingsplek voor organisaties, buurtbewoners en kunstenaars. Creatief talent krijgt er onderdak en een steuntje in de rug. Om de kerk helemaal bruikbaar te maken, staan er renovatiewerken op de planning.'

'De renovatie van de Heilig Hartkerk, die past binnen de vernieuwing van de wijk Heihoek, focust op cultuur, ontmoeting en vergroening. We delen de kerkruimte en de pastorie op in verschillende ruimtes met elk een specifieke invulling. Toch blijven ze multifunctioneel. De akoestische afscheiding maakt ze ook los van elkaar bruikbaar. Culturele spelers krijgen er in één klap heel wat toonruimte bij. En de buurt vindt er een ontmoetingsplek dicht bij huis.'

In de voormalige kerk en pastorie komen volgende ruimten ter beschikking: podiumzaal, artistieke werkplekken, repetitieruimte, horeca, tentoonstellingswand/opbergruimte. De doorsteek en tuin van de pastorie wordt openbaar domein.

Voor het totale project is een timing en fasering voorzien van maart 2025 tot 2029.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

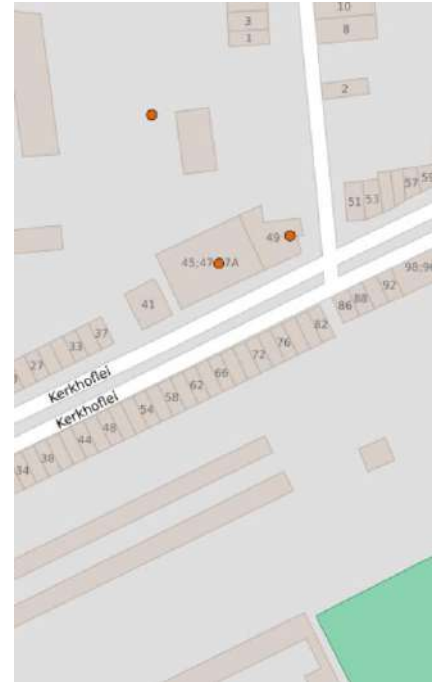
Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

(<https://www.mechelen.be/stadsvernieuwing/marta>)

2.C. SINT-GUMMARUSKERK **(profaan verklaard 16/07/2014)**

Aanzicht Sint-Gummaruskerk
(©stad Mechelen, 2008)

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroendergoed.be)

2.C.1. IDENTIFICATIE

Naam

Sint-Gummaruskerk

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Kerkhoflei 45, 2800 Mechelen

Kadastrummer: 12402B0809/00B000

Eigenaar

Diverse privé-eigenaars

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Gummarus, school en zusterhuis (ID 109804)

2.C.2. BESCHRIJVING

Uitgebreide beschrijving (dd. 1995): <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1462>

2.C.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De (voormalige) Sint-Gummaruskerk bevindt zich in de Kerkhoflei. De kerk vormt één geheel met voormalig zusterhuis, later pastorie.

2.C.4. HERBESTEMMING

Deze informatie is gebaseerd op

<https://www.gumm-cohousing.be>,

<https://us11.campaign-archive.com/?u=64adfef4a68d8b01f31b40099&id=9b759ef5dc> en

<https://us11.campaign-archive.com/?u=64adfef4a68d8b01f31b40099&id=b13665b14a>

'gumm cohousing

Een cohousing project in Mechelen dat een thuis biedt aan bewoners van 24 units en een pastorijwoning. Begin 2020 zijn de werken gestart om hier een gedeelde plek van te maken voor jong en oud. Waarden zoals ecologie, architectuur en samenwonen staan centraal. Gumm is echter meer dan cohousing alleen! Er is ook het oude kerkgebouw dat we omvormen tot de gummzaal. We verbouwen niet alleen onze gebouwen, ook de oude speelplaats en pastorietaan transformeren we tot een groene oase: de gummtuin.'

'de gummzaal

Gumm is dus meer dan alleen cohousing, het omvat ook een oud kerkgebouw dat we ambiëren om het helemaal te doen heropleven tot een ontmoetingsplek waar niet alleen wijzelf, maar ook ondernemers en gemeenschappen uit de buurt hun ding mee kunnen doen. Dit kan gaan van een wekelijkse buurtcafé tot een wekelijkse yogales, of vb. een tentoonstellingsruimte voor een lokale kunstenaar, een lentefeest, een theater of muziekvoorstelling, maar vb. ook een ruimte voor lezingen en workshops. De focus ligt daarbij op activiteiten die de sociale cohesie tussen de bewoners, de buurt en Mechelen (en zijn natuur) stimuleren.

Om onze gummzaal om te bouwen tot een multifunctionele plek vol mogelijkheden, zijn er heel wat infrastructurele ingrepen nodig. Met het volledig project van Gumm cohousing deden we mee aan [Peraat Voor het Klimaat](#) in 2020. En hiervoor organiseerde we in 2021 ook een [crowdfunding](#) met een focus op de gummzaal. We verzamelde hiervoor extra budget om een nieuwe vloer en vloerwarming aan te leggen. Zo wordt de verwarming meer klimaatneutraal. Daarnaast gaan we ook de akoestiek verbeteren door een akoestische spuitpleister te laten aanbrengen. Op die manier worden de mogelijkheden in de zaal sterk uitgebreid.

De beschikbaarheid van de gummzaal is gepland voor 2023. Ondertussen werken we ook verder hoe we dit praktisch en administratief gaan organiseren.'

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

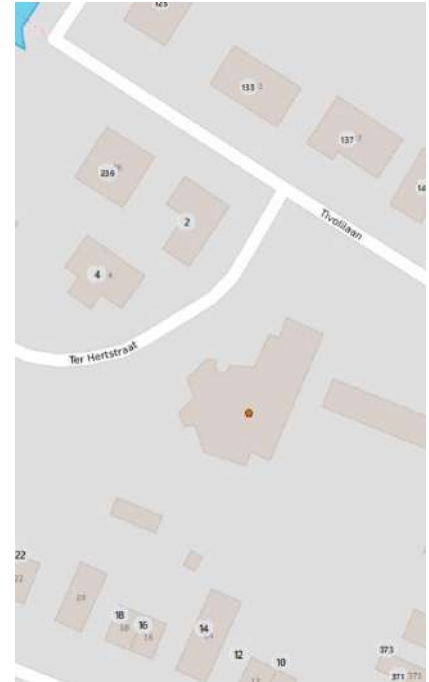
Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

(<https://www.gumm-cohousing.be/>)

2.D. KAPEL TER HERT **(profaan verklaard 28/04/2017)**

Voorgevel Kapel Ter Hert
(www.kerkeninvlaanderen.be)

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerendergoed.be)

2.D.1. IDENTIFICATIE

Naam

Kapel Ter Hert

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Ter Hertstraat z.nr, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12402/B0401/00A004

Eigenaar

Stichting Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen

in erfpacht aan Assyrische Christelijke Gemeenschap Beth-El (vzw ACG Beth-El)

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Hulpkerk Huize ter Hert (ID 110281)

2.D.2. BESCHRIJVING

Uitgebreide beschrijving (dd. 1995): <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1536>

2.D.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De voormalige Kapel Ter Hert bevindt zich langsheen een rustige straat in een woonwijk ten noorden van de stad.

2.D.4. HERBESTEMMING

Deze informatie is gebaseerd op

<https://memomechelen.be/2019/08/geschiedenis-protestantisme-mechelen-2/>

<https://www.mechelen.be/mechelse-minderheden>

‘Evangelicalen en Pinksterkerken

- Naast de meer traditionele protestantse kerkgemeenschappen werden in de vorige eeuw ook nieuwe geloofsgemeenschappen gevormd. Zij kwamen voort uit evangelisatie-activiteiten vanuit het buitenland (Vrije Evangelische gemeenten zoals de Menorah-gemeente in Mechelen die gestopt is in 2003) en vanuit Nederland (Pinkstergemeenten zoals De Rank, gesticht in 1971).
- Van recenter datum zijn de geloofsgemeenschappen die zijn ontstaan door de aanwezigheid van allochtonen in de stad. **Eén daarvan, de Assyrische kerk ACG Beth-El, is aangesloten bij de protestantse koepel.** Andere zijn vrije gemeenten of verbonden met een kerk in het land van oorsprong (Congo, Ghana, Armenië).’

‘Mechelse deelgemeenschappen

Midden-Oosten en de Kaukasus

In Mechelen leven verschillende christelijk-geïnspireerde bevolkingsgroepen met roots in het Midden-Oosten en de Kaukasus.

In de jaren '90 vonden onder meer Armenen, Assyriërs, Arameeërs en Chaldeeërs hun weg naar de Dijlestad. Ze ontvluchtten etno-religieuze conflicten in hun landen van herkomst: Armenië, Turkije, Syrië, Irak,...

De meesten hebben ondertussen de Belgische nationaliteit en zijn geïntegreerd in Mechelen.

Velen onder hen beoefenen hun geloof actief en gaan wekelijks naar verschillende Mechelse kerken. Ze hebben ook een actief verenigingsleven. Diverse vzw's en feitelijke verenigingen organiseren sportieve, educatieve en culturele activiteiten.

De Assyrische, Aramese en Chaldeeuwse gemeenschap

De geschiedenis van de Mechelse christenen uit het Midden-Oosten brengt ons terug naar drie bevolkingsgroepen uit het oude Mesopotamië: de Assyrische, Chaldeeuwse en Aramese gemeenschap.

Ze stammen af van de eerste christenen die meer dan 2000 jaar geleden in het vruchtbare land van de Tigris en de Eufraat leefden; het huidige Turkije, Syrië en Irak. De meeste Mechelaars komen uit een handvol dorpen uit Zuid-Oost Turkije. In Mechelen leven er voornamelijk mensen van Assyrische en Chaldeeuwse afkomst. Hun aantal wordt geschat op 400 gezinnen. Ze behoren tot verschillende kerkgemeenschappen, maar spreken het Suret (Aramees) als gemeenschappelijke taal.

De Assyrische gemeenschap behoort tot de Assyrische Kerk van het Oosten, de [Chaldeeuwe gemeenschap](#) tot de Katholieke Chaldeeuwse Kerk en de Aramese gemeenschap tot de Syrisch-Orthodoxe Kerk.’

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

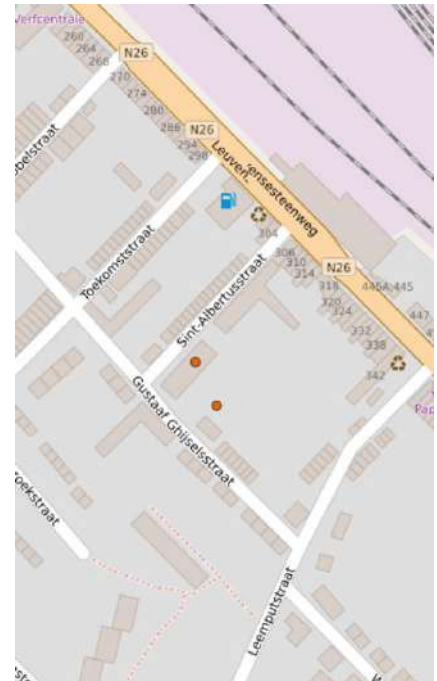
Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

<https://memomechelen.be/2019/08/geschiedenis-protestantisme-mechelen-2/>

2.E. SINT-ALBERTUSKERK (MUIZEN) **(profaan verklaard 05/10/2016)**

Voorgevel Sint-Albertuskerk
(©stad Mechelen, 2006)

Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroenderfgoed.be)

2.E.1. IDENTIFICATIE

Naam

Sint-Albertuskerk

Geografische ligging

Muizen (deelgemeente van de stad Mechelen)
Provincie Antwerpen
Adres: Gustaaf Ghijsselsstraat 3, 2812 Mechelen
Kadasternummer: 12409/D0045/00C000

Eigenaar

Van Poppel Vastgoed
COGIVA

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:
29/03/2019: Parochiekerk Sint-Albertus (ID 109652)

2.E.2. BESCHRIJVING

Uitgebreide beschrijving (dd. 1995): <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1536>

2.E.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De voormalige Sint-Albertuskerk bevindt zich in een rustige straat, buiten het centrum van de stad, op de hoek van de Gustaaf Ghijsselsstraat en Sint-Albertusstraat. Naast de kerk bevindt zich de voormalige sacristie.

2.E.4. HERBESTEMMING

Deze informatie is gebaseerd op

<https://www.springbokagency.com/news/springbok-reveals-church-venice-architecture-biennale>

https://m.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210719_94381639?journeybuilder=nopaywall&utm_source=google en

<https://www.hln.be/mechelen/communicatiebureau-geeft-sint-albertuskerk-nieuwe-bestemming-ook-als-ontmoetingsplek~a30070cb/>

'De laatste misviering in de Sint-Albertuskerk in Muizen vond in 2014 plaats. Sindsdien staat de kerk leeg. De afgelopen zeven jaar werd er wel meermaals naar een herbestemming gezocht, maar steeds sprongen de plannen af. Zo wilde de stad de kerk enkele jaren geleden overnemen in erfpacht en de andere gebouwen op de site, zoals de pastorij en parochiezaal, aankopen. De Sint-Albertuskerk moest uitgroeien tot een ontmoetingscentrum voor de buurt, maar de plannen werden nooit gerealiseerd.' (nieuwsblad 19/07/2021).

'De Sint-Albertuskerk in Muizen heeft eindelijk een bestemming beet. Het digitale communicatiebureau Springbok kocht het gebouw en gaat er zijn internationale hoofdkantoor vestigen, al betekent dat niet dat het honderd jaar oude gebouw niet meer ten dienste zal staan van de gemeenschap. Springbok wil de kerk 's avonds en in het weekend openstellen als ontmoetingsplaats voor de buurt.'

'De kerk sloot zeven jaar geleden de deuren voor de eredienst. Lang was er sprake van om er de verenigingen gehuisvest in het aangrenzende parochiezaal te huisvesten, maar daar kwam niets van in huis. De kerk werd wel verkocht aan het sterk groeiende Springbok, dat nu kantoren heeft in (onder meer) de Mechelse Boutersemstraat (en verder in Brussel, 's-Hertogenbosch, Utrecht en Amsterdam).

"We zijn als moderne werkgever met een zeer mens- en maatschappijgerichte cultuur bijzonder enthousiast over het vooruitzicht te kunnen investeren in een nieuwe waardevolle invulling voor de Sint-Albertuskerk. Een nieuwe thuis voor zeventig medewerkers", kondigt Kim Verhaeghen, CEO van Springbok, aan.

Om dat mogelijk te maken, zal de nieuwe eigenaar de kerk restaureren. Springbok belooft een hedendaagse vormgeving met respect voor de erfgoedwaarde van de kerk. Een nader te bepalen toparchitectenbureau moet een brug slaan tussen het verleden en de toekomst.

(Het Laatste Nieuws 23/12/2021)

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

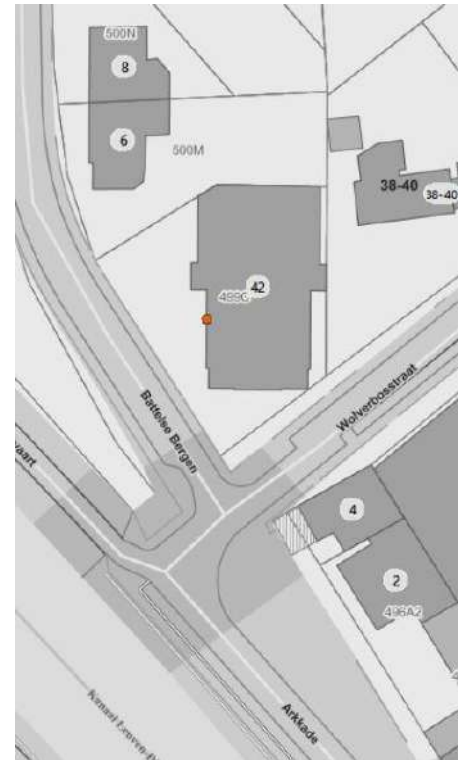
Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

(<https://www.springbokagency.com/news/springbok-reveals-church-venice-architecture-biennale>)

2.F. SINT-JOZEFKERK (BATTEL) **(profaan verklaard 17/12/2019)**

Voorgevel Sint-Jozefkerk
(©stad Mechelen, 2017)

Afb 2: Inplantingsplan kerk
(www.geo.onroerenderfgoed.be)

2.F.1. IDENTIFICATIE

Naam

Sint-Jozefkerk

Geografische ligging

Mechelen

Provincie Antwerpen

Adres: Wolvebosstraat 42, 2800 Mechelen

Kadasternummer: 12404/G0499/00C000

Eigenaar

Het Anker

Beschermingen/vastgesteld

Vastgesteld bouwkundig erfgoed:

29/03/2019: Parochiekerk Sint-Jozef (ID 110410)

2.F.2. BESCHRIJVING

Uitgebreide beschrijving (dd. 1984): <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/1550>

2.F.3. SITUERING GEBOUW IN ZIJN RUIMTELIJKE OMGEVING

De voormalige Sint-Jozefkerk bevindt zich in de wijk Battel, gelegen in het noordwesten van de stad Mechelen.

2.F.4. HERBESTEMMING

Deze informatie is gebaseerd op

<https://www.hln.be/mechelen/sint-jozefkerk-heropent-als-microbrouwerij-stokerij-en-limonaderij-battelielk~aae0c0a9/>

<https://www.battelielk.be/>

<https://stadsarchief.mechelen.be/enkele-historische-weetjes-over-battel>

'Fenomenaal! Schitterend! De commentaren donderdagavond bij de heropening van Sint-Jozef in Battel (Mechelen) waren unaniem lovend. Het gebouw heropende niet als kerk, wel als ontmoetingsplek en microbrouwerij, -stokerij en limonaderij Battelielk.

De kerkfabriek zette de parochiekerk van Battel in juli 2019 te koop. De minimum inzetprijs bedroeg 348.000 euro, maar minstens zo belangrijk was de toekomstige gemeenschapsfunctie. De Mechelse stadsbrouwerij Het Anker, gekend voor de Gouden Carolus bieren en whisky, kwam als beste uit de bus.

Sindsdien is er veel gebeurd. "Het was een uitdaging om de voormalige Sint-Jozefkerk om te bouwen", zegt Charles Leclef, eigenaar van Het Anker. "We hebben een kelder gegraven en met mezzanines gewerkt om zowel de brouw- als de stookinstallatie in de beschikbare ruimte in te passen." (Het Laatste Nieuws 24/03/2022)

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

(www.battelielk.be)

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

3.1. ONDERBOUWDE VISIE OP HET TOEKOMSTIG GEBRUIK EN DE TOEKOMSTIGE FUNCTIE

3.1.0. Overzichtstabel van de kerken te Mechelen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de 18 kerken die voor de eredienst in gebruik blijven met de voorgestelde optie per kerk: eredienst, medegebruik, nevenbestemming en/of valorisatie.

		Ere- dienst	Mede- gebruik	Ter beschikking voor neven- bestemming	Nevenbestemming/valorisatie ¹
1	Sint-Rombouts- kathedraal (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	/	Neen	De kerk blijft in gebruik voor concerten, lezingen, tentoonstellingen, ... en de toeristische en museale ontsluiting Historische kerken binnenstad (Torens aan de Dijle).
2	Sint-Pieter-en- Paulkerk (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	Ethiopisch- Orthodoxen	Ja	De kerk blijft in gebruik voor concerten, lezingen, tentoonstellingen, ... en de toeristische en museale ontsluiting Historische kerken binnenstad (Torens aan de Dijle).
3	Sint-Jan-Baptist- en- Evangelistkerk (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	/	Ja	De kerk blijft in gebruik voor concerten, lezingen, tentoonstellingen, ... en de toeristische en museale ontsluiting Historische kerken binnenstad (Torens aan de Dijle).
4	Sint- Catharinakerk (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	Chaldeeuwse katholieken	Neen	De kerk blijft in gebruik voor concerten, lezingen, tentoonstellingen, ... en de toeristische en museale ontsluiting Historische kerken binnenstad (Torens aan de Dijle).
5	Sint-Alexius-en- Catharinakerk (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	/	Ja	De kerk blijft in gebruik voor concerten, lezingen, tentoonstellingen, ... en de toeristische en museale ontsluiting Historische kerken binnenstad (Torens aan de Dijle).
6	Onze-Lieve- Vrouw van Hanswijkbasiliek (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	/	Neen	De kerk blijft in gebruik voor concerten, lezingen, tentoonstellingen, ... en de toeristische en museale ontsluiting Historische kerken binnenstad (Torens aan de Dijle).
7	Onze-Lieve- Vrouw over de Dijlekerk (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	/	Neen	De kerk blijft in gebruik voor concerten, lezingen, tentoonstellingen, ... en de toeristische en museale ontsluiting Historische kerken binnenstad (Torens aan de Dijle).

¹ **Valorisatie** (initiatief gaat uit van de pastores)

Alle mogelijke initiatieven die de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen bevorderen met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, komen in aanmerking. Bijvoorbeeld een eenmalig gebruik van het kerkgebouw voor rondleidingen, concerten, voordrachten of tentoonstellingen.

Nevenbestemming (beslissing/goedkeuring van bisschop nodig)

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen.

Bij een nevenbestemming in de tijd kan het kerkgebouw buiten de uren van de religieuze activiteiten gebruikt worden voor andere doeleinden.

Bij nevenbestemming in de ruimte wordt het kerkgebouw architecturaal zodanig ingericht dat er een kleine liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming krijgen.

		Ere- dienst	Mede- gebruik	Ter beschikking voor neven- bestemming	Nevenbestemming/valorisatie ²
8	Sint-Jan Berchmanskerk (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	Syrisch-Orthodoxen	Neen	Er zal gezocht worden naar een optimaal gebruik in kader van nevenbestemming /valorisatie ³
9	Sint-Jozef Colomakerk (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	/	Ja	De kerk wordt ook in de toekomst verder gebruikt voor concerten, lezingen en tentoonstellingen. Daarnaast wordt de kerk ook voor allerlei evenementen ter beschikking gesteld.
10	Heilig Kruiskerk	Ja	/	Neen	Er zal gezocht worden naar een optimaal gebruik in kader van nevenbestemming /valorisatie ⁴
11	Sint-Libertuskerk	Ja	Chaldeeuwse katholieken	Ja	Er zal gezocht worden naar een optimaal gebruik in kader van nevenbestemming /valorisatie ⁴
12	Sint-Niklaaskerk Leest (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	/	Neen	De kerk zal in de toekomst verder occasioneel gebruikt worden voor optredens.
13	Sint-Lambertuskerk Muizen (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	/	Neen	De kerk zal in de toekomst verder occasioneel gebruikt worden voor concerten en tentoonstellingen.
14	Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandskerk Walem (<i>toren beschermd als monument</i>)	Ja	/	Ja	De kerk zal in de toekomst verder occasioneel gebruikt worden voor tentoonstellingen.
15	Sint-Amanduskerk Heffen (<i>beschermd als monument</i>)	Ja	/	Ja	Er zal gezocht worden naar een optimaal gebruik in kader van nevenbestemming /valorisatie ⁴
16	Sint-Martinuskerk Hombeek (<i>orgel beschermd als monument</i>)	Ja	/	Neen	De kerk zal in de toekomst verder occasioneel gebruikt worden voor concerten.
17	Kapel Sint-Jacob	Ja	/	Neen	De kapel zal in de toekomst verder gebruikt worden voor gemeenschapsactiviteiten.
18	Kapel Pius X	Ja	/	Neen	De kapel zal in de toekomst verder gebruikt worden voor gemeenschapsactiviteiten.

² ibidem

³ Op de individuele fiches per kerk (hoofdstuk 2) werden het actuele gebruik en de actuele functie weergegeven.

In alle kerken zullen de bestaande nevenbestemming/valorisatie, zoals beschreven op de individuele fiches van de kerken, in de toekomst bewaard blijven. Alle kerken komen in aanmerking voor valorisatie. Kerken waar nog geen nevenbestemming aanwezig is volgens het actuele gebruik en de actuele functie, kunnen eventueel in aanmerking komen voor een nevenbestemming. Valorisatie kan op initiatief van pastoor/kerkfabriek, voor nevenbestemming is goedkeuring bisschop nodig.

⁴ Ibidem

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de profaan verklaarde kerken die niet meer gebruikt worden voor de eredienst. Zij kregen in het verleden reeds een herbestemming, of komen in aanmerking voor een toekomstige herbestemming.

		Profaan-verklaring	Herbestemming
A	Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk	17/12/2024	Voorlopig gesloten na vertrek Jezuïeten. Toekomstig gebruik en toekomstige functie nog te bepalen. Deze kerk maakt deel uit van de 'Historische kerken binnenstad (Torens aan de Dijle)'
B	Heilig-Hartkerk	15/03/2022	mARTa : Socio-cultureel centrum mARTa, participatieve en co-creërende context waar cultuur en ontmoeting plaatsvinden.
C	Sint-Gummaruskerk	16/07/2014	GUMM cohousing : Een cohousing project in kerk en naastliggende school dat een thuis biedt aan bewoners van 24 units en een pastorijwoning, waarbij de kerk wordt omgevormd tot gemeenschappelijke 'gummzaal'
D	Kapel Ter Hert	28/04/2017	vzw ACG Beth-El : De kapel werd in erfpacht gegeven aan en als gebedshuis gebruikt door vzw ACG Beth-El (Assyrische Christelijke Gemeenschap Beth-El)
E	Sint-Albertuskerk Muizen	05/10/2016	De kerk wordt een kantoorruimte voor 70 medewerkers, maar krijgt ook een rol als ontmoetingsruimte voor de lokale verenigingen en omliggende scholen.
F	Sint-Jozefkerk Battel	17/12/2019	Batteliek : In de kerk werd een horecazaal, ontmoetingsplek en microbrouwerij, microstokerij en limonaderij ondergebracht.

3.1.1. Toekomstvisie voor de kerkgebouwen te Mechelen (MACRO-niveau)

*'Kerken zijn in de Vlaamse dorpen en steden belangrijke gebouwen. De parochiekerk markeert niet alleen het centrum van een geloofsgemeenschap, ze fungeert ook als een ruimtelijk ankerpunt voor de buurt, wijk of gemeente.'*⁵

Voor de algemene toekomstvisie voor de kerkgebouwen te Mechelen wordt vertrokken vanuit het pastorale plan, opgesteld door de kerkelijke verantwoordelijken. Het Pastoraal Plan bepaalt immers welke kerken in gebruik blijven voor de eredienst.

In Mechelen blijft in de nabije toekomst in 16 kerken en 2 kapellen⁶ de religieuze functie behouden. Niet enkele de eigen Rooms-Katholieke geloofsgemeenschappen maken gebruik van de parochiekerken, er wordt in enkele kerken ook een **medegebruik** voorzien. Door dit medegebruik zien we de verankering van andere geloofsgemeenschappen in enkele kerken.

De kerken blijven dus in eerste plaats een belangrijke verzamelplaats voor de gelovige gemeenschappen, zoals ze dat al vele eeuwen doen. Het blijven stuk voor stuk plaatsen waar mensen samenkomen in geloof om te bidden en te bezinnen, om te feesten en te rouwen. De kerken maken onlosmakelijk deel uit van het leven van de gelovigen. Dit willen we in Mechelen in de toekomst ook zo behouden.

*'... Een parochiekerk is altijd meer dan haar naakte bestemming, meer dan enkel een ruimte voor de samenkomst van gelovigen. Het gebouw geeft uitdrukking aan een cultuur en geschiedenis die tot op de dag van vandaag onze menselijke conditie bepalen, en waarin de verhouding van de mens tot 'het hogere' een centraal thema vormt. De meeste kerken zijn dan ook veel hoger, groter, donkerder of lichter dan hun functie strikt genomen vereist. Sinds enkele decennia neemt het gebruik van de kerken voor de eredienst af, waardoor er vraag is naar nieuwe bestemmingen voor deze gebouwen. Door hun bijzondere ruimtelijke eigenschappen en hun historisch en symbolisch belang zijn ze ook interessant wanneer hun gebruik wijzigt.'*⁷

De kerken in Mechelen, die in gebruik blijven voor de eredienst, werden de voorbije jaren ook reeds voor verschillende nevenbestemmingen en valorisatie gebruikt. Hierbij werd gezocht naar optimaal gebruik van het kerkelijk patrimonium, in overleg met de kerkfabrieken.

Basis voor de visievorming over een geschikt gebruik van de kerkgebouwen, los van de erediensten, zijn de objectieve gegevens van de kerkgebouwen, zoals in hoofdstuk 2 neergegeschreven in de fiches per kerk. De beschrijving van het gebouw en de architecturale mogelijkheden die werden onderzocht, bepalen immers mee welke her- of nevenbestemmingen haalbaar zijn. De beschrijving van het gebouw, het interieur, de erfgoedobjecten en cultuurgoederen, bepalen mee de valorisatie.

Een kerk is meer dan een verzameling bakstenen en gewelven. Ze draagt de sporen van eeuwen geloof, gemeenschap en culturele evolutie. Maar het erfgoed zit niet enkel in de stenen en structuren, de beelden en schilderijen, maar evenzeer in verhalen en tradities die ermee verbonden zijn. Het behoud van al dit onroerend, roerend en immaterieel erfgoed moet ingebed blijven in het actieve leven van de maatschappij. Daarom moet de mogelijkheid blijvend onderzocht worden om de kerk op meerdere momenten open te stellen, door het gebruik van de kerk te optimaliseren en de verhalen te vertellen.

⁵ 'Herscheppen. Ontwerpend onderzoek voor het Projectbureau Herbestemming Kerken 2016-2021'. Uitgave van het Team Vlaams Bouwmeester (ISBN 9789040304620)

⁶ Voor de beide kapellen wordt voorbehoud gemaakt dat, indien er in de loop van de volgende jaren grote investeringen nodig zouden zijn aan de kapellen, het behoud voor gebruik voor de eredienst en nevenbestemming/valorisatie zal worden herbekeken.

⁷ 'Herscheppen. Ontwerpend onderzoek voor het Projectbureau Herbestemming Kerken 2016-2021'. Uitgave van het Team Vlaams Bouwmeester (ISBN 9789040304620)

Zoals beschreven in de individuele fiches per kerk, is er reeds sprake van nevenbestemming of valorisatie in verschillende kerken bij het actuele gebruik. Dit willen we de volgende jaren waar mogelijk nog intensifiëren.

Wat betreft de nevenbestemmingen, wensen we de bestaande, vooral culturele activiteiten verder uit te bouwen. Daarnaast denken we ook aan een verhoogde valorisatie. De verschillende kerken hebben elk hun eigenheid, deels door hun geschiedenis, architectuur en geografische ligging. Als algemene visie wordt gesteld dat men deze karakteristieken nog wil versterken en onder de aandacht brengen in de toekomst.

Niet alleen het kerkgebouw op zich, maar ook het roerend erfgoed en de cultuurgoederen in de kerken kunnen beter onder de aandacht gebracht worden. Door een betere ontsluiting kunnen de kerken een verhoogde waarde genereren.

Tot slot verwijzen we ook naar het onderzoeksrapport 'Erfgoed als hefboom' van het agentschap onroerend erfgoed van april 2024. Hierin wordt aan onroerend erfgoed een nieuwe rol toebedeeld. *'Vlaanderen kent een rijke geschiedenis. Onroerend erfgoedobjecten zijn hiervan waardevolle getuigen. Deze materiële getuigen maken integraal deel uit van onze leefomgeving, waardoor we dagelijks met dit erfgoed in contact komen. Hun aanwezigheid in onze snel veranderende leefomgeving dwingt ons de rol van onroerend erfgoed te herdenken. Hierbij zetten we de rol die het onroerend erfgoed kan opnemen in de maatschappij centraal. Het agentschap Onroerend Erfgoed kiest er bewust voor om de komende jaren niet alleen te streven naar het kwalitatief behoud en beheer van erfgoed, maar ook actief in te zetten op een erfgoedbeleid dat de uitdagingen van de 21ste eeuw aanpakt.'*

In het onderzoek wordt gekeken naar de manier waarop onroerend erfgoed kan bijdragen aan de beleidsdoelstellingen van andere beleidsdomeinen en wordt een geïntegreerde beleidsaanpak voorgesteld. De aangehaalde andere beleidsdomeinen zijn Toerisme en Omgeving.

Het toeristisch belang van onroerend erfgoed vertaalt zich in de mate waarin relaties tussen mensen en plekken ontstaan. Er is de maatschappelijke meerwaarde voor de inwoners, die de toeristische ontwikkelingen mee vormgeven en er tegelijkertijd van genieten en voor de bezoekers door hen een kwalitatieve en inspirerende beleving aan te bieden.

Daarnaast is er de meerwaarde van onroerend erfgoed in zijn omgeving. Erfgoed is immers onlosmakelijk verbonden met de omgeving of context waarin het zich bevindt. Tussen onroerend erfgoed en de bredere omgeving zijn verhoudingen ontstaan waarbinnen bepaalde maatschappelijke en ruimtelijke uitdagingen spelen.

De algemene visie die we in het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 vooropstellen, leunt sterk aan bij de Vlaamse visie op onroerend erfgoed.

'Fierheid betekent ook dat we ons erfgoed beter willen ontsluiten en inschakelen in het leven van alledag. Bezoekers uit binnen- en buitenland moeten volop kunnen genieten van zoveel mogelijk erfgoedparels. Vlamingen zelf moeten we kunnen inspireren en motiveren om met fierheid zorg te dragen voor wat hen is nagelaten.

*Florerende bestemmingen zijn plaatsen met een meerwaarde voor de plaats zelf, voor de bezoekers ervan en voor de lokale inwoners en ondernemers. Al deze partners, alsook de plaats zelf, vertellen immers een eigen uniek en authentiek verhaal.'*⁸

⁸ Beleidsnota 2024-2029 Onroerend Erfgoed 'Fier op dat van hier', ingediend door Ben Weyts. Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand, Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn.

3.1.2. Toekomstvisie voor de kerkgebouwen te Mechelen (MESO-niveau)

De algemene toekomstvisie (MACRO-niveau) voor de kerkgebouwen te Mechelen wordt hieronder nog meer in detail bekeken. Zoals reeds in de inleiding vermeld, kan er een onderscheid gemaakt worden tussen de kerken in de binnenstad (historische kerken binnenstad), in de stadrand (wijkkerken of -kapellen) en in de deelgemeenten (dorpskerken). Voor al deze kerken is de algemene visie van behoud voor de eredienst van toepassing, doch door het vermelde onderscheid, zal de toekomstvisie voor nevenbestemming/valorisatie aangepast zijn aan de situatie.

3.1.2.1. Historische kerken binnenstad

De historische kerken van de binnenstad⁹ vormen een belangrijk ensemble in het centrum van de stad Mechelen. Naast hun gebruik voor de eucharistie, moet in de toekomst hun toeristische en culturele functie nog meer onder de aandacht worden gebracht en versterkt.

Voor de historische kerken van de binnenstad is de toeristische en culturele ontsluiting reeds vele jaren gekend. In deze kerkgebouwen zijn voldoende topstukken en erfgoedobjecten en ook voldoende potentiële bezoekers en toeristen om een meer museale ontsluiting te voorzien. Om een extra museale ervaring te verkrijgen, denken we aan een mogelijke thematische versterking, die in relatie staat tot het kerkgebouw en zijn geschiedenis. Als mogelijke thema's kunnen we denken aan 'Begijnen', 'Margareta', 'Rubens', ...

In het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2017 werd verwezen naar het Beleids- en ontsluitingsplan Torens aan de Dijle, opgesteld in 2012. Hierin werden volgende doelstellingen opgenomen:

1. het waardevolle historische erfgoed van het ensemble van de historische kerken behouden (restaureren en onderhouden), beheren en ontsluiten;
2. de betrokkenheid van alle belanghebbenden vergroten om het draagvlak te versterken;
3. de kerkgebouwen en hun kunstpatrimonium beter toegankelijk en beleefbaar maken voor een breed publiek;
4. de kennis van dit unieke religieuze erfgoed en zijn context verruimen en delen;
5. een kwaliteits- en respectvolle beleving van het erfgoed vergroten.

Dit beleids- en ontsluitingsplan heeft nood aan evaluatie en actualisatie. In navolging van de actualisatie van het Kerkenbeleidsplan en de hierin genomen visies voor toekomstig gebruik en functies, wordt deze update bij het plan van aanpak genoteerd.

3.1.2.2. Kerken en kapellen in de wijken

De 4 kerken en 2 kapellen¹⁰ in de stadrand zijn ontstaan ten gevolge de stadsuitbreidingen. Samen met de bouw van de parochiekerken en kapelaniën werden deze uitbreidingen ook gekenmerkt door het bouwen van scholen en gemeenschapsruimten voor de toenemende bevolking. Voor deze wijkkerken zullen we, naast hun pastoraal gebruik, bekijken om deze in de toekomst nog meer in te zetten bij allerhande nevenbestemmingen/valorisatie, nuttig voor de wijkwerkingen, waarbij onderzoek kan gedaan worden om ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen te betrekken en gebruik te laten maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten.

Daarnaast willen we vanuit de wijkwerking het aanwezig erfgoed in de buurt meer in de kijker zetten. We verwijzen hierbij naar het onderzoeksrapport 'Erfgoed als hefboom' van het agentschap Onroerend Erfgoed van april 2024, waarin we lezen: *Rekening houdend met de visie uit de beleidsnota¹¹, stellen we in dit onderzoek de ambitie om erfgoedlocaties een meerwaarde te laten leveren aan hun omgeving. We zijn er van overtuigd dat het onroerend erfgoed ingezet kan worden als een 'hefboom'.... Deze projecten houden immers niet alleen een optimalisatie van het onroerend erfgoed in, waarbij zij zowel ruimtelijk als functioneel beter ingebed worden in hun omgeving, maar zij brengen ook een directe meerwaarde met zich mee voor die omgeving.*

⁹ De Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaalkerk werd zeer recent aan de eredienst onttrokken en is momenteel gesloten. Toekomstig gebruik en toekomstige functie zijn nog niet gekend. Gezien deze kerk deel uitmaakt van de 8 historische kerken van de binnenstad (Torens aan de Dijle) zal de visie op het toekomstig gebruik en toekomstige functie voor deze kerk nog mee opgenomen worden in dit kerkenbeleidsplan.

¹⁰ Voor de beide kapellen wordt voorbehoud gemaakt dat, indien er in de loop van de volgende jaren grote investeringen nodig zouden zijn aan de kapellen, het behoud voor gebruik voor de eredienst en nevenbestemming/valorisatie zal worden herbekeken.

¹¹ Beleidsnota 2019-2024 Onroerend Erfgoed, ingediend door Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed.

3.1.2.3. Dorpskerken

Ook de 5 dorpskerken behouden hun huidige pastorale functie en zullen hun huidige culturele nevenbestemming/valorisatie behouden en waar mogelijk nog versterken.

De kerken zullen daarnaast, zoals in het verleden, voor de dorpsbewoners een bakken zijn waar het dorpsleven samenkomt. Samen met de bestaande heemkundige kringen van o.a. Walem, Hombeek en Leest, lokale verenigingen en geëngageerde dorpsbewoners willen we de eigenheid en geschiedenis van het dorp meer onder de aandacht brengen. Het erfgoed in de dorpen gaat immers verder dan de parochiekerk. Rond de kerk heeft het dorp een rijke geschiedenis, dat zich uit in nog bestaand of verdwenen erfgoed. We trachten de betrokkenheid van de dorpsbewoners te verhogen door samen met hen het erfgoed van het dorp te (her)ontdekken. Ook hier verwijzen we naar het hoger vermelde onderzoeksrapport 'Erfgoed als hefboom', waarin wordt gesteld dat erfgoed een maatschappelijk relevante rol kan spelen. Erfgoed verbinden met maatschappelijke en ruimtelijke uitdagingen, vergroot bovendien de maatschappelijke betrokkenheid van de bevolking met dit erfgoed. Deze betrokkenheid is essentieel als we willen komen tot een breed gedragen erfgoedbeleid in onze superdiverse samenleving.

3.1.3. Toekomstvisie voor de kerkgebouwen te Mechelen (MICRO-niveau)

De algemene toekomstvisie voor de verschillende kerkgebouwen te Mechelen werd reeds op MACRO- en MESO-niveau aangehaald. Een verdere verfijning tot op MICRO-niveau dient kerk per kerk te worden bekeken. Dit maakt deel uit van het verder uitgeschreven plan van aanpak.

Rekening houdend met de MACRO- en MESO-visie werd op de fiches per kerk (zie hoofdstuk 2) een eerste aanzet gegeven van mogelijk toekomstig gebruik en toekomstige functie van elke kerk en het plan van aanpak (zie fiches).

3.2. PLAN VAN AANPAK: HOE DE TOEKOMSTIGE INVULLINGEN ZULLEN WORDEN ONDERZOCHT.

Voor het opvolgen van de visies die in dit kerkenbeleidsplan werden beschreven, is een plan van aanpak nodig voor verder onderzoek naar en implementatie van de gekozen toekomstvisies. Hierbij willen we niet over één nacht ijs gaan. Hoewel er in brede kring consensus blijkt over de noodzaak van een ruimer gebruik van de kerken en dat "niet alles bij het oude kan blijven", toch blijven beslissingen omtrent de toekomst van een parochiekerk uiterst moeilijk en emotioneel.

Het op dit moment bestaande gebruik, medegebruik en nevenbestemmingen/valorisatie van de parochiekerken in Mechelen blijft, minstens op korte termijn, bewaard. Dit geeft ons de tijd om de voorgestelde visies verder te onderzoeken.

We onderzoeken in de nabije toekomst hoe we de bestaande nevenbestemmingen/valorisaties kunnen verbeteren en uitbreiden en waar we eventueel nieuwe nevenbestemmingen kunnen verwezenlijken. Waar mogelijk willen we de valorisatie naar een hoger niveau tillen.

We maken daarbij gebruik van de inzichten uit de studie 'Samen bouwen aan bruisende en zorgzame dorpskernen en stadswijken, met onroerend erfgoed als hefboom'.

*'De te leggen puzzel is nieuw. We werken daarom pragmatisch: we nemen de tijd voor het samenbrengen van bereidwillige partners, voor visievorming, het in kaart brengen van noden waarrond de zin tot samenwerking bestaat, het ontwerpen van een menukaart van doelgerichte acties (concrete werven) die we op het terrein gestalte willen zien krijgen, het nadenken over de manier om de stap te zetten naar uitvoering op het terrein.'*¹²

Voor de kerken in Mechelen, waar het behoud van de eredienstfunctie (met of zonder zondagsdienst) in de toekomst voorzien wordt, zal per kerk verder dienen gezocht naar de meest geëigende vorm van invullingen van de sacrale plaats naast de mogelijke meer profane nevenbestemmingen. In sommige van deze kerken werd reeds gastvrijheid geboden aan andere rooms-katholieke gemeenschappen.

Zoals in de toekomstvisie reeds beschreven, maken we een onderscheid tussen de historische kerken van de binnenstad, de kerken in de stadsrand (wijkkerken en -kapellen) en de kerken in de deelgemeenten (dorpskerken).

Wat betreft de historische kerken van de binnenstad, zal de werking van Torens aan de Dijle vzw een belangrijke schakel zijn in het verder uitwerken van het plan van aanpak. Deze vzw resulteert onder afdeling Musea van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen. Het in 2012 opgemaakte 'Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad. Torens aan de Dijle' uit 2012 heeft nood aan evaluatie en actualisatie. De verdere uitwerking van de toekomstvisie voor de historische kerken van de binnenstad, zal hierin een belangrijk deel uitmaken. Voor de actualisatie zal naast de afdeling musea, samengewerkt worden met andere diensten of afdelingen van de stad, zowel binnen de Directie Vrije Tijd (o.a. afdeling cultuur, stadsarchief en erfgoedcel) als directieoverschrijdend. Een belangrijke rol is ook weggelegd voor de afdeling Communicatie, Citymarketing en Toerisme die de toeristische en museale ontsluiting zal begeleiden. Een goede samenwerking met de verschillende kerkfabrieken en ook met de metropolitane kerkfabriek van de kathedraal en de provincie is hier aangewezen. Ook het agentschap Onroerend Erfgoed, alle 8 historische kerken zijn immers beschermd als monument, zal worden betrokken. Naast de reeds bestaande toeristische informatie, kan gedacht worden aan een meer thematisch uitwerken en versterken van de verschillende kerken. Elke kerk heeft zijn historiek, zijn architectuur en roerende kunstvoorwerpen die beeldbepalend zijn.

¹² Onderzoeksrapport. Impulsprogramma onroerend erfgoed. Samen bouwen aan bruisende en zorgzame dorpskernen en stadswijken, met onroerend erfgoed als hefboom'. Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 353. 2025

De historiek van de individuele kerken (vb verbondenheid met Grote Raad, met het Begijnhof, met ambachten en gilden, ...) kan als thema meer toeristisch en museaal uitgewerkt worden. Ook de aanwezige cultuurgoederen en topstukken kunnen hun rol opnemen in de museale werking van de stad. Ook immateriële waarden (vb de Hanswijkprocessie) moeten aan bod komen. Het is dus van belang dat naast de algemene visie, de toeristische en museale ontsluiting, voor ieder van de kerken apart wordt bekeken.

Voor de kerken en kapellen in de stadsrand en de deelgemeenten is een andere aanpak nodig. We kijken hier verder dan de plaatselijke kerk, maar zien deze als een middelpunt van de plaatselijke gemeenschap temidden het plaatselijk erfgoed. Hier willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke wijken en dorpen. Vanuit de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, gaan dorps- en wijkconsulenten steeds op zoek naar dynamieken, ideeën, initiatieven en noden binnen de wijken en dorpen. Zij stimuleren 'ontmoeting' en brengen mensen met elkaar in contact. Samen met de erfgoedcel van de Directie Vrije Tijd zouden we de parochianen/bewoners en plaatselijke verenigingen het onroerend erfgoed van hun wijk of dorp laten ontdekken, vanuit de wijk- of dorpskerk als vertrekpunt. Hierdoor zorgen we voor participatie, verbinding en betrokkenheid.

De verdere ontwikkeling van aangepaste nevenbestemmingen/valoirsaties in kerkgebouwen moet ertoe kunnen bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in het centrum van de wijk of dorp verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.

Uit de beleidsnota Onroerend Erfgoed 2024-2029 'Fier op dat van hier' van minister Ben Weyts willen we tot slot twee richtinggevende thema's aanhalen, die in het plan van aanpak verder als leidraad zullen worden gebruikt voor de uitwerking en implementatie van het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025.

Toekomstgerichte zorg voor religieus erfgoed

'Toekomstgerichte zorg voor religieus erfgoed' blijft een actueel en bij uitstek transversaal beleidsthema, niet alleen in Vlaanderen, maar ook in andere Europese landen. Het thema overstijgt in verregaande mate de verantwoordelijkheid en de mogelijkheden van de onroerend erfgoedsector. De toekomst van religieus erfgoed vraagt dan ook om transsectorale samenwerking (Cultuur, Binnenlands Bestuur, Toerisme Vlaanderen,...) en om ondersteuning van partnerorganisaties (zoals PARCUM, met een jarenlange ervaring inzake religieus erfgoed vanuit een integrale benadering). Wederzijds engagement, verantwoordelijkheidsgevoel en doortastendheid in de aanpak zijn daarbij cruciaal. We willen inzetten op meerwaardecreatie, onder meer resulterend in een toename van breed gedragen realisatie van her- en nevenbestemmingsplannen. Doordenken over het financieren en ondersteunen van het onderhoud, de restauratie, ontwikkeling en ontsluiting van het onroerend religieus erfgoed is essentieel.¹³

De blijvende zorg voor het religieus erfgoed in de stad Mechelen vormt een belangrijke beleidsdoelstelling voor de komende legislatuur. Hierbij noteren we een aantal aandachtspunten. In eerste instantie moeten we verder gaan met de grondige analyse van de verschillende kerkgebouwen. Het gaat hier om objectieve gegevens die het gebruik en de functie in belangrijke mate zullen bepalen. Hiervoor kunnen we beroep doen op de afdeling Projecten & Monumenten van de stad Mechelen, in samenspraak met de betrokken kerkfabrieken.

We zorgen hierbij voor een noodzakelijke goede samenwerking en regelmatig overleg tussen kerkelijke en burgerlijke partners. De lokale beleidslijnen zullen worden afgewogen tegen de pastorale visie met wederzijds respect en begrip.

¹³ Beleidsnota 2019-2024 Onroerend Erfgoed, ingediend door Matthias Diependaele, Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed.

De zorg voor het erfgoed wordt bepaald door de gekozen invulling of nevenbestemming/valorisatie en noodzakelijke restauratie- en onderhoudswerken die nodig zijn om het vooropgestelde gebruik en de functies te kunnen realiseren of verbeteren. Waar nodig zullen ook aanpassingen aan de kerken moeten gebeuren, we denken hierbij niet alleen aan technische verbeteringen op gebied van elektriciteit, verwarming, geluidstechnieken maar willen ook aandacht besteden aan toegankelijkheid in al zijn aspecten. Ook de ontsluiting, waarbij het brede publiek het erfgoed kan bezoeken, begrijpen en waarderen, vraagt een verdere studie.

Hierdoor zal de kwaliteit en kwantiteit van de nevenbestemmingen/valorisaties kunnen geoptimaliseerd worden.

Dit alles moet getoetst worden aan het financiële plaatje. Belangrijke investeringen, al dan niet met bijhorende erfgoedpremies of subsidies, zullen noodzakelijk zijn en ingeschreven moeten worden in zowel de budgetaire meerjarenplannen van de stad en als deze van de kerkbesturen. Daarnaast mogen de noodzakelijke onderhouds- en exploitatiekosten niet vergeten worden. Waar mogelijk kan bekeken worden welke bijkomende inkomsten kunnen worden gegenereerd.

Versterking buurten en dorpen

*'Met het thema 'Versterken van buurten en dorpskernen' willen we het signaal geven dat we vanuit de erfgoedzorg de maatschappelijke kaart trekken. Samen met Vlaamse overheidspartners en private actoren zoeken we een gezamenlijk verhaal. In de geest van de studie 'Erfgoed als hefboom' zetten we onroerend erfgoed in om maatschappelijke en economische meerwaarde te genereren op het terrein. Met buurten en dorpskernen kiezen we niet voor een specifiek erfgoedtype als uitgangspunt, wel voor een generieke geografische omschrijving van een leefomgeving. Buurten en dorpskernen komen overal in Vlaanderen voor en zijn het habitat van erfgoed, maar vooral ook van mensen, belangen en behoeften. Ze kampen met specifieke uitdagingen, bv. rond wonen en ondernemen. Door erfgoed vanuit die leefomgeving te benaderen wordt het gemakkelijker om mensen te overtuigen van het belang van erfgoedzorg.'*¹⁴

Naast de zorg voor het erfgoed, geven we ook aandacht aan het maatschappelijk en economisch aspect. We zetten via de wijk- en dorpswerking van de Directie Samen Leven, afdeling sociale cohesie, waar mogelijk participatietrajecten op waar we de noden van de buurt noteren. We werken samen met geëngageerde burgers en verenigingen om een breed draagvlak voor erfgoed te creëren. Samen met de Erfgoedcel en Stadsarchief van de Directie Vrije Tijd van de stad Mechelen brengen we met bewoners het erfgoed in wijken en dorpen in kaart en zoeken we naar manieren om deze verhalen zichtbaar te maken

Verder werken we samen met de afdeling Communicatie, Citymarketing en Toerisme van Directie Vrije Tijd van de stad om het erfgoed fysiek en informatief te ontsluiten.

¹⁴ Ibidem

4. BESLUIT

Het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 formuleert een toekomstvisie voor de parochiekerken in Mechelen voor de legislatuur 2025-2030.

De toekomstige functie en het toekomstig gebruik wordt bepaald, gebaseerd op het pastoraal plan. Daarnaast wordt de toekomstvisie in het kerkenbeleidsplan onderbouwd door een grondige analyse van de verschillende kerkgebouwen, vertaald in fiches per kerk.

De verdere uitwerking en realisatie van de toekomstvisie wordt in het plan van aanpak beschreven.

Het kerkenbeleidsplan is een globaal plan, een geïntegreerde visie op alle kerkgebouwen (in casu van de rooms-katholieke eredienst) om zo doelgericht mogelijk te investeren in het kerkelijk patrimonium. Het vormt de basis voor de verdere opmaak van de meerjarenplanning en budgetopmaak van zowel de kerkfabrieken als de stad Mechelen.

Het goede overleg tussen de kerkelijke verantwoordelijken van de katholieke eredienst en de stad Mechelen is zeer belangrijk geweest in het tot stand komen van dit kerkenbeleidsplan.

Door de goedkeuring van het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 werd voldaan aan de bepalingen van de van toepassing zijnde decreten, waardoor zowel voor beschermde als niet-beschermde kerkgebouwen subsidies (voor niet-beschermde gebouwen via agentschap Binnenlands Bestuur) of verhoogde erfgoedpremies (voor beschermde kerkgebouwen via agentschap Onroerend Erfgoed) kunnen worden verkregen.

Met de goedkeuring van dit kerkenbeleidsplan nemen de kerkelijke en de burgerlijke overheid gezamenlijk een duidelijk standpunt in over de langetermijnvisie op het gebruik van de kerkgebouwen in de stad Mechelen en haar deelgemeenten.

Dit kerkenbeleidsplan blijft een continu werkinstrument. Visies en financiële mogelijkheden kunnen immers evolueren of wijzigen.

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur Mechelen en de stad Mechelen na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn.

Na 3 jaar (halverwege de gemeentelijke legislatuur) zal samen met de verantwoordelijken van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel een evaluatie worden gehouden.

Indien er wijzigingen in het kerkenbeleidsplan noodzakelijk zijn, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan, na goedkeuring door de bisschop van het aartsbisdom Mechelen-Brussel en door de gemeenteraad van de stad Mechelen.

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen het stadsbestuur van Mechelen, het centraal kerkbestuur van Mechelen en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de aartsbisschop van aartsbisdom Mechelen-Brussel op 6 mei 2025 (zie bijlage 1 p.215)
- door de gemeenteraad van Mechelen op 27 mei 2025 (zie bijlage 2 p.217).

BIJLAGE 1

GOEDKEURING AARTSBISDOM MECHELEN-BRUSSEL 06/05/2025

Aartsbisdom Mechelen - Brussel

VERENIGING ZONDER WINSTOOGMERK

CKB
Centraal Kerkbestuur Mechelen
Kanunnik De Deckerstraat 48
2800 MECHELEN

Mechelen, 8 mei 2025
Onze ref.: KBP2025/ABM/VBM/GCis

Geachte mevrouw,
Geachte heer,

Onderwerp: goedkeuring kerkenbeleidsplan 2025

Wij danken U voor het kerkenbeleidsplan voor de stad Mechelen, dat wij in goede orde mochten ontvangen.

Gelet op de stukken ons overgemaakt in dit dossier, na gunstig advies van het Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen, hebben wij, namens de Aartsbisschop, de eer in te stemmen met het ons voorliggend kerkenbeleidsplan 2025 .

Met de meeste hoogachting,

Geert Cloet
Dienst kerkfabrieken & VPW's

Derek de Wilde
Bisschoppelijk Afgevaardigde

BIJLAGE 2

GOEDKEURING GEMEENTERAAD MECHELEN 27/05/2025

STAD MECHELEN
Gemeenteraad – Uittreksel uit de notulen
Vergadering van 27 mei 2025 - Openbare zitting

Aanwezig: Seppe Vriens, voorzitter
Bart Somers, burgemeester
Kristof Calvo, Sabe De Graef, Greet Geypen, Rina Rabau Nkandu,
Alexander Vandersmissen, Patrick Princen, Abdrahman Labsir, Arthur
Orlians, schepenen
Marc Hendrickx, Stefaan Deleus, Catherine François, Björn Siffer, Jan
Verbergt, Katleen Den Roover, Freya Perdaens, Ingrid Kluppels, Bert
Delanoeije, Johan De Vleeshouwer, Pia Indigne, Gabriella De
Francesco, Klaas Delrue, Elisabet Okmen, Dirk Tuypens, Thijs
Verbeurgt, Anne Delvoye, Barbara Van de Perre, Kim Brooks, Karl
Lauwers, Laura Cornette, Dries Devillé, Piet den Boer, Ariane Van
Craen, Dirk Letens, Sara Van Rompaey, Arnout Geys, Kathleen
Teughels, Yves Vanden Bosch, Marleen Daenen, Frieda Ardies, Nicole
Van Dessel, gemeenteraadsleden
Gert Eraerts, algemeen directeur

19. ERFGOED. Goedkeuring Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025.

Motivering

Voorgeschiedenis

- 23 mei 2017: De gemeenteraad hecht goedkeuring aan het Kerkenbeleidsplan Mechelen.
- 2 september 2024:
 - Het college neemt akte van de wijzigingen in het Eredienstendecreet (nieuw artikel 33/2 vanaf 01/01/2025) dat iedere gemeente verplicht om over een actueel en officieel goedgekeurd kerkenbeleidsplan te beschikken in de eerste maanden van de nieuwe gemeentelijke bestuursperiode.
 - Het college neemt akte van de wijziging van de premierregelgeving voor eredienstgebouwen van het agentschap Onroerend Erfgoed, die ingaat op 01/01/2025, met betrekking tot de voorwaarden tot het verkrijgen van de verhoogde erfgoedpremie van 60%.
 - Het college geeft opdracht aan de afdeling Projecten & Monumenten om, in samenspraak met de Kerkelijke Overheid en de betrokken stadsdiensten een geactualiseerd Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 op te maken.
- De beslissing van het college van 13 mei 2025 – punt 43: verwijzing naar de gemeenteraad.

Feiten en argumentatie

- Historiek kerkenbeleidsplan:
 - In 2016/2017 werd het kerkenbeleidsplan Mechelen 2017 opgemaakt. De opmaak van het kerkenbeleidsplan gebeurde door de (toenmalige) dienst Monumentenzorg in samenwerking met het centrale kerkbestuur en de kerkfabrieken van Mechelen.
 - Het kerkenbeleidsplan formuleert een langetermijnvisie voor de kerken in Mechelen. De langetermijnvisie wordt onderbouwd door een grondige analyse van zowel de kerkgebouwen an sich als het actueel en toekomstig gebruik ervan. Het kerkenbeleidsplan is een globaal plan, een geïntegreerde visie op alle kerkgebouwen (in casu van de katholieke eredienst) om zo doelgericht mogelijk te investeren in het kerkelijk patrimonium.
 - Een gemeente was tot 01/01/2025 niet verplicht om over een kerkenbeleidsplan te beschikken, maar een goedgekeurd plan was wel vereist als een gemeente zowel subsidies (voor beschermde en niet-beschermde gebouwen via agentschap Binnenlands Bestuur) als verhoogde erfgoedpremies (voor beschermde kerkgebouwen via agentschap Onroerend Erfgoed) wou verkrijgen.

- Aanleiding tot actualisatie van het bestaande kerkenbeleidsplan:
 - In 2021 verscheen de visienota 'Beleidsmaatregelen voor de her- en nevenbestemming van parochiekerken in Vlaanderen' van ministers Somers en Diependaele. In functie van de focus van deze visienota op de parochiekerken wordt het kerkenbeleidsplan een verplicht instrument, opgenomen in de organieke erediensregelgevingen en gekoppeld aan de meerjarenplannen die de (centrale) kerkbesturen moeten opmaken in de eerste helft van het jaar volgend op de lokale verkiezingen.
 - Aanvullend werd in 2022 het 'Eredienstendecreet' gewijzigd door de toevoeging van een artikel. ('Wijziging van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten (10/11/2022)')
 - Het gewijzigde Eredienstendecreet verplicht iedere gemeente om over een actueel en officieel goedgekeurd kerkenbeleidsplan te beschikken in de eerste maanden van de nieuwe gemeentelijke bestuursperiode. Dat plan zal de basis vormen voor de meerjarenplannen van de kerkfabrieken (met daarin opgenomen de investeringsbehoeften) en de meerjarenplannen 2026-2031 van de gemeenten zelf.
 - Hiervoor kan ofwel een bestaand kerkenbeleidsplan expliciet worden herbevestigd of bijgestuurd, ofwel een geactualiseerd plan worden opgemaakt.
 - 'Actueel' betekent dat het kerkenbeleidsplan niet ouder is dan zes maanden bij indiening van de meerjarenplanning van de kerkfabrieken (uiterlijk zes maanden na installatie van de nieuwe gemeenteraad). 'Goedgekeurd' betekent ondertekend door de bisschop en vastgelegd in een gemeenteraadsbesluit met de nieuwe gemeenteraad. Als gemeente beschik je ten laatste de eerste week van juni 2025 over het geactualiseerd en goedgekeurd kerkenbeleidsplan.
- Gevolgen voor de financiële ondersteuning voor investeringen aan kerkgebouwen:
 - Tot op 01/01/2025 was het voldoende om te beschikken over een kerkenbeleidsplan om een verhoogde erfgoedpremie van 60% te verkrijgen voor een gebouw dat gebruikt wordt voor een erkende eredienst. Indien er geen kerkenbeleidsplan is of indien het eredienstgebouw niet regelmatig gebruikt wordt voor een erkende eredienst, geldt het basispremiepercentage van 40%.
 - Vanaf 1 januari 2025 wijzigde de premieregeling voor eredienstgebouwen. Om in aanmerking te komen voor een verhoogde erfgoedpremie van 60% moet een rooms-katholiek eredienstgebouw beschermd als monument in het actuele kerkenbeleidsplan aangeduid zijn voor een ruimer gebruik dan louter de eredienst. Dit kan gaan om valorisatie, medegebruik, nevenbestemming of herbesteding. Wordt het eredienstgebouw uitsluitend gebruikt voor de eredienst, dan geldt het basispremiepercentage van 40%.
- Opmaak Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025:
 - De afdeling Projecten & Monumenten maakte in overleg met het centrale kerkbestuur Mechelen en de betrokken kerkfabrieken het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 op. Tevens was er overleg met de Vicariaal Verantwoordelijke voor het Tijdelijke van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel (Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen).
 - In het kerkenbeleidsplan wordt op een fiche per kerkgebouw een analyse gemaakt met identificatie, beschrijving en situering van de kerken. In de beschrijving wordt aandacht besteed aan de cultuurhistorische waarde van de kerk, gevolgd door een uitgebreide beschrijving van het gebouw en zijn architecturale mogelijkheden. Op elke fiche wordt ook het actueel gebruik en de actuele functie en de toekomstvisie omschreven.
 - Een apart hoofdstuk geeft de algemene toekomstvisie voor alle kerkgebouwen te Mechelen weer. Hierbij wordt vertrokken vanuit het pastorale plan, opgesteld door de kerkelijke verantwoordelijken. Het pastoraalplan bepaalt immers welke kerken in gebruik blijven voor de eredienst en geeft ook aan welke kerken voor een nevenbestemming in aanmerking kunnen komen.
 - In Mechelen behouden 18 kerken hun religieuze functie. Daarvan worden 7 kerken ter beschikking gesteld voor een nevenbestemming (zoals reeds voorzien in het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2017). De overige kerken komen in aanmerking voor valorisatie.
 - Toekomstvisie:
Voor de toekomstvisie wordt in het kerkenbeleidsplan een onderscheid gemaakt tussen:
 - o Historische kerken binnenstad: Naast hun blijvend gebruik voor de eucharistie en hun actuele nevenbestemming en/of valorisatie (concerten, lezingen, tentoonstellingen ...), zal in de toekomst de reeds bestaande toeristische en culturele functie nog meer onder de aandacht worden gebracht. In deze kerkgebouwen zijn immers voldoende topstukken en erfgoedobjecten en ook

voldoende potentiële bezoekers en toeristen om een meer museale ontsluiting te voorzien. Om deze extra museale ervaring te verkrijgen, denken we aan een mogelijke thematische versterking per kerk, die in relatie staat tot het kerkgebouw en zijn geschiedenis.

- Kerken in de wijken: De wijkkerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, in de toekomst nog meer inzetten op allerlei nevenbestemmingen en/of valorisatie, nuttig voor de wijkwerkingen, waarbij ook de nabijgelegen scholen, jeugdbewegingen en verenigingen kunnen betrokken worden en gebruik kunnen maken van de beschikbare ruimten voor gemeenschapsactiviteiten. Daarnaast willen we vanuit de wijkwerking het aanwezig erfgoed in de buurt meer in de kijker zetten. We verwijzen hierbij naar het onderzoeksrapport 'Erfgoed als hefboom' van het agentschap Onroerend Erfgoed van april 2024.
- Kerken in de dorpen: De dorpskerken zullen, naast hun pastoraal gebruik, zoals in het verleden, voor de dorpsbewoners een baken zijn waar het dorpsleven samenkomt. Samen met de bestaande heemkundige kringen, lokale verenigingen en geëngageerde dorpsbewoners willen we de eigenheid en geschiedenis van het dorp meer onder de aandacht brengen. Het erfgoed in de dorpen gaat immers verder dan de parochiekerk. Rond de kerk heeft het dorp een rijke geschiedenis, dat zich uit in nog bestaand of verdwenen erfgoed.
- Plan van aanpak:
De verdere ontwikkeling en implementatie van aangepaste nevenbestemmingen en/of valorisaties in de verschillende kerkgebouwen moet ertoe bijdragen dat het maatschappelijk draagvlak om deze kerkgebouwen in de binnenstad en in de wijken en dorpen verder te onderhouden en te laten functioneren zo groot mogelijk blijft of wordt.
 - Historische kerken binnenstad: Er wordt aan een samenwerking met musea en toerisme gedacht, om de toeristische, culturele en museale ontsluiting verder uit te werken, het bestaande 'Beleids- en ontsluitingsplan voor het ensemble van de historische kerken van de Mechelse binnenstad. Torens aan de Dijle.' uit 2012 heeft nood aan een evaluatie en actualisatie.
 - Kerken in de wijken: In de stadsrand willen we inzetten op participatie met bewoners en verenigingen in de respectievelijke wijken, waar nodig ondersteund door de dienst Sociale Cohesie. Samen met de Erfgoedcel kan het plaatselijk erfgoed van de wijk meer in de kijker worden gezet om 'Erfgoed als hefboom' verder uit te werken.
 - Kerken in de dorpen: In de deelgemeenten willen we inzetten op participatie met bewoners, heemkundige kringen en verenigingen in de respectievelijke dorpen, waar nodig ondersteund door de dienst Sociale Cohesie. Samen met de Erfgoedcel kan het plaatselijk erfgoed meer in de kijker worden gezet om 'Erfgoed als hefboom' verder uit te werken.
- Goedkeuring en indiening Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025:
 - Het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 gaat in bijlage bij het ontwerpbesluit.
 - Goedkeuring kerkelijke overheid:
 - Het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 werd bezorgd aan de Vicariaal Verantwoordelijke voor het Tijdelijke van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel (Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen).
 - Op 7 mei 2025 werd door de Vicariaal Verantwoordelijke voor het Tijdelijke van het Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen van het Aartsbisdom Mechelen-Brussel bevestigd aan de afdeling Projecten & Monumenten dat de bisschop op 6 mei 2025 het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 heeft goedgekeurd.
 - Goedkeuring burgerlijke overheid:
 - Het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 werd in collegevergadering van 13 mei 2025 voorgelegd voor doorverwijzing naar de gemeenteraad.
 - Het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de gemeenteraad van 27 mei 2025.
 - Indiening van het goedgekeurd Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025:
 - Het kerkenbeleidsplan dient ingediend te worden bij het Agentschap Binnenlands Bestuur, loket voor lokale besturen, ten laatste de eerste week van juni 2025.

Juridische grond

- Decreet (Vlaamse Regering) betreffende de materiële organisatie en werking van de erkende erediensten (eredienstendecreet) (07/05/2004) – gewijzigd bij decreet van 20/01/2006, 06/07/2012, 22/12/2017, 22/10/2021, 10/11/2022, 01/01/2025.

- Decreet houdende toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst, gebouwen voor de openbare uitoefening van de niet-confessionelen morele dienstverlening en crematoria (12/07/2013) – gewijzigd bij decreet van 10/11/2022 en wijziging 23/12/2024.
- Decreet betreffende het onroerend erfgoed (onroerenderfgoeddecreet) (12/07/2013) en alle latere wijzigingen en wijziging 01/01/2025.
- Besluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 (onroerenderfgoedbesluit) (16 mei 2014) en alle latere wijzigingen.

Advies

- Staf Financiën, afdelingshoofd: Gunstig.

Financiële gevolgen

Door de goedkeuring van het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 kunnen de in het meerjarenplan 2026-2031 ingeschreven subsidies (voor niet-beschermde kerken) en ingeschreven verhoogde erfgoedpremies (voor beschermde kerken) voor de reeds ingediende dossiers voor restauratie- of onderhoudswerken aan kerkgebouwen worden behouden. Ook voor alle nog te voorzien, in te dienen restauratie- en onderhoudsdossiers aan kerkgebouwen kunnen subsidies (voor niet-beschermde kerken) en/of verhoogde erfgoedpremies (voor beschermde kerken) worden aangevraagd.

Besluit

De beslissing wordt genomen met eenparigheid van stemmen.

Artikel 1

De gemeenteraad keurt het Kerkenbeleidsplan Mechelen 2025 goed.

Namens de gemeenteraad:

Gert Eeraerts
algemeen directeur

Seppe Vriens
voorzitter

KERKEN- BELEIDSPLAN MECHELEN

2025

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.